

جوڭگو قەدىمكى زامان مەسەللىرى

● شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى : مەمەت نەۋبەت

ISBN 978-7-228-13158-7

9 787228 131587 >

定价: 9.00 元

جوڭگو قەدىمكى زامان مەسەللىرى

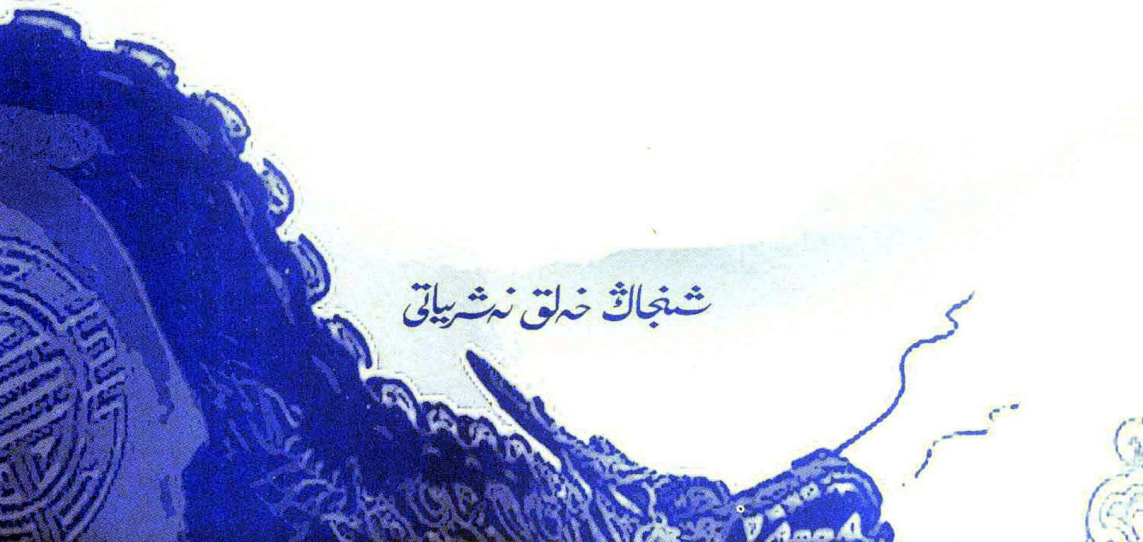
江苏工业学院图书馆

藏书章

تۈزگۈچى

نەزەرىيە قىلغۇچى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

中国古代寓言故事精选：维吾尔文/邴笄钟编写；帕提古丽译. — 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2009.12
ISBN 978 - 7 - 228 - 13158 - 7

I.中... II.①邴... ②帕... III.寓言 — 作品集 — 中国 — 古代 — 维吾尔语(中国少数民族语言) IV.1276.4

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2010)第002102号

责任编辑	伊丽达娜·阿不都热依木
责任校对	赛纳瓦尔·依布拉音
特约校对	孔都孜·阿不来提
封面设计	买买提·诺比提
出版发行	新疆人民出版社
电 话	0991-2827472
地 址	乌鲁木齐市解放南路348号
邮 编	830001
印 刷	乌鲁木齐隆益达印务有限公司
经 销	新疆维吾尔自治区新华书店
开 本	880×1230毫米 32开本
印 张	3.5
版 次	2009年12月第1版
印 次	2009年12月第1次印刷
印 数	1 — 3000
定 价	9.00 元

بۇ كىتاب خەلق ئەدەبىياتى نەشرىياتىنىڭ 2003 - يىلى 5 - ئاي 1 - نەشرى،
2008 - يىلى 6 - ئاي 1 - باسمىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据人民文学出版社2003年5月第1版，2008年6月第1次印刷本翻译出版。

جۇڭگو قەدىمكى زامان مەسەللىرى

تۈزگۈچى: بېيى داجۇڭ

تەرجىمە قىلغۇچى: پاتىگۈل مىجىت

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئىلدانە ئابدۇرېھىم

مەسئۇل كوررېكتورى: سەنەۋەر ئىبراھىم

تەكلىپلىك كوررېكتورى: قۇندۇز ئابلەت

مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى: مەمەت نەۋبەت

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

تېلېفون: 0991-2827472

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر

پوچتا نومۇرى: 830001

باسقۇچى: ئۈرۈمچى لۇڭخېدا مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى

ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

فورماتى: 880 × 1230 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 3.5

نەشرى: 2009 - يىلى 12 - ئاي 1 - نەشرى

باسمىسى: 2009 - يىلى 12 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تراژى: 1 - 3000

كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 228 - 13158 - 7

باھاسى: 9.00 يۈەن

مۇندەرىجە

- (1) ئوخشىتىش ..... «مېڭزى» (1)
- (2) مايسىنى تارتىپ ئۆستۈرۈش ..... «مېڭزى» (2)
- (2) ئىت يىلىدىن ئېشەك يىلىغىچە ..... «مېڭزى» (2)
- (3) جايغا بېرىپ بوپتۇ - دە ..... «مېڭزى» (3)
- (3) يىچيۇنىڭ شاھمات ئۆگىتىشى ..... «مېڭزى» (3)
- (4) ئۇششۇك دورىسى مەلھىمى ..... «جۇاڭزى» (4)
- (5) ئاشپەزنىڭ كالىنى پارچىلىشى ..... «جۇاڭزى» (5)
- (6) ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت ..... «جۇاڭزى» (6)
- (7) قۇدۇق ئىچىدىكى پاقا ..... «جۇاڭزى» (7)
- (8) لۇخۇنىڭ قۇش بېقىشى ..... «جۇاڭزى» (8)
- (9) سۇغا تەشنا بېلىق ..... «جۇاڭزى» (9)
- (10) يىەنچۇنىڭ كېسەل داۋالىشى ..... «خەنفېيزى» (10)
- (11) كۆڭلى ئاتتا بولماسلىق ..... «خەنفېيزى» (11)
- (12) سۇ يىلىنىڭ ئەۋلىيا بولۇشى ..... «خەنفېيزى» (12)
- (13) تەپكەك ئاتنى تونۇش ..... «خەنفېيزى» (13)
- چىلان دەرىخىنىڭ تىكىنىگە چىشى مايمۇنى ئويۇش .....
- (14) ..... «خەنفېيزى» (14)
- (15) ساندا بار، ساپادا يوق ..... «خەنفېيزى» (15)
- قۇتسىنى ئېلىپ، مەرۋايىتىنى قايتۇرۇپ بېرىش .....
- (16) ..... «خەنفېيزى» (16)
- (16) جىن سىزىش ھەممىدىن ئاسان ..... «خەنفېيزى» (16)
- (17) زېڭ زىنىڭ چوشقا سويۇشى ..... «خەنفېيزى» (17)
- (18) بويۇنتۇرۇقنى تونۇماسلىق ..... «خەنفېيزى» (18)
- (19) غالجىر ئىت بىلەن ھاراق ..... «خەنفېيزى» (19)

- ئاياغ سېتىۋېلىش ..... «خەنفېزى» (20)
 بىر - بىرىگە زىت كېلىش ..... «خەنفېزى» (20)
 كۆتەك تۈۋىدە توشقان پايلاش ..... «خەنفېزى» (21)
 قوشنىسىنى ئوغرى تۇتۇش ..... «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (22)
 بەلگە سېلىپ قويۇپ سۇدىن ئۆتۈش .... «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (22)
 كېمىگە بەلگە سېلىش ..... «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (23)
 كۆزىگە ئالتۇندىن باشقا نەرسە كۆرۈنمەسلىك .....
 «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (23)
 باشقىلارنىڭ چاپىنىغا ئېسىلىۋېلىش .....
 «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (24)
 لىچىۋلۇق ئاتا ..... «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (25)
 قۇلىقىنى ئېتىۋېلىپ تۇرۇپ قوڭغۇراق ئوغرىلاش .....
 «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (26)
 ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈش ..... «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (27)
 ھۆل ياغاچتا ئۆي سېلىش ..... «لۇ بوۋېي يىلنامىسى» (27)
 يىلانغا پۈت سىزىش ..... «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (28)
 يارىلانغان قۇش ..... «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (29)
 تۈلكىنىڭ ئۇستاتلىقى ..... «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (31)
 بولپىنىڭ ئانقا ئىچ ئاغرىتىشى .....
 «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (32)
 ئاتنىڭ كاللىسىنى بەش يۈز سەر ئالتۇنغا ئېلىش .....
 «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (32)
 ئاتنىڭ بازىرىنى چىقىرىش .....
 «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (34)
 بىر - بىرىگە يول قويماسلىق .....
 «يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر» (34)
 ئورۇنسىز غەم ..... «لىپىزى» (35)
 ئىككى سەككىز ئون ئالتە ..... «لىپىزى» (36)
 يەن بەگلىكىدىن يۇرتىغا قايتىش ..... «لىپىزى» (37)

- (38) يۈگۈڭنىڭ تاغنى يۆتكىشى ..... «لېپىزى» (38)
- (40) شۆتەننىڭ ناخشا ئېيتىشىنى ئۆگىنىشى ..... «لېپىزى» (40)
- (41) جى چاڭنىڭ مەرگەن بولۇشى ..... «لېپىزى» (41)
- (43) خەۋپ - خەتەرنىڭ ئالدىنى ئالماق ..... لىۋ شياڭ (43)
- (44) بىيەن جۇاڭزىنىڭ يولۋاس ئۆلتۈرۈشى ..... سىما چىيەن (44)
- (45) يې بايۋەچچىنىڭ ئەجدىھاغا ئامراقلىقى ..... لىۋ شياڭ (45)
- (45) ھۇۋقۇشنىڭ ئۆي كۆچۈشى ..... لىۋ شياڭ (45)
- (46) بامبۇك بادرىنى ئىككى پارچە قىلىش ..... خەن دەنچۈن (46)
- (47) كالىغا قالدۇن چېلىپ بېرىش ..... «ئۇلۇغ يارۇغ» (47)
- (47) چوڭ تاشپاقا بىلەن چۈمۈلە ..... فۇ لاڭ (47)
- (49) مەسلىھەت ..... فۇ لاڭ (49)
- (49) سالقىنداش ..... فۇ لاڭ (49)
- (50) خۇيىنىڭ ئوقيا ئېتىشى ..... فۇ لاڭ (50)
- (51) گۇڭشۇنىڭ سۈمۈرغ ئويۇشى ..... لىۋ جۇ (51)
- (52) ئوقيا سۇندۇرۇش ..... ۋېي شۇ (52)
- (52) قەدەھكە چۈشكەن شولا ..... فاڭ شۈەنلىڭ (52)
- (53) يا ئوقىنىڭ ئۈچىنى چىشلىۋېلىش ..... جاك جو (53)
- (55) قوڭۇر ئېيىق ..... لىۋ زۇڭيۈەن (55)
- (56) بىچارە قانداغاي ..... لىۋ زۇڭيۈەن (56)
- (57) گۈيچۇ ئېشىكى ..... لىۋ زۇڭيۈەن (57)
- (58) چاشقان باققان ئادەم ..... لىۋ زۇڭيۈەن (58)
- (60) ياغاچ قازان بىرلا قاينايدۇ ..... شېن كو (60)
- (60) قۇياش ..... سۇ شى (60)
- (61) سىياھبېلىقنىڭ ئۆزىنى قوغدىشى ..... لىن فاڭ (61)
- (62) بېلىق تۇتۇش ..... لىن فاڭ (62)
- (63) يىڭچىيولۇقنىڭ تەبرى ..... «ئەيزى ئەبجەش ھېكايىلىرى» (63)
- (65) پاقا ..... «ئەيزى ئەبجەش ھېكايىلىرى» (65)
- ئالا ئىنەكنىڭ بالىسى چار قۇيرۇق .....
 ..... «ئەيزى ئەبجەش ھېكايىلىرى» (65)

- (66) گۆشنى ئويۇپ گۆھەر يوشۇرۇش ..... سۇڭ ليەن
- (67) سۇ جەمەتنىڭ مۇشۇكلرى ..... سۇڭ ليەن
- (68) قاغا بىلەن سىچۈەن توخۇسى ..... سۇڭ ليەن
- (69) ھاماقەتنىڭ ئوت ئۆچۈرۈشى ..... سۇن ليەن
- (71) چاشقانى تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈش ..... سۇڭ ليەن
- (71) قىلتاققا چۈشكەن ياۋا غازلار ..... سۇڭ ليەن
- (72) قاپاق پۇل ئەمەس، باراڭ پۇل ..... ليۇ جى
- (73) يولۋاس شەكلىدە كۆرۈنۈش ..... ليۇ جى
- (75) يولۋاسنى قۇتۇلدۇرۇش ..... ليۇ جى
- (76) يىلان يېيىش ..... ليۇ جى
- (76) مايمۇن باققۇچىنىڭ ئاقمۇتى ..... ليۇ جى
- (78) كۆز بويىماق ..... ليۇ جى
- (78) ئاپەتنىڭ نېگىزى چاشقان ..... ليۇ جى
- (79) چاڭ ياڭنىڭ ئوقيا ئېتىشىنى ئۆگىنىشى ..... ليۇ جى
- (80) ئارزىڭ ئوغرىلاش ..... ليۇ جى
- (81) غار - غار ئۆردەكنىڭ تۇزاققا چۈشۈشى ..... گېڭ دىڭشياڭ
- (82) تۈزنىڭ قاننىنى ئايىشى ..... گېڭ دىڭشياڭ
- (82) ئادەم ئۆلتۈرۈشكە خۇمار بولۇش ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (83) كۈچۈكنىڭ ئانىسىنى قۇتۇلدۇرۇشى ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (84) كېمە ھەيدەشنى ئۆگىنىش ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (84) گۇمان ئىشەنچنى يوقىتىش ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (85) كۈلكىلىك نەنچىلىكلەر ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (86) ھىيلىگەر بالىنىڭ ئامۇت ئوغرىلىشى ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (87) ئورانگۇتاننىڭ مەي ئىچىشى ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (88) جاھىلنىڭ دادىسىنى تونۇشى ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (90) تالىشىش ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (91) مۈشۈك ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (92) جايغا چۈشمىگەن تەكەللۇپ ..... ليۇ يۈەنچىڭ
- (93) جىڭدىچى قۇشنىڭ دورامچىلىقى ..... جۇاڭ يۈەنچىڭ

- تاشقى كېسەللىكلەر دوختۇرى ..... جۇاڭ يۈەنچېن (93)
- دوكنى داۋالاش ..... جياڭ يىڭكې (94)
- چاندۇرمايمەن دەپ چاندۇرۇپ قويۇش ..... جياڭ يىڭكې (95)
- ئۆمۈچۈك بىلەن پىلە قۇرتى ..... جياڭ يىڭكې (96)
- شەپەرەڭ ..... فېڭ مېڭلۇڭ (97)
- تەرىقەت يولىدىن چىقىش ..... فېڭ مېڭلۇڭ (98)
- مۈشۈكنىڭ چاشقانغا ئۆمۈر تىلىشى ..... (99)
- ياۋا ئۆردەك بىلەن توشقان ئوۋلاش ..... فېڭ مېڭلۇڭ (99)
- ياچىۋەك بىلەن يىلان ..... پۇ سۇڭلىڭ (100)
- ئۆردەك ئوغرىسىنى تىللاش ..... پۇ سۇڭلىڭ (101)
- ئىككى پادىچى ..... پۇ سۇڭلىڭ (102)
- فۇ شيەن ..... جى يۈن (103)
- چوڭ چاشقان ..... پۇ سۇڭلىڭ (104)
- دۇنيادا ياخشى مۈشۈك يوق ..... لې جۈن (105)

ئوخشىتىش

«مېڭزى»

پادشاھ لياڭ خوي مېڭزىغا شۇنداق دەپتۇ:
— ... قوشنا ئەلنىڭ سىياسىتىگە قارىغە، ئۇلار پۇقرالارغا
مەندەك كوڭول بۆلمەيدىكەن. شۇنداق تۇرۇقلۇق ئۇلارنىڭ نوپۇسى
كېمىيىپ كەتمىدى، بىزنىڭ نوپۇسىمىز كۆپىيىپ كەتمىدى
دېسە.

مېڭزى ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ:
— ئاللىبىلىرى ئۇرۇش قىلىشقا ئامراق، شۇڭا مەن سىلگە
ئۇرۇشنى مەسالغا ئېلىپ ئىككى ئەلنى سېلىشتۇرۇپ بېرەي.
جەڭ دۇمباقلىرى گۈمبۈرلەپ ئىككى تەرەپ ئەمدىلا تۇتۇشقاندا،
لەشكەرلەر ساۋۇت - دۇبۇلغىلىرىنى، قوراللىرىنى تاشلاپ قاچتى
دەيلى، بەزىلىرى قېچىپ يۈز قەدەمدە توختىدى، بەزىلىرى
ئەللىك قەدەمدە توختىدى. قېچىپ ئەللىك قەدەمدە توختىغان
قاچاق لەشكەرلەر يۈز قەدەمدە توختىغانلارنى مازاق قىلسا،

سلىنىڭچە قانداق بولار؟

— شۇمۇ گەپمۇ؟ قېچىپ ئەللىك قەدەمدە توختىغانلارنىڭ يۈز قەدەمگە يەتمەي توختىغانلا يېرى بار، بولمىسا ئۇلارمۇ ئوخشاشلا جەڭ مەيدانىدىكى قاچاقلار، — دەپتۇ پادىشاھ لياڭ خۇي.

— ئالىلىرى، بۇنىڭ تېگىگە يەتكەن بولسىلا، پۇقرالارنىڭ قوشنا ئەلنىڭكىدىن كۆپ بولۇشىدىن ئۈمىد كۈتمىگەيلا!

مايسىنى تارتىپ ئۆستۈرۈش

«مېڭزى»

سۇڭ بەگلىكىدە بىر ئادەم ئۆتكەنكەن. ئۇنىڭغا زىرائەتلىرى تولىمۇ ئاستا ئۆسۈۋاتقاندىك بىلىنىپتۇ — دە، ھەربىر تۈپ زىرائەت مايسىسىنى يۇقىرىغا تارتىپ ئۆستۈرۈپ قويۇپتۇ. ئۇ ئۆيىگە ھېرىپ — ئېچىپ قايتىپ كېلىپ:

— زىرائەتلىرىمىزنىڭ ئۆسۈشىگە ياردەملىشىپ ئەجەب ھېرىپ كەتتىم، ئۇلارنى تارتىپ خېلى ئۆستۈرۈپ قويدۇم جۇمۇ، — دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئوغلى يۈگۈرگىنىچە ئېتىزلىققا بېرىپتۇ، قارىسا، مايسىلارنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپ قالغانكەن.

ئىت يىلىدىن ئېشەك يىلىغىچە

«مېڭزى»

بىر كىشى كۈندە دېگۈدەك قوشنىسىنىڭ توخۇلىرىنى ئوغرىلايدىكەن. باشقىلار ئۇنىڭغا، بۇ ياخشى ئادەمنىڭ قىلىدىغان ئىشى ئەمەس، دەرھال قول ئۈزگىن، دەپ نەسەھەت قىپتۇ. — ئۇنداق بولسا، — دەپتۇ ئۇ كىشى، — ئازراق ئوغرىلاي،

ھەر ئايدا بىرنى ئوغرىلاپ تۇرۇپ، يېڭى يىل كىرگەندە بىراقلا قول ئۈزەي.

قىلمىشنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكىنى بىلگەندىن كېيىن دەرھال قول ئۈزسە بولمىدىمۇ، ئىت يىلىدىن ئېشەك يىلىغا سۆرەپ نېمە قىلىدۇ؟

جايىغا بېرىپ بوپتۇ - دە

«مېڭىزى»

بۇرۇنقى زاماندا بىر ئادەم جېڭ بەگلىكىدىكى زىچەنگە بىر تىرىك بېلىق سوۋغا قىپتۇ. زىچەن كۆل باشقۇرىدىغان كىشىگە ئۇنى كۆلچەكتە بېقىشقا بېرىپتۇ. باشقۇرغۇچى ئۇنى قورۇپ يەۋاپتۇ - دە، زىچەنگە:

— ھېلى تېخى ئۇنى سۇغا سالغىنىمدا نىمجان ئىدى، بىردەمدىن كېيىنلا جان كىرىپ پىلتىڭلىغىنىچە كۆزدىن غايىب بولدى، — دەپتۇ.

— جايىغا بېرىپ بوپتۇ - دە، جانىۋار! جايىغا بېرىپ بوپتۇ! — دەپ كېتىپتۇ زىچەن.

باشقۇرغۇچى ئۇنىڭ ئالدىدىن قايتىپ چىقىپ ئۆز - ئۆزىگە: — زىچەننىڭ نەرى ئەقىللىق، ئۇ بېلىقنى قورۇپ يەۋالغان تۇرسام، ئۇ ھەدەپ، جايىغا بېرىپ بوپتۇ - دە، جانىۋار، دەپ كېتىۋاتىدۇ، توۋا! — دەپتۇ.

يىچيۇنىڭ شاھمات ئۆگىتىشى

«مېڭىزى»

يىچيۇ ئەل ئىچىدە نامى بار قورشىۋ شاھماتچى ئىكەن. ئۇ ئىككى شاگىرت ئېلىپ ئۇلارغا قورشىۋ شاھمات ئويناشنى

ئۆگىتىشكە باشلاپتۇ.

شاگىرتلارنىڭ بىرى كوڭۇل قويۇپ ئۆگىنىپتۇ، يەنە بىرى بولسا ئاسماندىكى غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلاپ يەپ ئولتۇرۇپتۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ نەتىجىسى ناچار چىقىپتۇ. ئۇنىڭ ئەقلى كەمتۈكمىدۇ؟ مېنىڭچە ئۇنداق ئەمەس.

ئۇششۇك يارىسى مەلھىمى

«جۇاڭزى»

سۇڭ بەگلىكىدە ئۇششۇك يارىسى مەلھىمىنى ياساشنى بىلىدىغان بىر ئۆيلۈك بار ئىكەن. مەشۇت يۇيۇش ئۇلارنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىدىن قالغان كەسىپ ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئۇششۇك يارىسى مەلھىمى ياسىيالايدىغانلىقىنى ئاڭلىغان بىرەيلەن يۈز سەر ئالتۇنغا ئۇ مەخپىي رېتسېپنى سېتىۋالماقچى بوپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن مەشۇت يۇيىدىغان ئائىلىدىكىلەر جەم بولۇپ مەسلىھەتلىشىپ: «ئەۋلادمۇ ئەۋلاد مەشۇت يۇيۇپ ئۈتتۈر ئوقەتچىلىكتىن نېرسىغا ئۆتەلمىدۇق، يىل بويى ئىشلىسەكمۇ تاپقىنىمىز چاغلىق، ئۇنىڭدىن كۆرە مەخپىي رېتسېپنى يۈز سەر ئالتۇنغا سېتىپ مېغىزنى چاقمايمىزمۇ» دېيىشىپتۇ.

ئۇ ئادەم رېتسېپنى قولغا چۈشۈرگەندىن كېيىن ۋۇ

بەگلىكىگە ۋائىزلىققا بېرىپتۇ. ئۇ دەل يو بەگلىكى ۋۇ بەگلىكىگە تېگىش قىلىۋاتقان چاغ ئىكەن. ۋۇ بېگى ئۇنى لەشكەر تارتىپ يو بەگلىكىگە قارشى ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇپتۇ. قەھرىتان قىشتا ئۇلار سۇ ئۇرۇشى قىپتۇ. ۋۇ بەگلىكى لەشكەرلىرى ئۇششۇك يارىسى مەلھىمنى ئىشلەتكەچكە، ئۇششۇك يارىسى بولۇشنىڭ ئالدى ئېلىنىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن يو بەگلىكىنىڭ لەشكەرلىرىنى يېڭىۋاپتۇ. ۋۇ بېگى ئۇ كىشىگە چوڭ بىر پارچە يەر ئىنئام قىپتۇ.

ئۇششۇك يارىسىنىڭ ئالدىنى ئېلىش مەلھىمنىڭ ياسىلىشى ئوخشاش، ئەمما بەزىلەر ئۇنىڭدىن كاتتا ئىنئامغا ئېرىشتى، يەنى مەنەسپكە، يەرگە ئىگە بولدى؛ بەزىلەر بولسا ئۆمۈر بويى مەشۇت يۇيۇشتەك قىسمەتتىن قۇتۇلالمىدى. بۇ ئۇلارنىڭ ئۇ دورىنى قانداق ئىشلىتىشنى بىلمىگەنلىكىدە.

ئاشپەزنىڭ كالىنى پارچىلىشى

«جۇاڭزى»

بىر ئاشپەز پادىشاھ لياڭ خۇيگە بوغۇز لانغان كالىنىڭ گۆشىنى پارچىلاپ بېرىپتۇ. ئۇنىڭ پىچىقى نەگە تەگسە، شۇ يەرنىڭ گۆشى سۆڭىكىدىن، سۆڭىكى ئۈگە - ئۈگىسىدىن ئاجراپ كېتىدىكەن. ئۇنىڭ ھۈنرىنى كۆرۈپ ئولتۇرغان پادىشاھ لياڭ خۇي: — ياھ، كارامەتقۇ بۇ! قانداق بولۇپ ھۈنەردە بۇنچە كامالەتكە يەتتىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ.

ئاشپەز پىچىقىنى قويۇپ تۇرۇپ شۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ: — مەن كالىنى پارچىلاشنىڭ ئېپىنى بىلىۋالدىم، ئۇنىڭ گۆشىنى گۆشچە، سۆڭىكىنى سۆڭەكچە ئايرىشقا پەم كېرەك. باشتا مەنمۇ بۇ ئىشنىڭ ئېپىنى تازا بىلمىگەندىم، ئۈچ يىلدىن كېيىن مېنىڭ كۆزۈمگە كالىنىڭ بىر پۈتۈن گەۋدىسى

ئەمەس، ئۈگە - ئۈگىلىرى كۆرۈنىدىغان بولدى. ھالا بۈگۈنگە كەلگەندە، كالىنىڭ تېنى بىلەن كۆزۈم ئارقىلىق ئەمەس، غايىۋانە ئۇچرىشىمەن؛ سەزگۈلىرىمنىڭ رولى قالمىدى. ئەمدىلىكتە قولۇمنىڭ ھەرىكىتىگە تەبىئىي يوسۇندا روھىم قوماندانلىق قىلىدۇ. تومۇرلارنىڭ ئورنى، پەي - سىڭىرلار، بۇلجۇڭ گۆش - مۈسكۈللەرنى پىچىقىم ئۆزى تونۇيدۇ، ھەرگىز خاتا ئۇرۇلمايدۇ، سۆڭەكلەرگىمۇ ئېزىپ - تېزىپ تېگىپ كەتمەيدۇ. ئۈستە ئاشپەز بىر يىلدا بىر قېتىم قىڭراق يەڭگۈشلەيدۇ. ئاۋستە ئاشپەز ئايدا بىر قىڭراق يەڭگۈشلەيدۇ، چۈنكى ئۇلار گۆشنى چانايىمەن دەپ سۆڭەكنى چاناپ سالىدۇ. قولۇمدىكى بۇ پىچاققا ئون توققۇز يىل بولدى. بۇنىڭ بىلەن نەچچە مىڭ كالىنىڭ گۆشىنى پارچىلىدىم. لېكىن، پىچىقىم ھازىرلا چاقتىن چىققاندا ئىتتىك، بىسى قايرىلغىنى يوق. كالىنىڭ ئومۇرتقا - بوغۇملىرىنىڭ ئارىسىدا ئارىلىق بولىدۇ، پىچىقىم بەكمۇ نېپىز، ھەربىر سۆڭەكنىڭ ئارىلىقىغا كىرىپ بىمالال ھەرىكەتلىنەلەيدۇ. شۇڭا، ئون توققۇز يىل ئىشلەتكەن پىچىقىمنىڭ بىسى قايرىلغىنى يوق. شۇنداقتىمۇ، سۆڭەكلەرنىڭ تۇتاشقان يېرىگە كەلگەندە پۈتۈن زېھنىمنى يىغىپ ئېھتىيات بىلەن پىچاق سالىمەن. پىچىقىمنى ئۇيان - بۇيان يەڭگىل ھەرىكەتلەندۈرۈشۈمگىلا كالىنىڭ گۆشى گۆشچە، سۆڭىكى سۆڭەكچە ئىككى يانغا ئايرىلىدۇ. پەقەت شۇ چاغدىلا قەدەمنى رۇسلاپ، پىچىقىمنى رازىمەنلىك بىلەن سۈرتۈپ يېنىمغا سالىمەن.

ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت

«جۇاڭزى»

گۈزەل شىشىنىڭ مەيدىسى ئاغرىغاچقا دائىم قوشۇمىسىنى تۈرۈپلا يۈرىدىكەن. ئۇنىڭ بۇ تۇرقى بىر سەت ئايالغا بەك

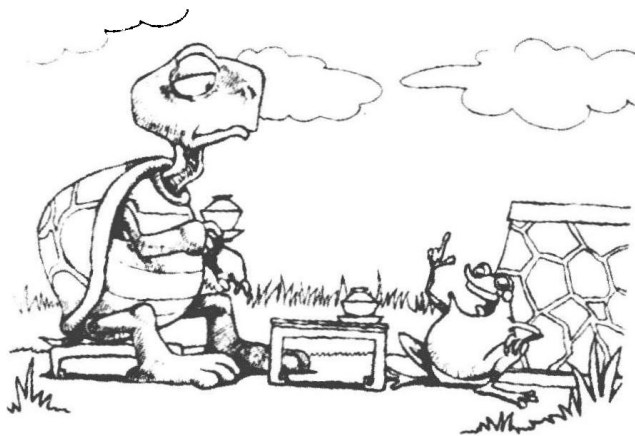
چىرايلىق كۆرۈنۈپ كېتىپتۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇمۇ مەيدىسىنى تۇتۇپ، قوشۇمىسىنى تۈرۈپ يۈرىدىغان بولۇۋاپتۇ. ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن بايلار دەرۋازىسىنى چىڭ تاقاپ تالا - تۈزگە چىقماپتۇ؛ كەمبەغەللەر خوتۇنلىرىنىڭ يېڭىدىن تارتقىنىچە نېرى كېتىپتۇ.

قۇدۇق ئىچىدىكى پاقا

«جۇاڭزى»

قۇدۇقتا ياشايدىغان پاقا شەرقىي دېڭىزدا ياشايدىغان تاشپاقىغا:

— مەن نېمىدېگەن شادىمان - ھە ! خالىسام قۇدۇق بېشىدىكى قاشاننىڭ تۈۋىدە ئوينايمەن، خالىسام قۇدۇق تېمىدىكى كاماردا ئارام ئېلىپ ئۇخلايمەن، يا بولمىسا سۇ ئۈزۈپ، ياكى بولمىسا پاتقاق كېچىپ يايىمەن. ئەتراپىمغا قارىسام، ئاشۇ پاشا لىچىنكىسى دەمدۇ، قىسقىچىپاقا دەمدۇ، كۇمۇتا دەمدۇ، ئىشقىلىپ ھېچقايسىسى ماڭا يەتمەيدىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆزۈم يالغۇز بىر كۆلچەك سۇغا ئىگە بولۇۋېلىپ خالىغانچە ئۈزۈپ، سەكرەپ ئوينايدىكەنمەن. بۇنداق خۇشاللىق ھەركىمگە نېسىپ

بولۇۋەرمەيدۇ. سەن نېمىشقا پات - پات كېلىپ قۇدۇقنىڭ ئىچىگە چۈشۈپ كۆرۈپ چىقىپ كەتمەيسەن؟ - دەپتۇ.

تاشپاقا ئۇنىڭ گېپىگە كىرىپ سول پۇتىنى شۇنداق ئۈزۈتۈشكە ئوڭ پۇتى قىسىلىپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئوڭ پۇتىنى مىڭ تەسلىكتە تارتىۋاپتۇ - دە، دېڭىزنى ماختاپ چۈشۈپ كېتىپتۇ:

- دېڭىز دېگەن شۇنچىلىك بىپايانكى، چېتىگە كۆزۈڭ يەتمەيدۇ، ئۇنىڭ چوڭقۇرلۇقىغا ھېچنېمە توغرا كەلمەيدۇ. دايۇ دەۋرىدە ئون يىلنىڭ توققۇزىدا ھۆل - يېغىن ئاپىتى يۈز بەرسىمۇ دېڭىز تېشىپ كەتمىگەن؛ شاڭتالڭ دەۋرىدە سەككىز يىلنىڭ يەتتەسىدە قۇرغاقچىلىق بولغاندىمۇ دېڭىز سۈيى تارتىلىپ كەتمىگەن. ۋاقىتنىڭ ئۇزۇن - قىسقىلىقى ئۇنىڭ سۈيىدە ئۆزگىرىش ھاسىل قىلالمىغان بولسا، ھۆلچىلىك ياكى قۇرغاقچىلىقمۇ ئۇنىڭغا تەسىر قىلالمىغان. بۇمۇ شەرقىي دېڭىزدىكى ئەڭ زور خۇشاللىق ئەمەسمۇ!

قۇدۇقتىكى پاقا ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ھەيرانلىقتىن ئاغزىنى ئېچىپلا قاپتۇ. سېلىشتۇرۇپ بېقىپ ئۆزىنى تولمۇ ئەرزىمەس ھېس قىپتۇ ۋە خۇددى بىرنېمىسىنى يوقىتىپ قويغاندەك بولۇپ قاپتۇ.

لۇخۇنىڭ قۇش بېقىشى

«جۇاڭزى»

بۇرۇن بىر دېڭىز قۇشى لۇ بەگلىكىنىڭ تەۋەلىكىگە قونۇپتۇ. لۇ خۇ ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆزى چىقىپتۇ، ئىبادەتخانىدا كاتتا سورۇن تەييارلىتىپ ئۇنى كۈتۈۋاپتۇ. ھەر خىل نازۇ - نېمەتلەرنى كۆرۈپ، ئاجايىپ مۇڭلۇق مۇزىكىلارنى ئاڭلاپ دېڭىز قۇشى ئەس - ھوشىنى يوقاتقىلى قىل قاپتۇ،

قورققىنىدىن بىرەر توغرامچە گۆش يېيشكىمۇ، بىرەر قەدەھ ھاراق ئىچىشكىمۇ جورئەت قىلالماپتۇ. يېمەي - ئىچمەي ئۈچ كۈن بولدى دېگەندە، ئۇ قۇش ئۆلۈپ قاپتۇ. مانا بۇ، قۇشنى قۇشتەك باقماستىن ئادەمدەك باققاننىڭ ئاقىۋىتى.

سۇغا تەشنا بېلىق

«جۇاڭزى»

جۇاڭ جۇ (جۇاڭزى) بەك نامرات بولغاچقا، جىيەن خېخۇنىڭ قېشىغا ئازراق ئاشلىق بېرىپ تۇرساڭ، دەپ بېرىپتۇ. — ماقۇل، — دەپتۇ جىيەن خېخۇ، — يىل ئاخىرىدا پۇقرالاردىن سېلىق يىغىدىغان ۋاقتقىمۇ ئاز قالدى. شۇ چاغدا، مەن ساڭا ئۈچ يۈز جىڭ ئاشلىق بېرىپ تۇراي، — دەپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلىغان جۇاڭ جۇنىڭ چىرايى تاتىرىپ كېتىپتۇ. — تۈنۈگۈن يولدا كېتىۋاتسام بىرى چاقىرغاندەك قىلدى،

قارىسام ھارۋا چاقىنىڭ ئىزىدا بىر بېلىق ياتىدۇ. مەن ئۇنىڭدىن: «سەن نېمە قىلىدىغان بېلىق؟ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدەن؟» دەپ سورىسام، ئۇ: «مەن شەرقىي دېڭىز پادىشاھىنىڭ خىزمەتكارى. سەن بىرەر داس سۇ بىلەن بولسىمۇ مېنى قۇتقۇزۇۋالمايسەنمۇ؟» دەپ ئىلتىدەن. جا قىلدى. مەن ئۇنىڭغا: «بولدۇ، مەن جەنۇبقا يۈ بەگلىكىگە ۋائىزلىققا كېتىۋاتمەن. مەن

ئۇلارغا دەپ قوياي. ئۇلار شىجياڭ دەرياسىنىڭ سۈيىنى باشلاپ كېلىپ سېنى قۇتقۇزۇۋالسۇن» دېدىم. ئۇ ئاچچىقتىن ئوڭسۇلى ئۆچكەن ھالدا: «سۇدىن ئايرىلىپ ئۆلەر ھالەتكە كېلىپ قالدىم، ئازراقلا سۇ بولسا تىرىك قالاتتىم. سەن ھەرنېمە قىلىپ ئازراق سۇ تېپىپ مېنى قۇتقۇزۇۋېلىشنىڭ ئورنىغا، نەدە ئاقمايدىغان قۇرۇق گەپنى قىلىپ ۋاقتىنى زايە قىلىۋاتىسەن. ئۇنىڭدىن كۆرە، مېنى بېلىق قېقى ساتىدىغان پەشتاخىدىن تېپىۋالە!» دېدى.

بىيەنچۆنىڭ كېسەل داۋالاشى

«خەنفىزى»

بىيەنچۆ سەي بەگلىكىدىكى خۇەن بېگىمنى يوقلىغىلى بېرىپ: — تېرىڭىزدە كىچىككەنە كېسەللىك پەيدا بوپتۇ، ۋاقتىدا داۋالاتمىسىڭىز، كېسەل ئىچىڭىزگە چۈشۈپ كېتەرمىكىن، دەپتۇ.

خۇەن بېگىم ئۇنىڭ گېپىگە پەرۋا قىلماستىن:

— مەندە كېسەل يوق، — دەپتۇ.

بىيەنچۆ گەپ قىلماستىن ئۇنىڭ ھۇزۇرىدىن قايتىپ چىقىپتۇ. — مۇشۇ تېۋىپ خەقزە، ساپساق ئادەملەرنى سەندە كېسەل بار دەپ داۋالاپ پۇل تاپىدۇ، — دەپتۇ خۇەن بېگىم بىيەنچۆ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن.

ئارىدىن ئون كۈن ئۆتكەندە، بىيەنچۆ ئۇنى يەنە يوقلاپ كەپتۇ. بۇ قېتىم ئۇ:

— كېسىلىڭىز گۆش بىلەن تېرىنىڭ ئارىلىقىغا كۆچۈپتۇ، ئەمدى داۋالاتمىسىڭىز تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كېتىدۇ، — دەپتۇ. بۇ گەپ خۇەن بېگىمنىڭ قولىقىغا يەنىلا خۇشياقماپتۇ. ئارىدىن ئون كۈن ئۆتۈپ بىيەنچۆ ئۇنى يەنە يوقلاپ كەپتۇ.

— كېسىلىڭىز ئەمدى ئاشقازىنىڭىز بىلەن ئۈچىيىڭىزگە يامراپتۇ، ئەمدى داۋالاتمىسىڭىز، بۇنىڭدىنمۇ ئېغىرلىشىپ كېتىدۇ، — دەپتۇ ئۇ يەنە.

بۇ قېتىم خۇەن بېگىمنىڭ تېخىمۇ جۇدۇنى تۇتۇپتۇ. ئارىدىن يەنە ئون كۈن ئۆتكەندە يىەنچۇ يەنە كەپتۇ. ئۇ بۇ قېتىم خۇەنفۇنى يىراقتىن كۆرۈپلا كەينىگە بۇرۇلۇپ قېچىپتۇ. خۇەنفۇ ئۇنىڭ كەينىدىن ئادەم ئەۋەتىپ نېمىشقا قاچقانلىقىنى سوراپتىكەن، يىەنچۇ:

— كېسەل تېرىدىكى چاغدا تېرىگە ئىسسىق ئۆتكۈزۈپ بېرىلسە ساقىيىپ كېتەتتى؛ كېسەل ئېغىرلىشىپ گۆش بىلەن تېرىنىڭ ئارىلىقىغا چۆكۈۋالغاندا، يىڭنە بىلەن داۋالاپ ساقايتقىلى بولاتتى؛ ھەتتا ئاشقازان — ئۈچەي يولىغا چۈشۈۋالغاندىمۇ نەچچە بولاق دورا ئىچسىلا ساقىيىپ كېتەتتى. ئەمدى كېسەل يىلىككە ئۆتۈپ كەتكەن چاغدا، ئەزرائىلنى كۈتمەكتىن ئۆزگە چارە يوق. ساقايتىش تېۋىپنىڭ قولىدىن كېلىدىغان پۇرسەت كېتىپ قالدى. ھالا بۈگۈنكە كەلگەندە، بېگىمنىڭ كېسىلى يىلىككە يەتكەندە بارغىنىمنىڭ قىلچە پايدىسى يوق، شۇڭا كەينىمگە ئۆرۈلۈپلا ياندىم، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

كۆڭلى ئاتتا بولماسلىق

«خەنفېزى»

جاۋ شياڭ خان ۋەلىئەھد يۈچىدىن ھارۋا ھەيدەشنى ئۆگىنىپتۇ. بىر مەزگىل ئۆگەنگەندىن كېيىن ئۇ ۋەلىئەھد بىلەن مۇسابىقىگە چۈشۈپتۇ. مۇسابىقە جەريانىدا ئۇ ئۈچ قېتىم ئات ئالماشتۇرغان بولسىمۇ، ھەر قېتىمدا ۋەلىئەھدنىڭ كەينىدە قاپتۇ. جاۋ شياڭ خان ئاغرىنغان ھالدا:

— ماڭا ھارۋا ھەيدەشنى ئۆگەتكۈچە ھەممە ھۈنەرگىنى
ئۆگەتمەپسەن، مۇھىمنى قورسىقىڭدا ئېلىپ قاپسەن، — دەپتۇ.
ۋەلىئەھد يۈچى ئۇنىڭغا:

— ھۈنەرىمنىڭ ھەممىسىنى ئۆگەتتىم، ئەمما سىز
ئىشلىتىشنى بىلمىدىڭىز. ھارۋا ھەيدەشتىكى ئەڭ مۇھىم
مەسىلە، ھارۋىغا قاتقان ئاتلارنى تەڭشەپ، بەھۇزۇر ھەيدەش،
ھارۋا ھەيدىگەن كىشىنىڭ دىققىتى ئاتلاردا بولۇش. شۇ چاغدىلا
تېز ھەيدىگىلى، يىراققا ھەيدىگىلى بولىدۇ. بۇ قېتىمقى
مۇسابىقىدە كەينىمدە قالسىڭىز، ماڭا يېتىشىۋېلىشىڭىزلا كويىدا
بولدىڭىز، ئالدىغا ئۆتۈپ كەتسىڭىز، مېنىڭ يېتىشىۋېلىشىمدىن
ئەنسىرەپ دەككە — دۈككىگە چۈشۈپ قالىدىڭىز. ئەمەلىيەتتە،
ھارۋا ھەيدەش مۇسابىقىسىدە ئالدىغا ئۆتۈپ كېتىش ياكى
كەينىدە قېلىش نورمال ئەھۋال. سىز مەيلى ئالدىغا ئۆتۈپ
كېتىڭ ياكى ئارقىدا قېلىڭ، پۈتۈن دىققىتىڭىزنى ماڭىلا
قاراتتىڭىز، كۆڭلىڭىزدە ئات ئەمەس، مەنلا بولدۇم. مانا بۇ
كەينىدە قېلىشىڭىزدىكى سەۋەب، — دەپتۇ.

سۇ يىلىنىڭ ئەۋلىيا بولۇشى

«خەنفيىزى»

كۆل قۇرۇپ كەتكەچكە سۇ يىلانلىرى باشقا كۆلگە كۆچمەكچى
بوپتۇ. كىچىك سۇ يىلىنى چوڭ سۇ يىلىنىغا مۇنداق دەپتۇ:
— سىز ئالدىدا، مەن كەينىدە ماڭسام، ئۆتكەن — كەچكەنلەر
بىزنى ئادەتتىكى سۇ يىلانلىرىكەنغۇ، دەپ قالىدۇ — دە، قولغا
چىققانلىكى نەرسە بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ. ئۇنىڭدىن
كۆرە، سىز مېنى ھاپاش قىلىپ ماڭسىڭىز، كۆرگەنلەر مېنى
ئەۋلىيا يىلان ئىكەن، دەپ قالىدۇ — دە، بىزگە چوقۇنىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن كىچىك سۇ يىلىنى چوڭ سۇ يىلىنىڭ دۈمبىسىگە چىقىپ ئۇنى چىشلەپ چىڭ تۇرۇۋاپتۇ. چوڭ سۇ يىلىنى كىچىك سۇ يىلىنى يۈدۈگىنىچە كوچىدىن بەخىرامان ئۆتۈپتۇ. دېگەندەكلا، ئۇلارنى كۆرگەن ئادەملەر دەرھال ئۆزلىرىنى چەتكە ئېلىپ يول بوشتىپتۇ ۋە:

— كۆردۈڭلارمۇ، ئەۋلىيا يىلاننى، ئۇ ئەۋلىيا يىلان ئىكەن، يىلانلارنىڭ پادىشاھى ئىكەن، — دېيىشىپتۇ.

تەپكەك ئاتنى تونۇش

«خەنفيىزى»

بولى ئىككى ئادەمگە تەپكەك ئاتنى پەرقلىنىدۇرۇشنى ئۆگىتىپتۇ. بۇ ئىككىيلەن بىرلىكتە ئەمەلىيەتنى كۆرگىلى جاۋ جىيەنزىنىڭ ئاتخانىسىغا بېرىپتۇ. ئارىدىن بىرەيلەن، مۇشۇ ئات تەپكەك، دەپ بىر ئاتنى كۆرسىتىپتۇ؛ يەنە بىرەيلەن ئۇ ئاتنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ ئۇنىڭ ساغرىسىنى ئۇنداقمۇ سىلاپ بېقىپتۇ، بۇنداقمۇ سىلاپ بېقىپتۇ، ئەمما ئۇ ئات تەپمەپتۇ. ئۇ ئاتنى تەپكەك دېگەن كىشى خاتا ھۆكۈم قىلغان ئوخشىمەن، دەپ قاپتۇ.

ئاتنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ ساغرىسىنى سىلىغان كىشى ئۇنىڭغا:
— خاتالاشمىدىڭىز. بۇ ئاتنىڭ تاغقى قايىرلىپ كەتكەندەك
قىلىدۇ، ئالدى پۈتىنىڭ تىزىمۇ ئىششىپ قاپتۇ. تەپكەك ئاتلار
كەينى پۈتىنى كۆتۈرۈپ تەپمەكچى بولغاندا، پۈتۈن بەدىنىنىڭ
ئېغىرلىقى ئالدى پۈتىغا چۈشىدۇ. بۇ ئاتنىڭ ئالدى پۈتىنىڭ
تىزى يارىلانغاچقا كۈچىيەلمەيدىغان بولۇپ قالغان، شۇنىڭ بىلەن
بۇ ئات كەينى پۈتىنى كۆتۈرۈپ ئادەمنى تەپەلمىگەن گەپ. سىز
تەپكەك ئاتنى پەرق قىلالغانۇ، ئۇنىڭ تىزىدىكى ئىششىقنىڭ
كەينى پۈتىغا تەسىر قىلىۋاتقانلىقىنى بىلمىگەن، — دەپتۇ.

چىلان دەرىخىنىڭ تىكىنىگە چىشى مايىمۇنى ئويۇش

«خەنفيىزى»

يەنۋاڭ ئالاھىدە ھۈنرى بار ئادەملەرنى يىغماقچى بوپتۇ. ۋېي
بەگلىكىلىك بىر ئادەم ئۆزىنى مەن چىلان دەرىخىنىڭ تىكىنىگە
چىشى مايىمۇنى ئويالايمەن، دەپ تونۇشتۇرۇپتۇ. يەنۋاڭ بەك خۇش
بولۇپ كېتىپتۇ، ئۇنىڭغا نۇرغۇن پۇل بېرىپتۇ ھەم ئۇنى
ئوردىسىدا بېقىپتۇ. بىر كۈنى يەنۋاڭ:

— ئويغان چىشى مايىمۇنى كۆرۈپ باقسام بوپتىكەن، —
دەپتىكەن، ئۇ ئادەم:

— ئالىيلىرى، ئۇنى كۆرۈش ئۈچۈن ئالتە ئاي ھەرەمگە
كىرمەسلىكلىرى، ھاراق ئىچمەسلىكلىرى، گۆش يېمەسلىكلىرى
ۋاجىپتۇر. يەنە كېلىپ ئۇنى يامغۇردىن كېيىن كۈنچىقىش
ئالدىدا، يورۇقمۇ ئەمەس، قاراڭغۇمۇ ئەمەس شۇ دەقىقىدە
كۆرەلەيلا، — دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن يەنۋاڭ ئۇنى داۋاملىق بېقىشقا مەجبۇر بوپتۇ،
ئەمما چىشى مايىمۇنىنىڭ ئويمىسىنى كۆرۈشكە زادى مۇۋەپپەق
بولالماپتۇ.

جېڭ بەگلىكىدە تۆمۈرچىلىك قىلىدىغان بىر ئادەم كېلىپ
يەنۇئاڭغا مۇنداق دەپتۇ:

— ئالىيلرى، مەن خەنجەر — پىچاق سوقمەن. ھەرقانچە
كىچىك نەرسىنىمۇ قەلەمتىراج بىلەن يۈنۈپ ياسايمەن. بۇنىڭ
ئۈچۈن مەن يۈنۈپ ياسماقچى بولغان نەرسە چوقۇم قولۇمدىكى
قەلەمتىراجنىڭ بىسىدىن چوڭ بولۇشى كېرەك. چىلان
دەرىخنىڭ تىكىنى قەلەمتىراجنىڭ بىسىدىنمۇ كىچىك تۇرسا،
ئۇنىڭدىن قانداقمۇ چىشى مايىمۇنىنىڭ ئويمىسىنى ئويغىلى
بولسۇن؟ شۇڭا، سىلى ئۇنىڭ ئويما ئويىدىغان پىچىقىنى كۆرۈپ
باقسىلا، شۇ چاغدىلا بۇ ئىشنىڭ روياپقا چىقىدىغان —
چىقمايدىغانلىقىغا ھۆكۈم قىلالايدىلا.

— بارىكالا! — دەپتۇ يەنۇئاڭ ۋە ھېلىقى كاززاپنى چاقىرتىپ
كېلىپ سورايتۇ، — سەن چىلان دەرىخىنىڭ تىكىنىگە مايىمۇنى
نېمە بىلەن ئويسەن؟

— كىچىك پىچاق بىلەن، — دەپتۇ ئۇ.
— ئۇنداق بولسا، مەن شۇ پىچىقىڭنى كۆرۈپ باقاي، —
دەپتۇ يەنۇئاڭ.

— سەل تەخىر قىلسىلا، پىچىقىم ئۆيدە قاپتىكەن، بېرىپ
ھۇزۇرلىرىغا ئەكېلەي، — دەپتۇ كاززاپ، ئاندىن غىپپىدە
تىكىۋېتىپتۇ.

ساندا بار، ساپادا يوق

«خەنفيىزى»

چىشۈەن خان نەي ئاڭلاشقا تولمۇ ھېرىسمەن ئىكەن، دائىم
ئۈچ يۈز نەيچىنى تەڭ چالدۇرۇپ ئاڭلايدىكەن. نەنگو ئەپەندى
ئۇنىڭدىن قاتارغا قوشۇلۇپ نەي چېلىشنى تەلەپ قىپتىكەن، ئۇ
خۇشاللىق بىلەن قوشۇلۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ نەيچىلەر بىلەن

ئوخشاش تەمىناتتىن بەھرىمەن بولۇپ يۈرۈۋېرىپتۇ. چىشۋەن خان ئۆلگەندىن كېيىن مىنۋاڭ خانلىق تەختىگە ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ نەينى كۈلۈپ كېتىپ چالدۇرۇپ ئاڭلاشقا ئەمەس، ئايرىم - ئايرىم چالدۇرۇپ ئاڭلاشقا ئامراق ئىكەن. بۇنى كۆرگەن نەنگو ئەپەندى قۇيرۇقىنى خادا قىلىپ تىكىۋېتىپتۇ.

قۇتسىنى ئېلىپ، مەرۋايىتىنى قايتۇرۇپ بېرىش

«خەنڧىزى»

ۋۇ بەگلىكىدىن بىر ئادەم جېڭ بەگلىكىگە مەرۋايىت ساتقىلى بارماقچى بوپتۇ. ئۇ ماگنولىيە ياغىچىدىن قۇتا ياساپتۇ، قۇتىنى كاۋاۋىچىن ۋە دارچىن بىلەن ئىسلاپ خۇش پۇراق قىپتۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا ھەر خىل ياقۇت، قىممەت باھالىق تاشلاردىن كۆز قوبۇپتۇ.

جېڭ بەگلىكىدىكى بىر ئادەمنىڭ قۇتىغا كۆزى چۈشۈپتۇ - دە، ئىچىدىكى مەرۋايىتىنى ئالماي قۇتىنى ئاپتۇ. مانا بۇ ئۇنىڭ قۇتىنىڭ ۋالى - ۋۇل تاشقى قىياپىتىنىلا تونۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدىكى مەرۋايىتىنىڭ قەدرىگە يەتمىگەنلىكى.

جىن سىزىش ھەممىدىن ئاسان

«خەنڧىزى»

بىر مېھمان چى بېگىگە رەسىم سىزىپ بەرمەكچى بوپتۇ. چى بېگى ئۇنىڭدىن:
— نېمىنىڭ سۈرىتىنى سىزىش ھەممىدىن قىيىن؟ — دەپ سورايتىكەن، ئۇ مېھمان:
— ئىت بىلەن ئاتنىڭ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.
چى بېگى ئۇنىڭدىن يەنە:

— نېمىنى سىزىش ھەممىدىن ئاسان؟ — دەپ سورايتۇ. ئۇ مېھمان مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىپتۇ:

— جىن - شاياتۇنلارنىڭ رەسىمىنى سىزىش ھەممىدىن ئاسان. ئىت بىلەن ئاتنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ، شۇڭا ئۇلارنى خالىغانچە سىزغىلى بولمايدۇ، ئوخشىتىپ سىزىشمۇ تەس. جىن - شاياتۇن دېگەنلەرنى ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇقىم شەكلى يوق. ئۇلارنى ئۇنداق سىزىساقمۇ، بۇنداق سىزىساقمۇ بولىۋېرىدۇ. شۇڭا، جىن - شاياتۇنلارنى سىزىش ھەممىدىن ئاسان.

زېڭ زىنىڭ چوشقا سويۇشى

«خەنفيىزى»

زىڭ زىنىڭ خوتۇنى بازارغا جابدۇپتىكەن، بالىسى يىغلاپ ئەگىشىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بالىسىغا:

— يىغلىما، مەن بازاردىن يانغاندا، ساڭا چوشقا سويۇپ بېرىمىز، — دەپتۇ.

خوتۇنى بازاردىن يېنىشىغىلا زىڭ زى چوشقا سويۇشقا تۇتۇش

قىپتۇ. خوتۇنى:

— مەن بالىمىزنى گوللاپ شۇنداق دەپ قويغان، — دەپ زىڭ زىڭنىڭ قولىغا ئېسىلىۋاپتۇ.

— بالىنى گوللاشقا بولمايدۇ، ئۇلار تېخى ئاق — قارىنى پەرق قىلالمايدۇ. ئۇلار ئاتا — ئانىسىنىڭ قىلمىش — ئەتمىشلىرى، گەپ — سۆزلىرىدىن ئۆگىنىدۇ. سەن لەۋزىڭدە تۇرماي ئۇنى ئالدىڭ، ئۇنىڭغا ئالدامچىلىقنى ئۆگەتكەن بولسىەن. ئانىسى ئالدىغان بالا ئانىسىغا ئىشەنمەيدىغان بولۇپ قالىدۇ. بالىنى ئالداپ تەربىيەلەش ياخشى ئەمەس، — دەپتۇ زىڭ زى ۋە چوشقىسىنى سويۇپ گۆشنى قازانغا بېسىپتۇ.

بويۇنتۇرۇقنى تونۇماسلىق

«خەنفيىزى»

جېڭ بەگلىكىدىكى بىر ئادەم بىر بويۇنتۇرۇق تېپىۋاپتۇ. ئۇ بۇنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر كىشىدىن ئۇنىڭ نېمىلىكىنى سورايتىكەن، ئۇ كىشى: — بۇ دېگەن بويۇنتۇرۇق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

ئارىدىن ئۇزاق ئۆتمەي ئۇ يەنە بويۇنتۇرۇق تېپىۋاپتۇ - دە،
يەنە ھېلىقى كىشىدىن:
— بۇ نېمە؟ — دەپ سوراپتۇ.
— بۇ دېگەن بويۇنتۇرۇق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ھېلىقى
ئادەم.

سورغان ئادەم ئاچچىقىدا قۇيقا چېچى تىك تۇرۇپ كېتىپتۇ.
— ئۆتكەن قېتىمقىنىمۇ بويۇنتۇرۇق دەۋاتاتتىڭ، بۇنىمۇ
بويۇنتۇرۇق دەيسەن، نەدىن كەلگەن شۇنچە جىق بويۇنتۇرۇق!
سەن مېنى كولدۇرلىتىۋاتىسەن! — سوئال سورىغان ئادەم
شۇنداق دەپتۇ - دە، ھېلىقى كىشى بىلەن مۇشتلىشىپ كېتىپتۇ.

غالجر ئىت بىلەن ھاراق

«خەنفيىزى»

سۇڭ بەگلىكىدە ھاراق ساتىدىغان بىر ئادەم بار ئىكەن. ئۇ
سودىدا ئادىل، خېرىدارلارنىڭ ئىززىتىنى قىلىدىغان،
ھارىقىنىڭمۇ تەمى ياخشى ئادەم ئىكەن، شۇغىنىسى ئۇنىڭ
ھارىقىنىڭ بازىرى چىقماي بېسىلىپ قېلىپ ئېچىپ كېتىپتۇ.
ئۇ بۇ ئىشتىن ھەيران بولۇپ، ياكى چىڭ ئىسىملىك بىر
مويىسىپىتتىن بۇنىڭ سەۋەبىنى سوراپتۇ.

— ئىتنىڭ بەك غالجر، — دەپتۇ مويىسىپىت ئۇنىڭغا.
— ئىت غالجر بولسا ھاراق نېمىشقا سېتىلمايدۇ؟ —
قايتۇرۇپ سوراپتۇ مەيپۇرۇش.

— كىشىلەر غالجر ئىتتىن قورقىدۇ ئەمەسمۇ. بەزىلەر
ھاراق ئەكېلىشكە بالىلىرىنى بۇيرۇيدۇ، ئۇ بالىلار بۇ يەرگە
كەلسە ئىتنىڭ ئېتىلىپ چىشلەيدۇ. مانا بۇ ھارىقىنىڭ
سېتىلماي ئېچىپ كېتىشىدىكى سەۋەب، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ
مويىسىپىت.

ئاياغ سېتىۋېلىش

«خەنفيىزى»

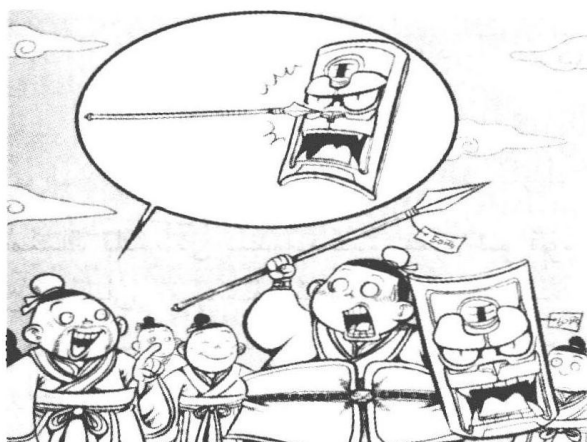
جېڭ بەگلىكىدىكى بىر ئادەم ئاياغ سېتىۋالماقچى بوپتۇ. ئۇ پۈتۈننى ئۆلچەپ، ئۆلچىگەن يىپنى شۇ جايدا ئۈنتۈپ قاپتۇ. ئۇ بازارغا بېرىپ ئالىدىغان ئايىغىنى تاللاپ بولۇپ يىپىنى ئاقتۇرسا پۈتۈننى ئۆلچىگەن يىپ يوقمىش، شۇنىڭ بىلەن ئۇ: «ھە، ئۆيدە ئۈنتۈپ قاپتىمەن - دە» دەپتۇ - دە، دەرھال ئۆيىگە قاراپ مېڭىپتۇ. ئۇ ئۆيىگە بېرىپ پۈتۈننىڭ ئۆلچىمىنى ئېلىپ يەنە بازارغا كەلگۈچە، بازار تارقاپ بوپتۇ. كىشىلەر ئۇنىڭغا: — ئۇنداق جاپا تارتقۇچە ئاياغنى پۈتۈڭغا كىيىپ باقساڭلا بولىدىمۇ؟ — دەپتىكەن، ئۇ: — مەن پۈتۈمنى ئۆلچىگەن يىپقا ئىشىنىمەنكى، پۈتۈمغا ئىشەنمەيمەن، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

بىر - بىرىگە زىت كېلىش

«خەنفيىزى»

چۈ بەگلىكىدە قالغان بىلەن نەيزە ساتىدىغان بىر ئادەم ئۆتكەنكەن. «مېنىڭ قالقىنىم شۇنچىلىك مۇستەھكەمكى، ئۇنى ھېچقانداق قورال - ياراغ تېشەلمەيدۇ» دەپ قالقىنىنى ماختاپ ساتسا، «مېنىڭ نەيزەم شۇنچىلىك ئۆتكۈركى، ھەرقانداق مۇستەھكەم قالقاننىمۇ تېشىۋېتەلەيدۇ» دەپ نەيزىسىنى ماختايدىكەن.

بۇ ماختاشلارنى ئاڭلىغانلار ئۇنىڭدىن: — سېنىڭ نەيزەڭنى قالقىنىڭغا ئۈرۈپ باقسا قانداق

بولار؟ — دەپ سورايتىكەن، ئۇ ئادەمنىڭ تىلى تۈتۈلۈپتۇ.
 شۇ ئەمەسمۇ، ھېچنېمە تېشىپ ئۆتەلمەيدىغان قالقان بىلەن
 ھەرقانداق مۇستەھكەم قالقانى تېشىۋېتەلەيدىغان نەيزە قانداقمۇ
 تەڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرالىسۇن؟

كۆتەك تۈۋىدە توشقان پايلاش

«خەنفېيزى»

سۇڭ بەگلىكىدە بىر دېھقان ئۆتكەنكەن. ئۇنىڭ ئېتىزىدا
 يوغان بىر كۆتەك بار ئىكەن. بىر كۈنى ئۇ ئېتىزىدا ئىشلەۋاتسا،
 ئۇچقانداك يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان بىر توشقان ئۆزىنى
 توختىتىۋالماي كۆتەككە ئۈسۈپ ئۆلۈپ قاپتۇ. دېھقان بېرىپ
 توشقانىنى موكتىدە ئېلىۋاپتۇ. تەييار ئامەتتىن ئۆزىنى يوقىتىپ
 قويغان دېھقان شۇنىڭدىن ئېتىبارەن دېھقانچىلىق سايمانلىرىنى
 تاشلاپ، كۆتەككە ئۈسۈپ ئۆلۈپ بېرىدىغان توشقانىنى ساقلاپ
 كۆتەكنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپتۇ. لېكىن، ئۇ ھەرقانچە
 تەلمۈرسىمۇ، كۆتەككە ئۈسۈپ ئۆلۈپ بېرىدىغان توشقاندىن
 بىرىمۇ كەلمەپتۇ. ئەكسىچە، بۇ دېھقان سۇڭ بەگلىكىدىكى
 كىشىلەرنىڭ مازاق قىلىدىغان ئادىمىگە ئايلىنىپ قاپتۇ.

قوشنىسىنى ئوغرى تۇتۇش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

بىر ئادەمنىڭ پالتىسى يىتىپ كېتىپتۇ. ئۇ قوشنىسىنىڭ ئوغلىدىن گۇمان قىپتۇ. ئۇ قوشنىسىنىڭ ئوغلىغا قارىغانسېرى ئۇنىڭ مېڭىشلىرىدىن تارتىپ چىرايىغىچە، گەپ - سۆزلىرىدىن قىلىقلىرىغىچە پالتا ئوغرىسىدەك بىلىنىپتۇ.

كېيىن ئۇ پالتىسىنى ئېرىقنىڭ ئىچىدىن تېپىۋاپتۇ. نەچچە كۈندىن كېيىن ئۇنىڭغا قوشنىسىنىڭ ئوغلى ئۇچراپتىكەن، قارىسا ئۇنىڭ مېڭىشلىرىدىن تارتىپ چىرايىغىچە، گەپ - سۆزلىرىدىن تارتىپ قىلىقلىرىغىچە پالتا ئوغرىسىدەك بىلىنمەپتۇ.

ئەمەلىيەتتە، قوشنىسىنىڭ ئوغلىدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش يوق، ئۇنىڭ گۇمانخورلۇقىدىن قوشنىسىنىڭ بالىسى كۆزىگە پالتا ئوغرىسىدەك كۆرۈنگەن، گۇمانى يېشىلگەندىن كېيىن ئۇنداق كۆرۈنمىگەن گەپ.

بەلگە سېلىپ قويۇپ سۇدىن ئۆتۈش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

چۈ بەگلىكى سۇڭ بەگلىكىگە تېگىش قىلماقچى بولۇپ دەريانىڭ چوڭقۇرلۇقىنى ئۆلچەپ بەلگە سېلىپ قويۇشقا ئادەم ئەۋەتىپتۇ. بۇ ئادەم بەلگە سېلىپ قويۇپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن سۇ يۈزى شىددەت بىلەن ئۆرلەپ كېتىپتۇ. بۇنى چۈ بەگلىكىدىكىلەر بىلمەپتۇ. ئۇلار ئەسلىدىكى بەلگە بويىچە كېچىسى دەريادىن ئۆتمەكچى بوپتىكەن، بىرەر مىڭچە لەشكىرى

سۇغا چۆكۈپ كېتىپتۇ. پۈتۈن قوشۇن ئۆرتۈپە بولۇپ كېتىپتۇ.

ئەسلىدە بۇرۇن سېلىنغان بەلگە بويىچە بولغاندا، ئۇلار دەريادىن ئامان - ئېسەن ئۆتۈپ كېتەتتىكەن؛ ھازىر دەريا سۈيى شىددەت بىلەن ئۆرلەپ كەتكەچكە، يەنە كېلىپ ئۇلار بۇرۇن سېلىنغان بەلگە بويىچە دەريادىن ئۆتكەچكە، نۇرغۇن ئادىمىدىن ئايرىلغانىكەن.

كېمىگە بەلگە سېلىش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

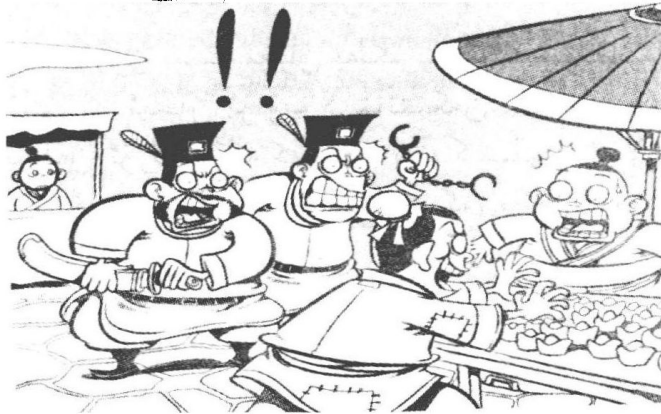
چۈ بەگلىكىلىك بىر ئادەم دەريادىن ئۆتۈپ كېتىۋاتسا خەنجىرى سۇغا چۈشۈپ كېتىپتۇ. ئۇ ئادەم: «خەنجىرىم مانا مۇشۇ يەردىن چۈشۈپ كەتكەن» دەپ دەرھال كېمىگە بەلگە ساپتۇ. «ھايت - ھۇيت» بىلەن كېمىنى توختاتقۇچە خېلى ۋاقىت ئۆتۈپتۇ. كېمە توختىغاندىن كېيىن ئۇ بەلگە سېلىنغان يەردىن سۇغا چۈشۈپتۇ.

كېمە ئۇزاپ خېلى يەرگە كەتكەن، خەنجەر چۈشكەن يېرىدىن مىدىرلىمايدىغان تۇرسا، بۇ خىل ئۇسۇلدا خەنجەر ئىزلەش ئۇچىغا چىققان ئەخمەقلىق ئەمەسمۇ!

كۆزىگە ئالتۇندىن باشقا نەرسە كۆرۈنمەسلىك

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

چى بەگلىكىدىكى بىر ئادەم ئالتۇنغا ئىگە بولۇشنىڭلا كويىدا يۈرىدىكەن. بىر كۈنى ئەتىگىنى ئۇ ئالتۇن بازىرىغا بېرىپ سەرراپنىڭ ئالدىدىكى ئالتۇنلارنى كۆرۈپ كۆزى قىزىپتۇ - دە، «كاپ» قىلىپ بىرمۇنچە ئالتۇننى ئېلىۋاپتۇ.

لەشكەرلەر كېلىپ ئۇنى تۇتۇپ باغلاپتۇ. لەشكەر باشلىقى
ئۇنىڭغا:

— شۇنچە خەق كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ قاراپ تۇرسا تەپ
تارتماي خەقنىڭ ئالتۇنىنى بۇلاۋاتىسنا؟ — دەپتىكەن، ئۇ:
— كۆزۈمگە ئالتۇندىن باشقا ھېچنېمە كۆرۈنمىسە، — دەپ
جاۋاب بېرىپتۇ.

باشقىلارنىڭ چاپىنىغا ئېسىلىۋېلىش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

سۇڭ بەگلىكىدىكى دېڭىزى ئىسىملىك بىر ئادەم قارا رەڭلىك
چاپىنىنى يىتتۈرۈپ قويۇپتۇ. ئۇ قارا چاپان كىيگەن بىر
ئايالنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرۈپ، قېشىغا بېرىپ:
— مەن مۇشۇنداق قارا چاپىنىمنى يىتتۈرۈپ قويدۇم،
چاپىنىمنى قايتۇرۇپ بەر! — دەپ ئۇنىڭغا ئېسىلىۋاپتۇ.
— قارا چاپاننىڭ ھەممىسىلا سېنىڭ بولامدۇ؟ ئۇچامدىكى بۇ
چاپاننى مەن ئۆز قولۇم بىلەن تىككەن تۇرسام، — دەپ جاۋاب
بېرىپتۇ ئۇ ئايال.

— تولا سۆزلىمەي چاپاننى سالغىنا، مېنىڭ يىتتۈرگىنىم قوش ئەستەرلىك چاپان ئىدى. سېنىڭ چاپىنىڭ يالاڭ ئەستەر ئىكەن. قوش ئەستەرلىك چاپاننىڭ ئورنىغا يالاڭ ئەستەرلىك چاپاننى بېرىپ قۇتۇلساڭ، مەندىن خېلى پايدا ئالغان بولمامسەن! — دەپتۇ دېڭىزى.

لېچىلۇق ئاتا

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

لياڭ بەگلىكىنىڭ شىمالىدا لېچىۋ دېگەن بىر يەر بار ئىكەن. بۇ يەردە ھەر خىل ئادەمنىڭ قىياپىتىگە كىرەلەيدىغان بىر جىن بار ئىكەن.

شۇ يەرلىك بىر مويىسىپىت بازارغا بېرىپ مەي ئىچىپ مەست ھالەتتە ئۆيىگە كېتىۋاتسا، ھېلىقى جىن ئۇنىڭ ئوغلىنىڭ سىياقىغا كىرىۋېلىپ كېلىپ ئۇنى يۆلەپتۇ، ئاندىن مويىسىپىتنى ئەخمەق قىلىپ ئويىناپ كۆڭلىنى ئېچىپ، مويىسىپىتنىڭ ھېچ ھالىنى قويماپتۇ.

مويىسىپىت ئۆيىگە كېلىپ مەستلىكى يېشىلگەندىن كېيىن ئوغلىنى تىللاپ كېتىپتۇ:

— مەن سېنىڭ داداڭمۇ، ئەمەسمۇ، مەن سېنى قانچىلىك مېھرىم بىلەن باققىنىمنى ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟ مەست بولۇپ قالسام يولدا كەلگۈچە قىيىناپ ھالىمنى قويمىدىڭ، ئاشۇنداق تۈزكۈرلۈك قىلىشتىكى مەقسىتىڭ زادى نېمە؟

ئوغلى يىغلىغىنىچە ئۇنىڭغا باش ئۇرۇپ كېتىپتۇ:

— گۇناھقۇ بۇ، گۇناھ! ئۇنداق ئىشنى ھەرگىز قىلمىدىم، ئاتا. تۈنۈگۈن مەن دۇڭشياڭ كەنتىگە قەرز سۈيلەپ كەتكەنتىم، ئىشەنمىسىڭىز سوراپ باقسىڭىز بولىدۇ.

ئاتىسى ئوغلىنىڭ سۆزىگە ئىشىنىپتۇ ۋە:

— ھە، بۇ ھېلىقى جىننىڭ قىلغان ئىشى ئىكەن — دە!
بۇنداق ئىشنىڭ بارلىقىنى مەن خېلى بۇرۇن ئاڭلىغان، —
دەپتۇ.

ئەتىسى مويسىپىت ئاتايىن بازارغا بېرىپ مەي ئىچىپ،
قايتقۇچە جىن يەنە ئۇچرىسا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بوپتۇ.
مويسىپىت سەھەردىلا بازارغا بېرىپتۇ ۋە غەرق مەست
بولغۇچە ئىچىپتۇ. ئوغلى ئۇنىڭ مەست بولۇپ قېلىشىدىن ھەم
ھېلىقى جىننىڭ ئاتىسىنى يەنە ئاۋارە قىلىشىدىن ئەنسىرەپ
ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپتۇ. ئوغلىنى كۆرگەن مويسىپىت ئۇنى جىن
دەپ قاپتۇ — دە، قىلىچىنى سۇغۇرۇپلا ئۇنىڭ كاللىسىنى
تىنىدىن جۇدا قىپتۇ.

قۇلىقىنى ئېتىۋېلىپ تۇرۇپ قوڭغۇراق ئوغرىلاش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

جىن بەگلىكىنىڭ ئاقسۆڭىكى خەشى جەڭدە مەغلۇپ بولۇپ
قېچىپتۇ. بۇ مالىمانچىلىقتىن پايدىلانغان بىرى قوڭغۇراقنى
ئوغرىلاپ قاچماقچى بوپتۇ. لېكىن، قوڭغۇراق بەك ئېغىر
بولغاچقا ئۇ يۈدۈپ ماڭالماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قوڭغۇراقنى
پارچىلاپ ئېلىپ ماڭماقچى بوپتۇ. ئۇ قوڭغۇراققا بولغۇننى
ئۇرۇشىغا، قوڭغۇراقتىن بەكمۇ كۈچلۈك ئەكس سادا ياڭراپتۇ.
ئۇ بۇ ئاۋازنى باشقىلارنىڭ ئاڭلاپ قېلىپ قوڭغۇراقنى
تارتىۋېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ھاپىلا — شاپىلا قۇلىقىنى چىڭ
ئېتىۋاپتۇ.

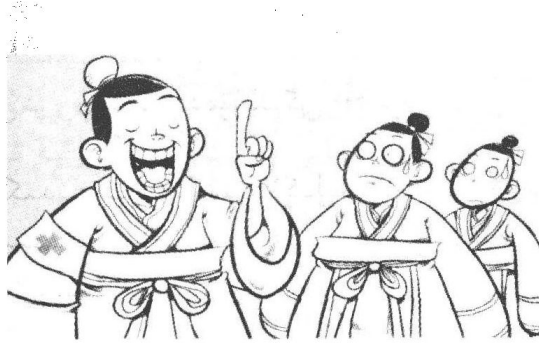
قوڭغۇراق ئاۋازىنى باشقىلارنىڭ ئاڭلاپ قېلىشىدىن
ئەنسىرەش كىشىنىڭ ئەقلىگە سىغىدۇ، ئەمما ئۆزىنىڭ قۇلىقىنى
ئۆزى ئېتىۋېلىپ، مەن ئاڭلىمىساملا باشقىلارنى ئاڭلىمايدۇ دەپ
ئويلاش تولىمۇ ئەخمەقلىق.

ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

لۇ بەگلىكىدە گۈڭ سۈنجو ئىسىملىك بىر ئادەم باشقىلارغا دائىم مۇنداق دەيدىكەن:

— مەن يارتا پالەچ بولۇپ قالغان ئادەمنى ئاسانلا داۋالىۋېتىمەن. يارتا پالەچنى داۋالىغان دورىنىڭ مىقدارىنى بىر ھەسسە كۆپەيتسەملا ئۆلۈك ئادەمنىمۇ تىرىلدۈرەلەيمەن.

ھۆل ياغاچتا ئۆي سېلىش

«لۇ بوۋېي يىلنامىسى»

گاۋ ياڭيىڭ ئۆي سالماقچى بوپتىكەن، ياغاچچى ئۇنىڭغا: — بولمايدۇ! ياغاچلار تېخى قۇرۇمىدى. قۇرۇمىغان ياغاچنىڭ ئۈستىگە لاي سالسا، ياغاچ ئېگىلىپ كېتىدۇ. سىرتىدىن قارىسا كۆركەم، مۇستەھكەم كۆرۈنگىنى بىلەن، ئاز كۈندىن كېيىنلا ئۆرۈلۈپ كېتىدۇ، — دەپتۇ.

— گېپىڭىزنىڭ ئۇرانىدىن قارىغاندا، بۇ ئۆي ھەرگىز ئۆرۈلۈپ كەتمىگۈدەك. نېمىشقا دېگەندە، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشىگە

ئەگىشىپ ھۆل ياغاچ قۇرۇپ بارغانسېرى چىڭىيدۇ، لاي بولسا قۇرۇغانسېرى يەڭگىلەيدۇ. بارغانسېرى يەڭگىللىگەن لايىنى بارغانسېرى چىڭىغان ياغاچ كۆتۈرۈپ تۇرسا، ئۆرۈلۈپ كېتىدىغان قانداق ئۆي ئىكەن ئۇ، — دەپتۇ گاۋ ياڭنىڭ ئۆزىنىڭ گېپىنى يورغىلىتىپ.

ياغاچچى گەپ - سۆز قىلماستىن ئۇنىڭ دېگىنىنى بەجا كەلتۈرۈپتۇ.

ئۆي پۈتۈپتۇ. كۆرۈنۈشىدىن شۇنداق مۇستەھكەم كۆرۈنۈپتۇ، ئەمما ئۇزاق ئۆتمەي راستتىنلا ئۆرۈلۈپ چۈشۈپتۇ.

يىلانغا پۇت سىزىش

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

چۈ بەگلىكىدىن بىر ئادەم كۆكلەم ۋاقتىدا نەزىر - چىراغ قىپتۇ. مۇراسىم ئاياغلاشقاندىن كېيىن ئۇ يۇندىخورلارغا بىر قەدەھ مەي تۇتۇپتۇ.

يۇندىخورلار ئۆزئارا مەسلىھەتلىشىپ:

— بۇ بىر قەدەھ ھاراقنى ھەممىمىز ئىچسەك يەتمەيدۇ، بىرىمىز ئىچسەك تازا مۇۋاپىق بولىدۇ. شۇڭا، يىلان سىزىشتا بەسلىشەيلى، كىم ئاۋۋال سىزىپ بولسا، بۇ ھاراقنى شۇ ئىچسۇن، — دېيىشىپتۇ.

ئارىدىن بىرەيلەن ھەممىدىن بۇرۇن سىزىپ بوپتۇ - دە، قەدەھنى قولغا ئېلىپ ئىچمەكچى بوپتۇ. تۇرۇپلا ئۇنىڭ ئىلھامى قايناپ كەتكەنمۇ، قانداق، سول قولىدا قەدەھنى تۇتۇپ تۇرۇپ، ئوڭ قولىغا قەلەمنى ئېلىپ:

— مەن تېخى يىلانغا پۈتمۈ سىزالايمەن، — دېگىنىچە يىلانغا پۇت سىزىشقا باشلاپتۇ.

ئۇ تېخى سىزىپ بولماستا يەنە بىر ئادەم سىزىپ بولۇپ

ئۇنىڭ قولىدىكى قەدەھنى ئېلىۋېلىپ:
— يىلاندا پۈت نېمە قىلىدۇ؟ يىلانغا پۈت سىزىپ قويساڭ
قانداق بولىدۇ؟ — دەپتۇ — دە، قەدەھتىكى مەينى بىر كۆتۈرۈپلا
ئىچىۋېتىپتۇ.
يىلانغا پۈت سىزغان ئادەم گېلىغا كىرەي دەپ قالغان مەيدىن
قۇرۇق قاپتۇ.

يارلانغان قۇش

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

گېڭ يىڭ بىلەن ۋېي بەگلىكىنىڭ پادىشاھى ۋېي ۋاڭ
ئاسماندا ئۇچۇپ كېتىۋاتقان بىر ياۋا غازنى كۆرۈپتۇ.
— مەن ئوق سالماي يانى تارتىپلا سىلىگە ئاشۇ قۇشنى
ئېتىپ چۈشۈرۈپ بېرەي، — دەپتۇ گېڭ يىڭ.
بۇ گەپنى ئاڭلىغان پادىشاھ:
— پاھ، ئوقيا ئېتىش ھۈنرىڭ شۇنچىلىك كامالەتكە
يەتتىمۇ؟ — دەپتۇ.

بىردەمدىن كېيىن ھېلىقى ياۋا غاز ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئۇچۇپ
كەپتىكەن، گېڭ يىڭ يانى ئېلىپ قۇرۇق كىرىچنى شۇنداق
تارتىپ قويۇپ بېرىشىگە، ياۋا غاز «پوك» قىلىپ ئۇلارنىڭ
ئالدىغا چۈشۈپتۇ.

بۇ ئىشتىن ھەيران بولغان پادىشاھ:
— ئوقيا ئېتىشتا مۇشۇنداق كامالەتكە يەتكىلى بولىدىكەن
دېسە، — دەپ كېتىپتۇ.

گېڭ يىڭ ئۇنىڭغا:
— ئالىلىرى، بۇ يارىلىنىپ تويىتىن ئايرىلىپ قالغان ياۋا
غاز ئىكەن، — دەپتۇ.

— بۇنى سەن قانداق بىلىدىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشاھ.

گېڭ يىڭ ئۇنىڭغا:

— قارىسام ئۇ بەكلا ئاستا ئۇچۇۋاتىدۇ، يەنە كېلىپ شۇنداق ئېچىنىشلىق سايراۋاتىدۇ. ئۇنىڭ ئاستا ئۇچۇشى يارىسىنىڭ ئاغرىقىدىن، ئېچىنىشلىق سايرىشى ئۆز توپىدىن ئۇزاق ۋاقىت ئايرىلىپ قالغانلىقىدىن. ئۇنىڭ بەدىنىدىكى ئاغرىققا ھىجران ئازابى قوشۇلۇپ ئۇ يۈرەكئالدى بولۇپ كەتكەن، شۇڭا كىرىچنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ھامان يارىنىڭ ئاغرىقىنى ئۇنتۇپ، قېچىش ئۈچۈن قاننىنى قاتتىق قاققان گەپ. شۇنىڭ بىلەن تەڭ، ئۇنىڭ يارىسى ئېغىز ئېلىپ قان چىقىپ كەتكەچكە، ئاغرىققا چىدماي ئۆزىنى تاشلىۋەتكەن گەپ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

تۈلكىنىڭ ئۇستاتلىقى

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

يولۋاس ھەر خىل ھايۋانلارنى تۇتۇۋېلىپ يەم قىلىدىكەن. بىر كۈنى ئۇ بىر تۈلكىنى تۇتۇۋاپتۇ. تۈلكە ئۇنىڭغا قورققاق سېلىپ:

— سەن مېنى يېيىشكە جۈرئەت قىلالمايسەن! مېنى تەڭرىم ھايۋانلار شاھى قىلىپ ياراتقان. سەن مېنى يېسەڭ، تەڭرىنىڭ ئىرادىسىگە خىلاپلىق قىلغان بولىسەن. گېپىمنىڭ راستلىقىغا ئىشەنمەيۋاتامسەن، نېمە؟ ئۇنداق بولسا، مەن ئالدىدا ماڭاي، سەن كەينىمدە ماڭ. شۇ چاغدا كۆرىسەن، ھەممە ھايۋانلارنىڭ مېنى كۆرۈپلا بەدەر تىكىۋەتكىنىنى، — دەپتۇ.

ئۇنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ قالغان يولۋاس ئۇنىڭ كەينىگە چۈشۈپ مېڭىپتۇ. راست دېگەندەك، ئۇلارنى كۆرگەنلىكى ھايۋانلار ئالدى - كەينىگە قارىماي قېچىپتۇ. ھايۋانلارنىڭ ئۆزىدىن قورقۇپ قېچىۋاتقىنىنى بىلمىگەن يولۋاس، ئۇلار تۈلكىدىن قورقۇپ قېچىۋاتىدۇ، دەپ قاپتۇ.

بولېنىڭ ئاتقا ئىچ ئاغرىتىشى

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

قېرىپ ھالىدىن كەتكەن بىر تۇلپار لىق تۈز بېسىلغان ھارۋىنى سۆرەپ تەيخاڭشەن تېغىغا كەپتۇ. ھارۋىنى تارتقۇچە ئۇنىڭ تىزلىرى ئېگىلىپ، قۇيرۇقى ساڭگىلاپ، شۆلگەيلىرى ئېقىپ كېتىپتۇ؛ تاقىلىرى ئۇپراپ كەتكەچكە پۈت ئالمقانلىرى قاناپ كېتىپتۇ، پۈتۈن بەدىنىدىن شۇرقىراپ تەر قۇيۇلۇپ، تاغنىڭ يېرىمىغا چىقىپلا بولالماي قاپتۇ.

دەل شۇ چاغدا بولپ كېلىپ قاپتۇ. ئۇ ھارۋىسىدىن چۈشۈپ ئاتنىڭ بېشىنى سىلىغىنىچە يىغلاپ تاشلاپتۇ، ئاندىن كاناپ چاپىنىنى سېلىپ، تۇلپارنىڭ دۈمبىسىگە يېپىپ قويۇپ تۇرۇشىغا تۇلپار بىرنى پۇشقۇرۇۋېتىپ، بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ شۇنچىلىك قاتتىق كىشەپتۈكى، ئاۋازى نە - نەلەرگە كېتىپتۇ. ھېلىلا تېخى پۇتلىرى تىترەپ قەدەم ئالغۇچىلىكى قالمىغان تۇلپارغا نەدىن كەلگەن كۈچتۇ بۇ؟ چۈنكى، تۇلپار بولپنى ئۆزىنىڭ ھالىغا يېتىدىغان ئادەم دەپ بىلگەن.

ئاتنىڭ كاللىسىنى بەش يۈز سەر ئالتۇنغا ئېلىش

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

بۇرۇنقى زاماندا بىر پادىشاھ ئۆتكەنكەن. ئۇ مىڭ سەر ئالتۇنغا بىر دۈلدۈل سېتىۋېلىشنى ئارزۇ قىلىدىكەن. شۇغىنىسى، ئۈچ يىل ئىزدەپمۇ كۆڭلىدىكىدەك ئات سېتىۋالالماپتۇ. بىر ۋەزىر ئۇنىڭغا:

— مەن ئىزدەپ باقايمىكىن، — دەپتىكەن، پادىشاھ ئۇنىڭ

تەلىپىگە قوشۇلۇپتۇ.

ۋەزىر ئۈچ ئاي ئىزلەپ ئاخىر پادىشاھنىڭ دىتىغا ياققۇدەك دۆلدۈلدىن بىرنى تېپىپتۇ، ئەمما ئۇ دۆلدۈل ئۆلۈك ئىكەن. شۇنىڭ بىلەن ۋەزىر بەش يۈز سەر ئالتۇنغا ئۆلۈك ئاتنىڭ كالىسىنى سېتىۋاپتۇ - دە، ئەكېلىپ پادىشاھقا تۇتۇپتۇ. ئۆلۈك ئاتنىڭ كالىسىنى كۆرگەن پادىشاھنىڭ ئەرۋاھى قىرىق گەز ئۆرلەپتۇ.

— ماڭا تىرىك ئات ئەكەلمەي، ئۆلۈك ئاتنىڭ كالىسىنى ئەكەلگىنىڭ نېمىسى؟ ئىست، بەش يۈز سەر ئالتۇن، كۆزىگە ياغاچ تىقىپسەن - دە! — دەپتۇ پادىشاھ دەرغەزەپ بىلەن. — سىلنىڭ ئۆلۈك ئاتنىڭ كالىسىنى بەش يۈز سەر ئالتۇنغا سېتىۋالغانلىرىنى ئاڭلىغان خەلقىئالەم، شاھىمىز ئاتقا ھېرىسمەن ئىكەن، ئۆلۈك ئاتنى شۇنچە پۇلغا سېتىۋالغان يەردە تىرىك ئاتنىڭ قەدرىگە تېخىمۇ يېتىدۇ، دەپ ئويلايدۇ - دە، دۆلدۈللىرىنى ئۆز ئايىغى بىلەن ھۈزۈرلىرىغا ئەكېلىدۇ، — دەپتۇ ۋەزىر ئېھتىرام بىلەن.

دېگەندەك، بىر يىلغا قالماي ياراقلىق ئۈچ دۆلدۈل پادىشاھنىڭ ئالدىدا نامايان بوپتۇ.

ئاتنىڭ بازىرىنى چىقىرىش

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

ئارغىماق ساتىدىغان بىر ئادەم ئۇدا ئۈچ كۈن ئارغىمىقنى بازارغا سالغان بولسىمۇ خېرىدار چىقماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئادەم ئات تونۇش مۇتەخەسسسى بولپنىڭ قېشىغا بېرىپ: — ياراملىق بىر ئارغىمىقىم بار ئىدى ساتىدىغان، ئۇدا ئۈچ كۈن بازارغا سالسام بىرەر ئادەممۇ نەرخى - ناۋاسىنى سوراپ قويمىدى. مالال كۆرمەي بېرىپ ئېتىمنىڭ ئەتراپىدا چۆرگىلەپ قويسىڭىز، كېتىدىغان چاغدا يەنە ئارقىڭىزغا بۇرۇلۇپ ئېتىمغا قاراپ قويسىڭىز، مەن سىزگە بىر كۈنلۈك خەج - خىراجىتىڭىزگە يەتكۈدەك پۇل بېرەتتىم، — دەپتۇ. بولمىدى ئۇنىڭ دېگىنىدەك قىلىپ، تازا زەن سالغان قىياپەتتە ئارغىماقنىڭ ئەتراپىدا چۆرگىلەپتۇ، كېتىشىدە يەنە كەينىگە بۇرۇلۇپ ئاتقا قارايتۇ. دېگەندەك، ئارغىماقنىڭ باھاسى بىراقلا ئون ھەسسە ئۆرلەپتۇ.

بىر - بىرىگە يول قويماسلىق

«يېغىلىق دەۋرىدىكى تەدبىرلەر»

سەدەپ قۇلۇلىسى قېپىنى ئېچىپ ئاپتاپسىنىۋاتسا بىر لايخورەك ئۇچۇپ كېلىپ ئۇنىڭ گۆشىنى چوقىلاپ يېيىشكە باشلاپتۇ. سەدەپ قۇلۇلىسى قېپىنى يېپىپلا لايخورەكنىڭ تۇمشۇقىنى چىڭ قىسىۋاپتۇ.

— بۈگۈن يامغۇر ياغمىسا، ئەتمۇ يامغۇر ياغمىسا، سەن سەدەپ قۇلۇلىسى ئۆلسەن! — دەپتۇ لايخورەك.

— بۈگۈن قويۇپ بەرمىسەم، ئەتمۇ قويۇپ بەرمىسەم، سەن

لايخوره كمۇ ئۆلسەن ! — دەپتۇ سەدەپ قۇلۇلسىمۇ بوش كەلمەي.

شۇنداق قىلىپ، شۇنداق ئېيتىشىپ، ئىككىسى سەندىن مەن قالاتتىم دېيىشىپ تۇرغاندا، بېلىقچى كېلىپ ھەر ئىككىلىسىنى تۇتۇپ ئەكىتىپتۇ. پايدا بېلىقچىغا بوپتۇ.

ئورۇنسىز غەم

«لىپىزى»

چى بەگلىكىدە بىر ئادەم ئاسمان ئۆرۈلۈپ، يەر گۈمۈرۈلۈپ كەتسە نەگىمۇ كىرىۋالارمەن دەپ تولا غەم قىلىپ، ئاش - تاماقتىن، ئۇيقۇدىن بىدار بوپتۇ. ئۇنىڭ بۇ ھالىدىن ئەنسىرەپ قالغان يەنە بىر كىشى ئۇنىڭغا:

— ئاسمان دېگەننىڭ ھەممە يېرى گاز، ئاسماندا گاز يوق يەر يوق، سېنىڭ ئاستىن - ئۈستۈن قارىشىڭ، نەپەس ئېلىشىڭمۇ ئاشۇ گاز ئىچىدە ھەرىكەت قىلىدۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق يەنە نېمىشقا ئاسمان ئۆرۈلۈپ چۈشەرمىكىن دەپ ئەنسىرەيسەن؟ — دەپتۇ.

— ئاسمان گازدىن تەركىب تاپقان بولسا، كۈن، ئاي، يۇلتۇزلار چۈشۈپ كەتمەسمىدى؟ — دەپتۇ غەمكىن ئادەم.

— كۈن، ئاي، يۇلتۇزلار پەقەت گاز ئىچىدە پارقىراپلا تۇرىدۇ، خالاس. چۈشۈپ كەتتىمۇ دەيلى، ئۇنىڭ ئادەملەرگە ھېچقانداق زىنىنى يوق، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ يەنە بىر كىشى.

غەمكىن ئادەم تۇرۇپ كېتىپ:

— يەر يېرىلىپ كەتسە قانداق قىلارمىز؟ — دەپتىكەن، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساۋاتقان ئادەم:

— يەر دېگەنچۇ، كالىلەك - كالىلەك توپىدىن پۈتكەن. زېمىننىڭ ھەممە يېرىدە توپا بار، توپا يوق يەر يوق. مەيلى مېڭىپ يۈر، مەيلى ئولتۇر، مەيلى تۇر، ئاشۇ يەرنىڭ ئۈستىدىلا ھەرىكەت قىلسەن. شۇنداق تۇرۇقلۇق، نېمىشقا يەر يېرىلىپ كېتەرمىكىن دەپ ئەنسىرەيسەن؟ — دەپتۇ.

غەمكىن ئادەم ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ غەمدىن خالاس بوپتۇ؛ ئۇنى غەمدىن خالاس قىلغان ئادەممۇ شۇنداق خۇش بوپتۇ.

ئىككى سەككىز ئون ئالتە

«لېيىزى»

سۇڭ بەگلىكىدە مايمۇنغا ئامراق بىر ئادەم بار ئىكەن. ئۇ ئۆيدە بىر توپ مايمۇن بېقىپتۇ. ئۇ مايمۇنلارنىڭ كۆڭلىدىكىنى تېپىپ قىلىدىكەن، مايمۇنلارمۇ ئۇنىڭ دېگەن يېرىدىن چىقىدىكەن. ئۇ ئادەم ئۆيىدىكىلەرنىڭ گېلىنى قىسىپ بولسىمۇ مايمۇنلارنى باقىدىكەن.

بېرىپ - بېرىپ بۇ ئادەم نامراتلىشىپ كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مايمۇنلارنىڭ يېمىكىنى سەل كېمەيتمەكچى بوپتۇ، لېكىن يەنە مايمۇنلارنىڭ ئۆزىگە بويسۇنماسلىقىدىن قورقىدىكەن. ئۇ ئاخىر مايمۇنلارنى ئالداش نىيىتىگە كەپتۇ.

— سىلەرگە ئەتىگىنى ئۈچ تال، كەچقۇرۇنلۇقى تۆت تال كاشتان بېرىمەن. توپارسىلەر؟ — دەپتۇ ئۇ مایمۇنلارغا. بۇ گەپنى ئاڭلىغان مایمۇنلارنىڭ ئاچچىقى كېلىپ ئاسمانغا سەكرەپتۇ.

مايمۇنلارنىڭ ئەلپازىنى كۆرگەن ئادەم ئۇلارغا: — بولدى، سىلەرگە ئەتىگىنى تۆت تال، كەچقۇرۇنلۇقى ئۈچ تال كاشتان بېرىي، — دەپتىكەن، مایمۇنلار خۇشاللىقىدىن يەردە دومىلاپ كېتىپتۇ.

يەن بەگلىكىدىن يۇرتىغا قايتىش

«لىپىزى»

يەن بەگلىكىدە تۇغۇلغان، چۇ بەگلىكىدە چوڭ بولغان بىر ئادەم قېرىغاندا كىندىك قېنى تۆكۈلگەن يۇرتىغا قايتماقچى بوپتۇ. جىن بەگلىكىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا ئۇنىڭ سەپەردىشى ئۇنى كولدۇرلىتىش ئۈچۈن ئالدىدىكى شەھەرنى كۆرسىتىپ: — مانا بۇ يەن بەگلىكىگە تەۋە شەھەر، — دەپتىكەن، يۇرتىغا بولغان مېھرىنىڭ كۈچىدىن ئۇ ئادەمنىڭ رەڭگى ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ.

ئۇنىڭ سەپەردىشى يەنە يەر مۇئەككىلىنىڭ ھەيكىلىنى
كۆرسىتىپ:

— مانا بۇ يېزاڭلارنىڭ يەر مۇئەككىلى، — دەپتىكەن، ئۇ
ئادەم ھەسرەت بىلەن ئۇلۇغ — كىچىك تىنىپتۇ.

سەپەردىشى ئۇنىڭغا يەنە بىر ئۆيىنى كۆرسىتىپ:

— مانا بۇ ئاتا — بوۋاڭنىڭ جايى، — دەپتىكەن، ئۇ ئادەمنىڭ
يۈرىكى پىژىلداپ ئېچىشىپ، كۆزلىرىدىن تاراملاپ ياش
تۆكۈلۈپتۇ.

سەپەردىشى ئۇنىڭغا بىر قەبرىنى كۆرسىتىپ:

— مانا بۇ ئاتا — بوۋاڭنىڭ قەبرىسى، — دەپتىكەن، بۇ ئادەم
ئەمدى ئۆزىنى پەقەتلا تۇتۇۋالماپتۇ — دە، ھۆركىرەپ
يىغلىۋېتىپتۇ.

بۇ چاغدا سەپەردىشى قاقاقلاپ كۈلۈپ سېلىپ:

— سېنى گۈللەپ قويدۇم، بۇ دېگەن جىن بەگلىكى، —
دەپتىكەن، ئۇ ئادەم قاتتىق خورسىنىپ كېتىپتۇ.

ئۇلار راستتىنلا يەن بەگلىكىگە يېتىپ كەلگەندە، يەن
بەگلىكىنىڭ شەھىرىنى، يەر مۇئەككىلىنى، قەدىم جاينى ۋە
ئاتا — بوۋىسىنىڭ قەبرىسىنى كۆرگەندە، ئەمەس يەرلەرگە يىغلاپ
يۈرۈپ ئۇنىڭ ھېسسىياتى سۇسلاپ كەتكەچكە، ئۇنچە «ئاھ، ۋاھ»
قىلىپ كەتمەپتۇ.

يۈگۈڭنىڭ تاغنى يۆتكىشى

«لېپىزى»

تەيخاڭشەن تېغى بىلەن ۋاڭتۇۋشەن تېغىنىڭ دائىرىسى يەتتە
يۈز چاقىرىم، ئېگىزلىكى يەتتە — سەككىز مىڭ گەز
كېلىدىكەن. بۇ تاغلار ئەسلىدە جىجۇنىڭ جەنۇبىدا، خېياڭنىڭ
شىمالىدا ئىكەن. تاغنىڭ شىمال تەرىپىدە يۈگۈڭ ئىسىملىك،

توقسەن ياشلىق بىر بوۋاي ياشايدىكەن. ئۇنىڭ ئۆيى تاغقا قاراپلا تۇرىدىكەن. بۇ تاغنىڭ دەستىدىن ئۇلار بىر يەرگە بارماقچى بولسا ئۇزۇندىن - ئۇزۇن يولنى ئايلىنىپ ماڭىدىكەن. بىر كۈنى يۈگۈڭ ئائىلىسىدىكىلەرنى بىر يەرگە يىغىپ:

— سىلەر بىلەن بىللە بۇ ئىككى پۈتلىكاشاڭ تاغنى يۆتكەسەك دەپ ئويلاۋاتىمەن. شۇنداق قىلساق، يۈنەننى ئۇدۇل كېسىپ مېڭىپ خەنشۈينىڭ جەنۇبىي قىرغىقىغىچە بارالايمىز. سىلەرچە قانداق؟ — دەپتۇ.

ھەممەيلەن ئۇنىڭ پىكرىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەپتۇ، ئۇنىڭ خوتۇنى سەل شۈبھىلەنگەن ھالدا:

— مۇشۇ كۈچىڭىز بىلەن تەيخاڭشەن، ۋاڭخۇۋشەن تاغلىرى ئۇياقتا تۇرسۇن، ۋېيخۇ تېغىدەك كىچىك تاغنىمۇ تۈزلىيەلمەسسەزىمىكىن. يەنە بىر گەپ، ئىش باشلىدۇقمۇ دەيلى، تاغدىن چىققان توپا - تاشلارنى نەگە تۆكىمىز؟ — دەپتۇ. كۆپچىلىك:

— توپا - تاشلارنى بوخەي دېڭىزىنىڭ ئارقىسىغا، يىنىشى تېغىنىڭ شىمال تەرىپىگە تۆكىمىز، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن يۈگۈڭ ئوغلى بىلەن نەۋرىسىنى باشلاپ تاغنى يۆتكەشكە باشلاپتۇ. ئۇلار تاشلارنى چوقۇپ، توپا - شېغىللارنى سازا بىلەن بوخەي دېڭىزىنىڭ كەينىگە توشۇغىلى تۇرۇپتۇ. ئۇلارنىڭ جىنچېڭ ئىسىملىك تۇل قوشنىسى بار ئىكەن. ئۇنىڭ تېخى يېقىندىلا سۈت چىشىنىڭ ئورنىغا يېڭى چىشى چىققان ئوغلۇمۇ قاتارغا قوشۇلۇپ شوخ تايچاقتەك سەكرىگىنىچە ئىشقا كىرىشىپ كېتىپتۇ.

ياز كېتىپ قىش كىرىپتۇ. ئاڭغىچە ئۇلار بوخەي دېڭىزىنىڭ كەينىگە بىر قېتىم بېرىپ كەپتۇ.

خۇاڭخې دەرياسىنىڭ بۇرۇلۇش ئېغىزىدا جى ئىسىملىك بىر بوۋاي ياشايدىكەن. ئۇ يۈگۈڭغا مەسخىرە ئارىلاش :

— ئەقىلسىز نېمە ئىكەنسەن. قېرىپ ھالىڭدىن كېتەي دەپ

قايسەن، مۇشۇ ھالىك بىلەن مۇشۇنداق چوڭ تاغنىڭ تاش - توپىسى تۈگۈل بىرەر تال تېشىنىمۇ يۆتكىيەلمەسەنمىكىن، - دەپتۇ.

ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان يۈگۈڭ خورسىنغان ھالدا: - يېشىڭ چوڭ بولغان بىلەن تېخى بەك نادان ئىكەنسەن. نادانلىقىڭدىن تۈل خوتۇن، يېتىم ئوغۇلچىلىكىمۇ بولالمايدىكەنسەن. مەن ئۆلسەم ئوغلۇم بار؛ ئوغلۇممۇ نەۋرە - چەۋرىلىك بولىدۇ، نەۋرەممۇ ئوغۇللىق، نەۋرە - چەۋرىلىك بولىدۇ، ئىشقىلىپ ئەۋلادىم ئۈزۈلمەيدۇ، ئەمما بۇ تاغ ئەمدى ئېگىزلىمەيدۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق، بۇ تاغنى تۈزۈۋېتەلمەسلىكتىن نېمىشقا ۋايىم يېگۈدەكمەن، - دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

جى ئىسىملىك بوۋاينىڭمۇ ئاغزى تۇۋاقلنىپ گەپ تاپالماي قاپتۇ.

تاغ مۇئەككىلى يۈگۈڭنىڭ تاغنى تۈزۈلمەكچى بولغىنىدىن خەۋەر تېپىپ، ئۇنىڭ توختىماستىن تاغ چېپىشىدىن ئەنسىرەپ، بۇ ئىشتىن تەڭرىنى خەۋەرلەندۈرۈپتۇ. يۈگۈڭنىڭ ئېگىلمەس - سۇنماس روھىدىن تەسىرلەنگەن تەڭرى كۈا، ئې ئىسىملىك ئىككى ئوغلىغا ئىككى چوڭ تاغنى يۈدۈگۈزۈپ، بىرىنى شودۇڭغا، يەنە بىرىنى يۈنەنگە يۆتكىتىۋېتىپتۇ، شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، جىجۇنىڭ جەنۇبىدىن خەنشۈينىڭ جەنۇبىغىچە كىشىلەرگە توسالغۇ بولغۇدەك تاغ قالمىغانىكەن.

شۆتەننىڭ ناخشا ئېيتىشىنى ئۆگىنىشى

«لىپىزى»

شۆتەن چىن چىڭدىن ناخشا ئېيتىشىنى ئۆگىنىپتۇ. ئۇ تېخى چىن چىڭنىڭ ناخشا ئېيتىش ماھارىتىنى ئۆگىنىپ بولمايلا، بۇ

ھۈنەرنى دەستىگە ئېلىپ بولدۇم دەپ ئويلاپ، ئۇستازى بىلەن خوشلىشىپ ئۆيىگە قايتماقچى بوپتۇ. چىن چىڭمۇ ئۇنى توسماپتۇ. ئۇنى شەھەر سىرتىدىكى چوڭ يولنىڭ بويىدا زىياپەت بېرىپ ئۈزىتىپ قويۇپتۇ، ئاندىن قولىنى ئۇدارغا كەلتۈرۈپ تۇرۇپ بىر ناخشا ئېيتىپتىكەن، ناخشىنىڭ يېقىملىقلىقىدىن ئورمانلىقتىكى دەل - دەرەخلەر ئۇسسۇلغا چۈشۈپ كېتىپتۇ؛ ئاسماندىكى بۇلۇتلار قېتىپ قاپتۇ.

شۆتەن دەرھال ئۇستازىدىن كەچۈرۈم سوراپ، قايتىپ بېرىپ داۋاملىق ئۆگىنىشنى تەلەپ قىپتۇ. شۇ ئىشتىن كېيىن ئۇ ئۆيىگە قايتىپ كېتىشنى مەڭگۈ ئاغزىغا ئالماپتۇ.

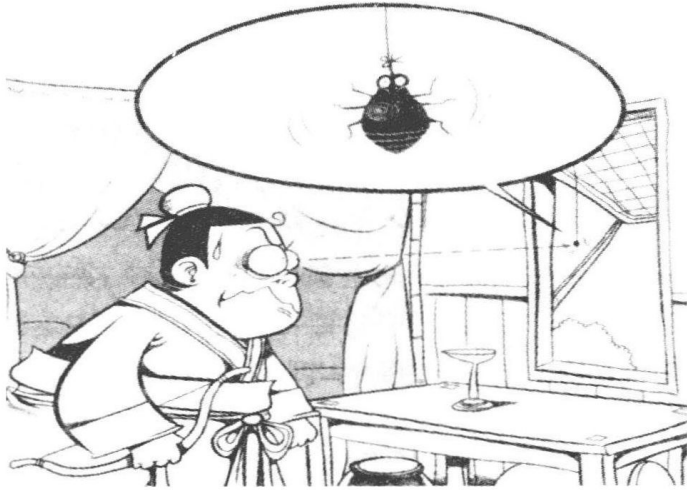
جى چاڭنىڭ مەرگەن بولۇشى

«لىپىزى»

گەن يىڭ قەدىمكى زاماندا ئۆتكەن ئۇستا مەرگەن. ئۇ ئوقىياسىنىڭ كىرىچىنى تارتتىمۇ، بولدى، يەر يۈزىدە چېپىپ كېتىۋاتقان ھايۋانلار شۇ جايدىلا جان تەسلىم قىلىدىكەن، كۆكتە ئۇچۇۋاتقان ئۇچار قاناتلار شۇ ھامان يەرگە پالاقلاپ چۈشىدىكەن. ئۇنىڭ فېڭ ۋېي ئىسىملىك بىر شاگىرتى بولۇپ، ھۈنەردە كامالەتكە يېتىپلا قالماي، تېخى ئۇنىڭدىن ئېشىپ چۈشىدىكەن. جى چاڭ ئىسىملىك بىرى ئۇنىڭغا شاگىرتلىققا كىرىپتۇ. ئۇ جى چاڭغا:

— سەن ھازىرچە قارىغا ئېلىشنى خىياللىڭدىن چىقىرىۋېتىپ، كۆزۈڭنى مەت قىلماسلىقنى ئۆگەن، — دەپ تەلىم بېرىپتۇ.

جى چاڭ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن رەخت توقۇش ماشىنىسىنىڭ ئاستىدا يېتىۋېلىپ، خوتۇنىنىڭ بىردە ئېگىز، بىردە پەس ھەرىكەتلىنىۋاتقان پۇتىنىڭ ئۇچىغا كۆزىنى مەت

قىلماستىن قاراپ يېتىپتۇ.

ئۇ شۇ تەرزىدە ئىككى يىل مەشىق قىلغاندىن كېيىن كۆزىگە ئۇرچۇق كىرىپ كەتسىمۇ چىمىلدا تىمىدىغان ھالەتكە كەپتۇ. ئۇ مەشىق نەتىجىسىنى فېي ۋېيگە دەپتىكەن، فېي ۋېي:

— بۇنىڭ بىلەنلا قانائەتلىنىپ كەتكىلى بولمايدۇ. ئىككىنچى قەدەمدە كۆرۈش قۇۋۋىتىڭنى مەشىق قىلىشنىڭ كېرەك. مەشىق قىلىپ شۇ دەرىجىگە يېتىشنىڭ كېرەككى، تۈگمىچىلىك نەرسە تۆگىدەك كۆرۈنۈشى، ئاۋىننىق نەرسە ئېنىق كۆرۈنۈشى كېرەك. شۇ چاغدا ئاندىن مېنى ئىزدەپ كەل، دەپ يولغا ساپتۇ.

جى چاڭ ئۇستىسىنىڭ قېشىدىن قايتىپ كېلىپ كالىنىڭ بىر تال قۇيرۇق تۈكىگە بىر پىتتىنى چىگىپ دېرىزىگە ئېسىپ قويۇپتۇ ۋە ھەر كۈنى شۇ پىتتىن كۆزىنى ئۈزۈپ قاراپ ئولتۇرۇپتۇ. ئون كۈنلەردىن كېيىن پىت بارغانسېرى يوغان كۆرۈنۈشكە باشلاپتۇ. ئارىدىن ئۈچ كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ پىت ھارۋا چاقىدەك كۆرۈنۈشكە، باشقا كىچىك نەرسىلەر كىچىكرەك تاغدەك كۆرۈنۈشكە باشلاپتۇ.

شۇ چاغدا ئۇ پىتتىنى قارىغا ئېلىپ، ياسىنىڭ كىرىچىنى بىر تارتىپتىكەن، يا ئوقى پىتتىنىڭ دەل ئوتتۇرىسىغا تېگىپتۇ، ئەمما

كالىنىڭ قۇيرۇق قىلى ئۈزۈلۈپ كەتمەپتۇ.
ئۇ بۇ ئەھۋالنى فېي ۋېيگە خەۋەر قىپتۇ، فېي ۋېي
خۇشاللىقتىن سەكرەپ كېتىپتۇ ۋە ئۇنىڭ مۇرىسىگە شاپلاقلاپ
تۇرۇپ:
— ھەببەللى، قارىغا ئېتىشتا كامالەتكە يېتىپسەن! —
دەپتۇ.

خەۋپ - خەتەرنىڭ ئالدىنى ئالماق

ليۇ شياڭ

بىر كىشىنىڭ ئۆيىگە مېھمان كەپتۇ. ئۇ ئۆيىگە كىرىپ
مورىنىڭ تۈپتۈز قوپۇرۇلغانلىقىنى، ئوچاقنىڭ يېنىغا ئوتۇن،
سامان - پالاسلارنىڭ دۆۋىلەپ قويۇلغانلىقىنى كۆرۈپ،
ساھىبخانىغا:
— مورىڭىزغا جەينەك چىقىرىپ ياساڭ، ئوتۇن - سامانلارنى
ئوچاقتىن نېرىراق قويۇڭ، بولمىسا ئوت كېتىدۇ، — دەپتۇ.
بۇ گەپ ساھىبخانىنىڭ قۇلقىغا خۇشياقماپتۇ.
نەچچە كۈندىن كېيىن ئۇنىڭ ئۆيىگە راستتىنلا ئوت
كېتىپتۇ. قوشنا - قولۇملارنىڭ ياردىمىدە ئوتنى مىڭ تەسلىكتە
ئۆچۈرۈۋاپتۇ.
ئوت ئۆچۈرۈۋېلىنغاندىن كېيىن ساھىبخانا ئۆزىگە
ياردەملەشكەنلەرگە رەھمىتىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن كالا بوغۇزلاپ،
ھاراق - شاراب قويۇپ زىياپەت بېرىپتۇ. ئۇ ئوت ئۆچۈرۈشتە
ھەممىدىن بەك كۈچ چىقارغانلارنى تۆردە، قالغانلارنى كۆرسەتكەن
خىزمىتىگە يارىشا تىزىپ ئولتۇرغۇزۇپتۇ، مورانى ئۆزگەرت،
ئوتۇن - سامىنىڭنى ئوچاقتىن نېرىغا قوي دەپ تەكلىپ بەرگەن
مېھماننى چاقىرىپمۇ قويماپتۇ.
ئەگەر ئۇ ئاشۇ مېھماننىڭ نەسەبىتىگە قۇلاق سالغان بولسا

ئۆيىگە ئۆتمۈ كەتمىگەن، كالا بوغۇزلاپ زىياپەت بېرىپ ئاۋارىمۇ بولمىغان بولاتتى.

بيەن جۇاڭزىنىڭ يولۋاس ئۆلتۈرۈشى

سىما چيەن

بيەن جۇاڭزى يولۋاس ئۆلتۈرمەكچى بوپتىمىكەن، مېھمانسارايدىكى يۈگۈر - يېتىمچى بالا ئۇنىڭغا: — شۇ تاپتا ئىككى يولۋاس بىر كالىنىڭ گۆشىنى يەۋاتىدۇ. گۆش ئۇلارغا بەك تېتىپ كەتكەندە، ئىككىسى بىر - بىرىدىن قىزغىنىپ چوقۇم تۇتۇشۇپ كېتىدۇ. ئېلىشىش نەتىجىسى چوڭىنىڭ يارىلىنىشى، كىچىكىنىڭ ئۆلۈشى بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. شۇ چاغدا قول سالىڭىز، يارىلىنىپ ھالىدىن كەتكەن يولۋاسنى ئاسانلا يېڭەلەيسىز - دە، بىر دودىلا قوش يولۋاس ئۆلتۈرگەن دېگەن نامغا ئېرىشەلەيسىز، — دەپتۇ.

بالىنىڭ گېپىگە قايىل بولغان بيەن جۇاڭزى بىر چەتتە تاماشا كۆرۈپ تۇرۇپتۇ. بىردەمدىن كېيىن ئىككى يولۋاس تۇتۇشۇپ كېتىپتۇ. نەتىجىدە چوڭ يولۋاس يارىلىنىپتۇ، كىچىكى

ئۆلۈپتۇ. بيەن جۇاڭزى دەرھال بېرىپ چوڭ يولۋاسنى ئۆلتۈرۈپتۇ. دېگەندەك، ئۇ بىر دودىلا ئىككى يولۋاس ئۆلتۈرگەن باتۇر دېگەن ئاتاققا ئېرىشىپتۇ.

يې بايۋەچچىنىڭ ئەجدىھاغا ئامراقلىقى

ليۇ شياڭ

يې بايۋەچچە ئەجدىھاغا بەكلا ئامراق ئىكەن، ئۆيىنىڭ ئالقانچىلىك يېرىنىمۇ بوش قويماي ئەجدىھانىڭ سۈرىتىنى نەقىشلەتكەن ئىكەن. ئەجدىھالارنىڭ پادىشاھى بۇ گەپنى ئاڭلاپ يې بايۋەچچىنىڭ ھويلىسىغا چۈشۈپتۇ - دە، بېشىنى دېرىزىدىن تىقىپ ئۆيىنىڭ ئىچىگە قارايتۇ، ئۇزۇن قۇيرۇقى بولسا ھويلىدا يۇلاڭلاپ قاپتۇ.

ئۇنى كۆرگەن يې بايۋەچچە قورققىنىدىن بەدەر قېچىپتۇ. ئەسلىدە، يې بايۋەچچىنىڭ ھەۋەس قىلىدىغىنى ھەقىقىي ئەجدىھا بولماستىن، بەلكى ئۆزى ئەجدىھاغا ئوخشىسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئەجدىھا ئەمەس نەرسە ئىكەن.

ھۇۋقۇشنىڭ ئۆي كۆچۈشى

ليۇ شياڭ

پاختەك ھۇۋقۇشقا:

— يول بولسۇن، — دەپتىكەن، ھۇۋقۇش:

— شەرق تەرەپكە كۆچۈپ كېتەيمىكىن دەۋاتمەن، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

— ۋاي، نېمىشقا؟ — دەپ يەنە سوراپتۇ پاختەك.

— كەنتتىكىلەر مېنىڭ ھۇۋلىشىمدىن بىزار بولۇپ

كېتىپتۇ، شۇڭا شەرققە كۆچەيمىكىن دەيمەن.

— ئاۋازىڭنى ئۆزگەرتىپ ئاندىن شەرققە كۆچسەڭ بولار،
لېكىن مۇشۇ پېتىڭ بىلەن شەرققە بارساڭ خەلقىئالەم بەربىر
ئاۋازىڭدىن بىزار بولىدۇ.

بامبۇك بادىرنى ئىككى پارچە قىلىش

خەن دەنچۈن

لۇ بەگلىكىلىك بىر ئادەم ئۇزۇن بامبۇك بادىرنى كۆتۈرۈپ
شەھەرگە كىرمەكچى بوپتۇ. ئۇ بادىرنى تىك تۇتۇپ باقسىمۇ،
توغرىسىغا تۇتۇپ باقسىمۇ شەھەر دەرۋازىسىغا تاقىشىپ قېلىپ
دەرۋازىدىن پەقەت كىرەلمەپتۇ، ئۆزىمۇ بىرەر چارە ئويلاپ
تاپالماپتۇ. بىردەمدىن كېيىن بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر
بوۋاي ئۇنىڭ قىلىپ يۈرگەن قىلىقلىرىنى كۆرۈپ:

— مەن ئەۋلىيا بولمىساممۇ، بېشىمدىن كۆپ ئىش ئۆتكەن،
نېمىشقا بۇ ئۇزۇن بادىرنى ئوتتۇرىدىن ئىككى قىلىپ ئاندىن
شەھەر دەرۋازىسىدىن كىرمەيسەن؟ — دەپتۇ.

كالغا قالۇن چېلىپ بېرىش

«ئۇلۇغ يارۇغ»

گۇڭ مىڭى قالۇندا كالغا بەكمۇ يېقىملىق ئاڭلىنىدىغان كلاسسىك مۇزىكا چېلىپ بېرىپتەكەن، كالنىڭ خىيالىغا كىرىپ چىقماي پۇشۇلدىغىنىچە چۆپ يەۋېرىپتۇ. ئۇنىڭ چالغان مۇزىكىسىنى كالا ئاڭلىماپتۇ ئەمەس، ئاڭلىسىمۇ ئۇنىڭغا قىلچە تەسىر قىلماپتۇ.

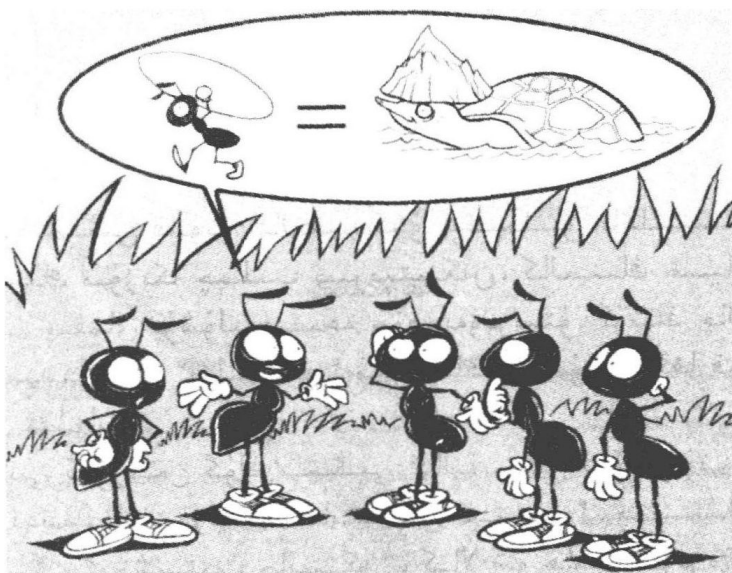
بۇنى كۆرگەن گۇڭ مىڭى قالۇننى كۆكۈيۈننىڭ گىزىلىدىشىغا، موزايىنىڭ ئانىسىنى ئىزدەپ ئېچىنىشلىق مۇرىشىگە ئوخشىتىپ چاپتىكەن، كالا شۇ ھامان قۇيرۇقىنى شىپپاڭلىتىپ، قۇلاقلىرىنى دىڭ قىلىپ، ئۇششاق قەدەملەر بىلەن ئۇياقتىن - بۇياققا مېڭىشقا باشلاپتۇ.

چوڭ تاشپاقا بىلەن چۈمۈلە

فۇلاڭ

شەرقىي دېڭىزدا چوڭ بىر تاشپاقا بار ئىكەن. ئۇ پەرىشتىلەر ماكانىنى ① بېشىدا كۆتۈرۈپ زۇمرەتتەك دېڭىزدا ئۇياندىن - بۇيانغا بەھۇزۇر ئۈزۈپ يۈرىدىكەن. ئۇ تۇرۇپلا سۇدىن ئاسمان - پەلەككە كۆتۈرۈلسە، تۇرۇپلا تەكتى ئەسراغا شۇڭغۇيدىكەن. ئۇنىڭ تەرىپى قىزىل چۈمۈلنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ كەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بۇ تاشپاقىنى بىر كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن چۈمۈللىەرگە دېڭىز بويىغا يىغىلىش تەكلىپىنى بېرىپتۇ. چۈمۈللىەر دېڭىز بويىدا بىر ئايدىن ئارتۇقراق كۈتكەن بولسىمۇ، تاشپاقا دېڭىز ئاستىدىن چىقماپتۇ. ئارزۇسىغا

① پەرىشتىلەر ماكانى — رىۋايەتلەردە بوخەي دېڭىزىدا پەرىشتىلەر تۇرىدىغان جاي.

يېتەلمىگەن چۈمۈلىلەر كەلگەن يېرىگە كەتمەكچى بولۇپ تۇرۇشىغا، توساتتىن قاتتىق بوران چىقىپ، دېڭىز دەھشەتلىك نەرە تارتىپ، دولقۇنلار ئاسمان - پەلەككە ئۆرلەپ قىيامەت قايىم بولغاندەك بولۇپ كېتىپتۇ. چۈمۈلىلەر خىيالىدا تاشپاقا ئەمدىغۇ چىقار دەپ ئويلاپتۇ.

نەچچە كۈندىن كېيىن بوران توختاپتۇ، دېڭىز ساھىلىمۇ تىنچىپ قاپتۇ. دېڭىزدا شۇنداق ئېگىز بىر تاغ ئاستا غەربكە قاراپ سۈرۈلۈشكە باشلاپتۇ. بۇنى كۆرگەن چۈمۈلىلەر:

— تاشپاقىنىڭ ئېگىز تاغنى بېشىدا كۆتۈرۈپ يۈرۈشى بىلەن بىزنىڭ بېشىمىزدا گۈرۈچ دانىسىنى كۆتۈرگىنىمىزچە چۈمۈلىلەرنىڭ قەبرىسىنىڭ ئۈستىدە ئۆمىلەپ يۈرۈشىمىزنىڭ، قايتىپ كېلىپ ئۈچەككە كىرىشىمىزنىڭ نېمە پەرقى؟ بۇ دەل ھەربىر مەخلۇقنىڭ ئۆزىگە باب كېلىدىغان ئىش - ھەرىكىتى بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇغۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق، ئۇنى كۆرمىز دەپ نەچچە يۈز چاقىرىم يەردىن ھېرىپ - ئېچىپ نېمىشىمۇ كېلىپ يۈرگەندىمىز؟ — دەپ پۇشايمان يەپتۇ.

مەسلەھەت

فۇلاڭ

بىر ئادەم تۈلكە تېرىسىدىن تىكىلگەن جۇۋا بىلەن مەزىزلىك تائاملارنى بەك ياخشى كۆرىدىكەن. شۇڭا، ئۇ قىممەت باھالىق تۈلكە جۇۋىدىن بىرنى تىكتۈرمەكچى بولۇپ، تېرەڭنى بەرگەن بولساڭ دەپ تۈلكىلەرنىڭ قېشىغا، گۆشۈڭنى نەزىر - چىراغ قىلىشقا بەرسەڭ دەپ قوينىڭ قېشىغا مەسلەھەت سېلىپ بېرىپتۇ. ئۇنىڭ گېپىنىڭ ئايىغى چۈشەر - چۈشمەستىنلا تۈلكىلەر بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى تاغقا قاراپ قېچىپتۇ، قويلارمۇ مەرىگىنىچە چاتقاللىققا ئۆزىنى ئېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئادەم ئون يىلغىچە بىر تۈلكە تېرىسىدىن قىلىنغان جۇۋىغا، بەش يىلغىچىمۇ نەزىرلىككە بىر قويغا ئىگە بولالماپتۇ، بۇ نېمە ئۈچۈن، چۈنكى ئۇنىڭ قىلغىنى پۈتۈنلەي خاتا - دە !

سالىقىنداش

فۇلاڭ

جېڭى بەگلىكىلىك بىر ئادەم سالىقىنداش ئۈچۈن بورىسىنى كۆتۈرۈپ بىر تۈپ يالغۇز دەرەخنىڭ ئاستىغا كەپتۇ. ئۇ كۈننىڭ مېڭىشىغا ئەگىشىپ دەرەخنىڭ سايىسى قەيەرگە چۈشسە، بورىسىنى شۇ يەرگە سۈرۈپ سالىقىندايتۇ. ئاي چىققاندىن كېيىن ئۇ ئوخشاشلا ئاينىڭ مېڭىشىغا ئەگىشىپ، سايە نەگە چۈشسە بورىسىنى شۇ يەرگە يۆتكەپتۇ. نەتىجىدە، شەبنەم ئۇنىڭ كىيىملىرىنى ھۆل قىلىۋېتىپتۇ. ئۇ قانچە جىق يۆتكەلسە، كىيىمى شۇنچە ھۆل بوپتۇ. بۇنىڭ سەۋەبى، بۇ ئادەم كۈندۈزدىكى سايىدىن پايدىلىنىشنىلا بىلىپ،

ئۇنى كېچىگمۇ قارىغۇلارچە تەتبىق قىلغان.

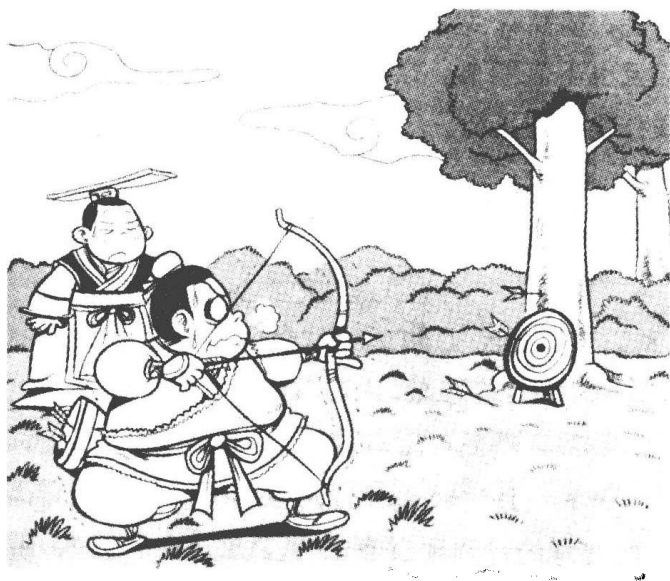
خۇينىڭ ئوقيا ئېتىشى

فۇ لاڭ

شيا بېگى خۇينى دىئامېتىرى بىر چى كېلىدىغان،
ئوتتۇرىسىدىكى قىزىل يېرى بىر سۇڭ كېلىدىغان بىر نىشانغا
ئوقيا ئېتىشقا بۇيرۇپتۇ ۋە:

— بۇ نىشاننىڭ ئوتتۇرىسىغا تەگكۈزەلسەڭ كاتتا ئىنئامغا
ئېرىشسەن، تەگكۈزەلمەسەڭ مەرگەن دېگەن نامىڭنى ئېلىپ
تاشلايمەن! — دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان خۇينىڭ چىرايى بوزىرىپ، نەپىسى
جىددىلىشىپ كېتىپتۇ. ئۇ شۇ ھالەتتە ئوقياسىنىڭ
كىرىچىنى كېرىپ ئېتىپتۇ. ئۇنىڭ تۇنجى ئاتقان ئوقى نىشانغا
تەگمەپتۇ. ئىككىنچى، ئۈچىنچى قېتىم ئاتقان ئوقلىرىمۇ زايە
بويۇپتۇ.

شيا بېگى بۇ ئىشنىڭ تېگىگە يېتەلمەستىن باۋفۇ مېرىغا:
— خۇيى ئاتقان ئوقى زايە كەتمەيدىغان مەرگەن ئىدى،
ئەپسۇس، ئۇنىڭغا مۇكاپاتلاش، جازالاشنىڭ گېپىنى چىقىرىپ
قويسام نىشانغا تەگكۈزەلمەيلا قالدى دېسە، — دەپتىكەن، باۋفۇ
مېرىن:

— نىشانغا تەگكۈزۈپ كاتتا ئىنئامغا نائىل بولالارمەنمۇ،
تەگكۈزەلمەي قالسام جازاغا تارتىلارمەنمۇ دېگەن ئەندىشە ئۇنىڭ
كەيپىياتىنى بۇزۇپ، يۈرىكىنى سالدۇرۇۋەتكەن گەپ، يۈرەك
سالغاندىكىن قول تىترەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن نىشانغا
تەگكۈزەلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە كاتتا ئىنئامغا ئېرىشىش
تەمەسىمۇ ئۇنى تەمتىرىتىپ قويغان. ئەگەر كىشىلەردە ئالتۇن –
كۈمۈشكە ھېرىسمەنلىك بولمىغان بولسا، خۇيىلا ئەمەس، جاھان
ئەھلىنىڭ ھەممىسى مەرگەن بولۇپ كەتكەن بولار ئىدى، — دەپ
جاۋاب بېرىپتۇ.

گۇڭشۇنىڭ سۇمۇرغ ئويۇشى

ليۇ جۇ

گۇڭشۇ سۇمۇرغنىڭ ئويمىسىنى ئويماقچى بوپتۇ. ئۇ تېخى
سۇمۇرغنىڭ تاجىنى، پۇت – پەنجىلىرىنى، رەڭدار قاناتلىرىنى
ئويماستا، كىشىلەر ئۇنىڭ گەۋدىسىگە قاراپ ئۇنى ئاق رەڭلىك
قۇرغۇي دېيىشىپتۇ، بېشىغا قاراپ ساقىيقۇش ئىكەن دېيىشىپتۇ
ھەم گۇڭشۇنىڭ پەمىزلىكىدىن كۈلۈشۈپتۇ.

گۇڭشۇ سۇمۇرغىنى ئويۇپ بولۇپ تاجىنى ياپىيىشىل،
پەنجىلىرىنى قىپقىزىل، بەدىنىنى ھەسەن – ھۈسەندەك
بوياپتىكەن، كىشىلەرنىڭ كۆزلىرىنى ئالاچەكمەن قىلىۋەتكۈدەك
چىرايلىق بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇنى كۆرگەن كىشىلەر گۇڭشۇنىڭ
پاراستىگە قايىل بوپتۇ.

ئوقيا سۇندۇرۇش

ۋېي شۇ

تۇيغۇخۇننىڭ ئاقساقلى ئاسەينىڭ يىگىرمە ئوغلى بار ئىكەن. بىر كۈنى ئۇ ئوغۇللىرىنى ئالدىغا چاقىرىپ:

— ھەربىرىڭلار بىر تالدىن ئوقيا كەلتۈرۈڭلار، — دەپتۇ. ئوغۇللىرى بىر تالدىن ئوقيانى ئۇنىڭ ھۈزۈرىغا كەلتۈرۈپتىكەن، ئۇ ئوقيالارنى بىر تالدىن سۇندۇرۇپ يەرگە تاشلاپتۇ. بىردەمدىن كېيىن ئۇ ئىنسى مو لىيەنگە:

— سەن بىر تال ئوقيانى ئېلىپ سۇندۇر، — دەپتۇ. مو لىيەن بىر تال ئوقيانى ئېلىپلا «تارس» قىلىپ سۇندۇرۇۋېتىپتۇ.

— ئەمدى ئون توققۇز تال ئوقيانى بىر قىلىپ سۇندۇرۇپ باق، — دەپتۇ ئاسەي.

مو لىيەن ئون توققۇز تال ئوقيانى بىر قىلىپ ھەرقانچە كۈچەپمۇ سۇندۇرالمىپتۇ.

— كۆردۈڭلارمۇ؟ — دەپتۇ ئاسەي، — بىر تال ئوقيانى سۇندۇرۇش شۇنچىلىك ئاسان، ئەمما بىر توپ ئوقيانى سۇندۇرۇش ئاسان ئەمەس. شۇڭا، كۆپچىلىك بىر نىيەتتە ھەمكارلاشقاندىلا، دۆلىتىمىز ئاندىن قۇدرەت تاپىدۇ.

قەدەھكە چۈشكەن شولا

فاڭ شۈەنلىك

لى گۇاڭنىڭ ئۆيىگە پات - پات قەدەم تەشرىپ قىلىدىغان بىر يېقىنى بار ئىكەن. ئۇنىڭ لى گۇاڭنىڭ ئۆيىگە قەدەم باسمىغىنىغا خېلى زامانلار بولۇپ قاپتۇ. لى گۇاڭ ئۇنىڭدىن

بۇنىڭ سەۋەبىنى سورايتىكەن، ئۇ كىشى:
— ئۆتكەن قېتىم ھۇزۇرڭىزدا بولغان چېغىمدا، سىز تۇتقان
شارابنى ئاغزىمغا ئاپىرىشىمغا ئىچىدىكى يىلانغا كۆزۈم چۈشۈپ
قالدى. ئۇنىڭدىن ھەرقانچە يىرگەنسەممۇ سىزنىڭ يۈزىڭىزنى
قىلىپ ئىچىۋەتتىم، ئەمما شۇنىڭدىن بېرى بىتابمەن، — دەپ
جاۋاب بېرىپتۇ.

ئۆز ۋاقتىدا خېنەن ۋىلايىتىنىڭ ۋالىي مەھكىمىسىدە بىر يا
ئېسىقلىق ئىكەن، ئۇنىڭ دەستىسىگە يىلاننىڭ سۈرىتى
چۈشۈرۈلگەن ئىكەن. يېقىنىنىڭ قولىدىكى شارابتىكى شۇ ياغا
سىزىلغان يىلاننىڭ سۈرىتىنىڭ شولىسى ئىكەنلىكىنى پەملىگەن
لې گۋاڭ ئالدىنقى قېتىم ئۇنى مېھمان قىلغان يەرنىڭ نەق
ئۆزىگە زىياپەت داستىخىنى راسلاپتۇ، مېھماننىمۇ بۇرۇنقى
جاينغا ئولتۇرغۇزۇپ بىر قەدەھ شاراب تۇتۇپتۇ، ئاندىن:

— شارابتا يەنە بىرنېمە كۆرۈنۈۋاتامدۇ؟ — دەپ سورايتۇ.
— ئۆتكەن قېتىم كۆرگەندىكىگە ئوخشاش نەرسىنى
كۆردۈم، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئۇ كىشى.

شۇنىڭ بىلەن لې گۋاڭ ئۇنىڭغا ھەقىقىي ئەھۋالنى
چۈشەندۈرۈپتىكەن، ئۇ كىشىنىڭ ئۇزاقدىن بۇيان ساقايمىغان
كېسىلى ساقىيىپلا كېتىپتۇ.

يا ئوقنىڭ ئۈچىنى چىشلىۋېلىش

جاڭ جو

سۈي سۇلالىسىنىڭ ئاخىرلىرىدا زەن جۈنمۇ ئىسىملىك بىر
مەرگەن ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ كۆزىنى يۈمۈپ تۇرۇپمۇ يا ئوقنى نەگە
تەگكۈزمەن دېسە شۇ يەرگە تەگكۈزەلەيدىكەن. ئۇ باشقىلارنىڭ
كۆزىنى چەنلىسە كۆزىگە، ئاغزىنى چەنلىسە ئاغزىغا
تەگكۈزىدىكەن. ۋاڭ لىڭجى ئىسىملىك بىر كىشى ئۇنىڭدىن

ئوقيا ئېتىشىنى ئۆگىنىپتۇ، بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن كامالەتكە يەتتىم دەپ ئويلاپ، ئۆزىگە ھۈنەر ئۆگەتكەن ئۇستازىنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ، ئوقيا ئېتىشىنىڭ پىرى دېگەن نامغا ئۆزىلا ئېرىشمەكچى بوپتۇ.

بىر كۈنى، ۋاڭ لىڭجى زەن جۈنمۇغا قارىتىپ ئوقيا ئېتىپتۇ. زەن جۈنمۇ ئۇنى قولىدىكى خەنجىرى بىلەن توسۇۋاپتۇ. ۋاڭ لىڭجى يەنە بىر تال ئوقيا ئېتىپتىكەن، زەن جۈنمۇ ئاغزىنى ئېچىپلا ئۇ ئاتقان ئوقيانىڭ بېشىنى چىشلىۋاپتۇ - دە، كۈلۈپ تۇرۇپ:

— ئوقيا ئېتىشىنى مەندىن ئۈچ يىل ئۆگەنگىنىڭ بىلەن ئوقيانىڭ بېشىنى چىشلىۋېلىش ھۈنرىمنى تېخى ئۆگەتمىگەندىم، — دەپتۇ.

قوڭۇر ئېيىق

ليۇ زۇڭيۈەن

بۇغا قاپلاندىن قورقىدىكەن، قاپلان يولۋاستىن قورقىدىكەن، يولۋاس قوڭۇر ئېيىقتىن قورقىدىكەن. قوڭۇر ئېيىقنىڭ تۇرقى چاچلىرى سالۋاراپ تۇرغان ئادەمگىلا ئوخشايدىكەن. ئۇ شۇنچىلىك كۈچتۈڭگۈر ئىكەنكى، ئادەمنى نەچچە يالماپلا يەۋىتىدىكەن.

چۈ بەگلىكىنىڭ جەنۇبىدا بىر ئوۋچى ياشايدىكەن. ئۇ نەي چېلىشقا شۇنداق ئۇستا ئىكەنكى، ھەر خىل ياۋايى ھايۋانلارنىڭ ئاۋازىنى ئۆز ئەينى چىقىراالايدىكەن.

بىر كۈنى، ئۇ ئوقياسىنى ئېسىپ بىر بوتۇلكا، بىر چىراغنى ئېلىپ قېلىن ئورمانلىققا كىرىپتۇ، ئېيىنى بۇغىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشىتىپ چاپتىكەن، بىر توپ بۇغا كەپتۇ. ئۇ چىرىغىنى ياندۇرۇپ قويۇپ بۇغلارنى بولۇشچە ئوۋلاپتۇ.

بۇغلارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان قاپلان يۈگۈرۈپ كەپتۇ، قاپلاندىن قورقۇپ كەتكەن ئوۋچى نېينى يولۋاسنىڭ ھۆركىرىشىگە ئوخشىتىپ چايتىكەن، قاپلان بەدەر تىكىۋېتىپتۇ. بىر چاغدا يولۋاسنىڭ ھۆركىرىشىنى ئاڭلىغان بىر يولۋاس يۈگۈرۈپ كەپتۇ. بۇنىڭدىن تېخىمۇ قورقۇپ كەتكەن ئوۋچى نېينى قوڭۇر ئېيىقنىڭ ئاۋازىغا ئوخشىتىپ چايتۇ. قوڭۇر ئېيىقنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان راست قوڭۇر ئېيىق بۇرادىرىنى ئىزدەپ يېتىپ كەپتۇ. ئۇ كېلىپ شۇنداق قارىسا، ئۇ يەردە قوڭۇر ئېيىق ئەمەس، بىر ئادەم تۇرغۇدەك. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىرلا ئېتىلىپ ھېلىقى ئوۋچىنى قىيما - چىيما قىلىپ يەۋېتىپتۇ.

بىچارە قانداغاي

ليۇ زۇڭيۈەن

لىنجياڭلىق بىر ئادەم ئوۋغا چىقىپ بىر قانداغاي بالىسىنى تۇتۇۋاپتۇ ھەم ئۇنى بېقىپ قوياي دەپ ئۆيىگە ئەكەپتەپتۇ. بۇ ئادەمنىڭ بىر توپ ئىتى بار ئىكەن. قانداغاي بالىسىنى كۆرگەن ئىتلارنىڭ تىلى بىر غېرىچ ساڭگىلاپ شۆلگەيلىرى ئېقىپ كېتىپتۇ - دە، قۇيرۇقلىرىنى شىپاڭلاتقىنىچە قانداغايغا ئېتىلىپتۇ. بۇنىڭدىن ئاچچىقى كەلگەن ئوۋچى ئىتلارنى راسا قورقۇتۇپ قويۇپتۇ.

شۇ كۈندىن ئېتىبارەن ئوۋچى ئىتلارنى كۆندۈرۈش ئۈچۈن قانداغاينى كۆتۈرۈپ ئىتلارنىڭ ئالدىغا ئەكەپتۇ. ئۇلار قاۋىسا ھەيۋە قىلىپ ۋارقىراپ يۈرۈپ، ئاخىر ئىتلار بىلەن قانداغاي بىللە ئوينىيدىغان ھالغا ئەكەپتۇ.

ۋاقىت ئۇزارغانسېرى ئىتلار ئىگىسىنىڭ رايبى بويىچە ئىش كۆرىدىغان بوپتۇ. قانداغاي بالىسىمۇ كۈندىن - كۈنگە چوڭ

بولۇپ، ئۆزىنىڭ نېمىلىكىنى ئۇنتۇپ قاپتۇ. ئۇ ئىتلارنى ئەڭ يېقىن دوستۇم دەپ بىلىپ، ئۇلار بىلەن ھەممە ئىشتا بىللە بوپتۇ. ئىتلار ئىگىسىدىن قورققاچقلا ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئويناپ، ئۇنىڭغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەپتۇ، ئەمما قانداغاي بىلەن ئىگىسىگە چاندۇرماستىن تۇرۇپ - تۇرۇپلا قانداغايغا قاراپ تىلىنى يالاپ شۆلگىيىنى ئېقىتىپ، ئۇنىڭغا ئاچ كۆزلۈك بىلەن تىكىلىدىكەن.

ئۈچ يىلدىن كېيىن قانداغاي ھويلىدىن سىرتقا چىقىپ باشقىلارنىڭ ئىتلىرىنى كۆرۈپ قاپتۇ - دە، يۈگۈرگىنىچە ئۇلارنىڭ قېشىغا ئوينىغىلى بېرىپتۇ. قانداغايىنى كۆرگەن ئىتلار خۇش بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇلار چىشلىرىنى ھىڭگايىتىقىنىچە قانداغايىنى ئارىغا ئېلىۋاپتۇ - دە، ۋەھشىلىك بىلەن ئېتىلىپ، چىشلەپ ئۆلتۈرۈپ يەۋىتىپتۇ. بىچارە قانداغاي ئۆلگۈچىمۇ ئىتلارنىڭ ئۆزىنى نېمىشقا يەۋەتكىنىنىڭ تېگىگە يېتەلمەپتۇ.

گۈيجۇ ئېشىكى

ليۇ زۇڭيۈەن

گۈيجۇدا ئېشەك يوق ئىكەن. ئېشەككە ئامراق بىر كىشى ئۇنى يىراق يۇرتلاردىن كېمىگە سېلىپ ئەكەپتۇ. ئەكەلگەندىن كېيىن ئۇنى كېرەك قىلغۇدەك يەرنى تاپالماي تاغ باغرىغا قويۇۋېتىپتۇ. بىر كۈنى، يولۋاس ئۇ ئېشەكنى ئۇچرىتىپ قاپتۇ، ئۇنىڭ يوغان بەستىگە قاراپ جىن - شاياتۇن بولۇپ قالمىسۇن يەنە دەپ قورقۇپ يېقىن بېرىشقا جۈرئەت قىلالماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن يولۋاس چاتقۇللىقنىڭ ئارىسىغا كىرىۋېلىپ ئۇنى يىراقتىن كۆزىتىپ تۇرۇپتۇ.

بىر كۈنى، ئېشەك شۇنداق سەت ھاڭراپتۇكى، يولۋاس قورقىنىدىن يۈرىكى يېرىلىپ كەتكىلى قىل قاپتۇ، بۇ غەلىتە

مەخلۇق مېنى يەۋىتىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ بەدەر قېچىپتۇ. يولۋاس ئېشەكنى كۆزىتىش جەريانىدا ئۇنىڭ قاتتىق ھاڭراشتىن باشقا كارامىتىنىڭ يوقلۇقىنى سېزىپتۇ، يەنە كېلىپ ئۇ ئېشەكنىڭ ھاڭرىشىنى ئاڭلاۋېرىپ ئۇ ئاۋازغا كۆنۈپ قاپتۇ. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئېشەكنى ئەگىپ يۈرۈپتۇ، ئۇنىڭغا يېقىنلىشىشقا جۈرئەت قىلالماپتۇ.

ئاخىر بىر كۈنى، يولۋاس ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ ئۇنىڭ چىشىغا تېگىپ بېقىپتۇ. ئەرۋاھى قىرىق گەز ئۆرلىگەن ئېشەك ئۇنى كەلتۈرۈپ بىرنى تېپىپتۇ. ئېشەكتىن تېپىك يېگەن يولۋاس ئەكسىچە خۇش بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇ كۆڭلىدە، بۇ بىرنىمنىڭ ھۈنرى مۇشۇنچىلىككە نغۇ دېگەن يەرگە كەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن، كۆڭلى تىنغان يولۋاس ھۆركىرىگىنىچە يىراقتىنلا ئېشەككە ئېتىلىپ، ئۇنىڭ كانىيىنى ئۈزۈۋېتىپتۇ. ئاندىن گۆش - پۆشلىرىنى يەپ قورسىقىنى تويدۇرۇپ نېرى كېتىپتۇ.

چاشقان باققان ئادەم

ليۇ زۇڭيۈەن

يۇڭجۇدا بىر ئادەم ئۆتكەنكەن، ئۇ كۈنلىرىنى ئاسايىشلىق ئىچىدە ئۆتسۇن دەپ قاتتىق پەرھىز تۇتىدىكەن. ئۇ چاشقان يىلىدا تۇغۇلغاچقا، ئۇنىڭ ئۈستىگە چاشقان يىلىنىڭ مۇئەككىلى بولغاچقا، چاشقانغا بەكلا ئامراق ئىكەن. شۇڭا، ئۇ ئۆيىدە مۈشۈك باقمايدىكەن ھەم ئۆيىدىكىلەرنىڭ چاشقان ئۆلتۈرۈشىگىمۇ يول قويمىدىكەن. ئۇنىڭ ئاشلىق ئامبارلىرىدا، ئاشخانا - ئۆيلىرىدە چاشقانلار ئەركىن - ئازادە يايىراپ يۈرۈپرىدىكەن. شۇ ۋەجىدىن چاشقانلار بىر - بىرىگە خۇش خەۋەر يەتكۈزۈپتۇ. نۇرغۇن چاشقان بۇ ئۆيگە ماكانلىشىپتۇ. ئۇلار قورساق توق، غەم

يوق ياشاپتۇ.

شۇغىنىسى، بۇ ئۆيدە بىرەر ساق مەنقۇلات، چاشقان قىر قىمغان بىرەر قۇر كىيىمىمۇ قالماپتۇ. بۇ ئۆيدىكىلەرنىڭ يەيدىغىنى، ئىچىدىغىنى چاشقانلاردىن ئاشقان نەرسىلەر بويىتۇ. چاشقانلار كۈندۈزى ئادەملەر بىلەن ئوخشاش كىرىپ - چىقىپ يۈرىدىكەن، كېچىسى يېمەكلىك ئوغرىلاپ يەپ، ئۇرۇش - تالاش قىلىپ، سەت چىرقىرىشىپ ئۆيدىكىلەرنىڭ ئارامىنى بۇزىدىكەن. شۇنداق تۇرسىمۇ ئۇ كىشى بىزارلىق ھېس قىلمايدىكەن.

نەچچە يىلدىن كېيىن بۇ ئائىلىلىك باشقا يەرگە كۆچۈپ كېتىپتۇ. باشقا بىرەيلەن بۇ ئۆيگە كۆچۈپ كىرىپتۇ. چاشقانلار بۇرۇنقىغا ئوخشاشلا زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىپ يۈرۈۋېرىپتۇ. يېڭى خوجايىننىڭ غەزىپى قايىناپ تېشىپتۇ. ئۇ: «بۇ قاراڭغۇ زۇلمەتنىڭ قۇللىرى ئەجەب ھەددىدىن ئېشىپ كېتىپتۇ، ئۇلارنىڭ جاجىسىنى بىر بەرمەيدىغان بولسام» دەپتۇ - دە، ئىشكىنى چىڭ ئېتىپ مۈشۈكتىن بەش - ئالتىنى ئەكېلىپ

قويۇپ بېرىپتۇ، بۇنىڭلىق بىلەنلا بولدى قىلماي، ئۆگزىدىكى كاھىشلارنى قومۇرۇۋېتىپ چاشقان كامىرى ئۇچرىغان ھامان سۇ قويۇپ، ئادەملەرنى ئىشقا سېلىپ تۇتۇپتۇ. نەتىجىدە ئۆلگەن چاشقانلار تاغدەك دۆۋىلىنىپ كېتىپتۇ. ئۇلاردىن تارقىغان سېسىق پۇراق نەچچە ئايلاردىن كېيىن ئاندىن تارقاپتۇ.

ياغاچ قازان بىرلا قاينايدۇ

شېن كو

بىر كىشى قاراقچىغا ئۇچراپ قاپتۇ، ئىككىيلەن قاتتىق ئېلىشىپتۇ. بىر چاغدا قاراقچى قوۋۇزىغا توشقۇزۇۋالغان سۈنى ئۇنىڭ يۈزىگە پۈركۈپتىكەن، ئۇ كىشى بىرپەس مەڭدەپ قاپتۇ. شۇ پۇرسەتتە قاراقچى ئۇ كىشىنىڭ كۆكرىكىگە تىغ ئۇرۇپتۇ. ئارىدىن بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن بىر ئەزمەت بۇ قاراقچىغا ئۇچراپ قاپتۇ. ئەزمەت بۇ قاراقچىنىڭ يۈزىگە سۇ پۈركۈيدىغان خۇپىنىڭ بارلىقىنى بىلىدىكەن. شۇڭا، قاراقچى بۇرۇنقى ھۈنرىنى ئىشقا سېلىپ ئۇنىڭ يۈزىگە سۇ پۈركۈگەننىڭ ئارىلىقىدا ئەزمەت چاققانلىق بىلەن قاراقچىنىڭ گېلىغا پىچاق تىقىپ ئۆلگۈرۈپتۇ.

قۇياش

سۈشى

بىر تۇغما ئەما قۇياشنىڭ قانداقلىقىنى بىلگۈسى كېلىپ كۆزى روشەن كىشىلەردىن سورايتۇ. بەزىلەر ئۇنىڭغا: «قۇياشنىڭ شەكلى مېس تاۋاققا ئوخشايدۇ» دەپتىكەن، ئۇ مېس تاۋاقنى چېكىپ بېقىپ ئۇنىڭدىن چىققان سادانى ئاڭلاپتۇ.

بىر كۈنى، ئۇ قوڭغۇراق ئاۋا - زىنى ئاڭلاپ، ھە، بۇ قۇياشتىن چىقىۋاتقان ئاۋاز دەپ ئويلاپتۇ. بەزىلەر ئۇنىڭغا: «قۇياشنىڭ نۇرى شامدىن چىققان يورۇقلۇققا ئوخشايدۇ» دەپتىكەن، ئۇ قۇياش - نىڭ شەكلىنى بىلىش ئۈچۈن شامنى سىلاپ بېقىپتۇ. بىر كۈنلەردە ئۇنىڭ قولغا نەي ئۈرۈلۈپتىكەن، ئۇ، ھە، بۇ قۇياش ئىكەن، دەپ ئويلاپ قاپتۇ.

قۇياش بىلەن قوڭغۇراق بىر - بىرىگە تۈپتىن ئوخشىمىسىمۇ، ئەما ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى پەرقنى مەڭگۈ بىلەلمەيدۇ. چۈنكى، ئۇ قۇياشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ باقمىغان، پەقەت باشقىلاردىن ئاڭلىغان، خالاس.

سىياھبېلىقنىڭ ئۆزىنى قوغدىشى

لىن فاڭ

دېڭىزدا تۈگۈلۈۋېلىپ ياشايدىغان بىر بېلىق بار، ئۇ سىياھبېلىق دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇنىڭ قورسىقىدا سىياھ بولۇپ، ئۈزگەندە ئۆزىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن قورسىقىدىكى سىياھنى سۇغا قويۇپ بېرىدۇ.

بېلىقچىلار دائىم ئۇ قويۇپ بەرگەن سىياھنى بويلاپ ئۇنى تۇتىدۇ. بىچارە بېلىق ئۆزىنى قوغدايمەن دەپ قويۇپ بەرگەن سىياھنىڭ كاساپىتىدىن تۇتۇلۇپ قالىدۇ. ئۇستاتلىق قىلمەن دەپ چاندۇرۇپ قويىدىغان كىشىلەر مۇشۇ بېلىقتىن ساۋاق ئېلىشى كېرەك!

بېلىق تۇتۇش

لىن فاڭ

«ئا»، «ب» ئىككى بوۋاي بېلىق تۇتۇپتۇ.
«ئا» بوۋاي ئانچە ھايالشىمايلا بىر مۇنچە بېلىق تۇتۇۋاپتۇ،
«ب» بوۋاي كەچكىچە ئولتۇرۇپمۇ بىرەر تال بېلىق تۇتالماپتۇ.
شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاچچىقىدا قارمىقىنى چۆرۈۋېتىپ «ئا»
بوۋايدىن:

— ئىككىمىزنىڭ يەمچۈكىمىز ئوپمۇ ئوخشاش، بېلىقنىمۇ
بىر يەردە تۇتۇۋاتىمىز، شۇنداق تۇرۇپ سەن نېمىشقا جىق بېلىق
تۇتالايسەنۇ، مەن بىرەر تالنىمۇ تۇتالمايمەن، — دەپ سوراپتۇ.
«ئا» بوۋاي:

— مەن قارماق سالغىنىمدا قارماقنى ياخشى سېلىشنىڭ
كويىدىلا بولىمەن، بېلىقنىڭ قارماققا ئىلىنىشىگە ئالدىراپ
كەتمەيمەن. كۆزۈمنى ئالاچەكمەن قىلماستىن پېتىمدىن چۈشمەي
ئولتۇرىمەن، تۇرقۇمدىن بېلىق تۇتىدىغاندەك ئالامەت چىقمايدۇ.
بۇنى كۆرگەن بېلىقلار خاتىرجەم بېرىپ يەمچۈككە ئېغىز

تەگكۈزىدۇ. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇلارنى ئاسانلا تۇتۇۋالمەن. سېنىڭ ئەس - يادىڭ بېلىقتا، كۆزۈڭ بېلىقتا، پۈتۈن تۇرقۇڭدىن بېلىق تۇتۇشقا بىتاقەتلىك چىقىپ تۇرغاچقا، بېلىقلار قورقۇپ يەمچۈككە يېقىن كەلمەيدۇ، - دەپتۇ.

«ب» بوۋاي «ئا» بوۋاينىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇنىڭ دېگىنىدەك قىپتىكەن، دېگەندەك ئارقا - ئارقىدىن نەچچە تال بېلىق تۇتۇۋاپتۇ.

يىڭچيۇلۇقنىڭ تەبرى

«ئەيزى ئەبجەش ھېكايىلىرى»

يىڭچيۇدا بىر دۆت موللا بار ئىكەن. ئۇ ئەتىدىن - كەچكىچە باشقىلار بىلەن گەپ تاللىشىپ، مۇنازىرىلىشىپلا يۈرىدىكەن، لېكىن بىرەر نەرسىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيدىكەن.

بىر كۈنى، ئۇ ئەيزىنىڭ قېشىغا بېرىپ:

- ھارۋىلا بولىدىكەن ئاستىغا كولدۇرما ئېسىپ قويۇلىدىكەن، تۆگىنىڭمۇ بويىغا كولدۇرما ئېسىلىدىكەن، بۇ نېمە ئۈچۈن؟ - دەپ سوراپتۇ.

- ھارۋا بولامدۇ، تۆگە بولامدۇ، بۇ نەرسىلەر بەكمۇ كالانىپاي، يوغان، يەنە كېلىپ كېچىسى يول يۈرىدۇ. يوللار ئەگرى - توقاي ھەم تار بولغاچقا، ئىككى تەرەپتىن كەلگەن ھارۋا - تۆگىلەرنىڭ بىر - بىرىگە سوقۇلۇپ كېتىشىدىن، شۇنداقلا بىر - بىرىگە ئارىلىشىپ كېتىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن كولدۇرما ئېسىلىدۇ. يىراقتىن كېلىۋاتقان كولدۇرما ئاۋازىنى ئاڭلىغان ھارۋا - تۆگىلەر بىر - بىرىگە يول بوشتىپ تۇرىدۇ، - دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

- قارىسام ئىبادەتخانلارنىڭ مۇنارلىرىنىڭ ئۈستىگىمۇ قوڭغۇراق ئېسىلىدىكەن، ئۇلارمۇ كېچىسى يول يۈرگەندە بىر -

بىرىگە يول بېرىش ئۈچۈن شۇنداق قىلامدىغاندۇ؟

— ئەجەبمۇ كاللاڭ ئىشلىمەيدىكەن، نەدىمۇ ئۇنداق ئىش بولسۇن؟ قۇشلار ئېگىزگە ئۇۋا سېلىشقا ئامراق بولغاچقا، ھەممە يەرنى قۇش مايىقى قاپلاپ كېتىدۇ. شۇڭا ئۇلارنى قورقۇتۇش ئۈچۈن مۇنارغا قوڭغۇراق ئېسىپ قويۇلىدۇ. ئۇنى ھارۋا - تۆگە بىلەن سېلىشتۇرغىنىڭ نېمىسى ئەمدى؟

— بۈركۈت، قۇرغۇيلارنىڭ قۇيرۇقىغىمۇ قوڭغۇراق ئېسىپ قويىدىكەن، قۇشلار ئۇلارنىڭ قۇيرۇقىغا ئۇۋا سالمىسا، — دەپتۇ يىڭچىلۇق يەنە.

ئەيزى قاققلاپ كۈلۈپ كېتىپ شۇنداق دەپتۇ:

— ئەستا، ئەجەب كالۋا ئادەم ئىكەنسەن، بۈركۈت، قۇرغۇيلار ھايۋانلارنى تۇتۇشقا قويۇپ بېرىلىدۇ. ئۇلار بەزىدە قېلىن چاتقالار ئارىسىغا كىرگەندە پۈتىدىكى شوپىنسى شاخ - پۇتاقلارغا ئېلىشىپ قالىدىغان ئەھۋاللار يۈز بېرىدۇ. شۇنداق چاغدا ئۇلار پالاقلاپ قانات قاقسا قۇيرۇقىدىكى قوڭغۇراق جاراڭلايدۇ، شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر قوڭغۇراق ئاۋازى چىققان جايغا بېرىپ ئۇنى قۇتقۇزۇۋالىدۇ. بۇنى سەن ئۇنىڭ قۇيرۇقىغا قۇشلار چاڭگا تىزۋالمىسۇن دەپ شۇنداق قىلامدۇ، دېسەڭ قانداق بولىدۇ؟

يىڭچىلۇق كىشى يەنە بولدى قىلماپتۇ:

— مېيىت ئۈزىتىۋاتقانلارنىڭ قولىدا كولدۇرما، ناخشا ئېيتىپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرگەندىم، بۇرۇن ئۇنىڭ نېمە ئىشلىقىنى بىلەلمەي يۈرگەندىم، ئەمدى ئۇقۇۋالدىم، ئۇلارنىڭمۇ پۈتىدىكى شوپىنا شاخلارغا ئېلىنىپ قالسا، ئۇلارنىمۇ ئىزلەپ تېپىشقا ئاسان بولسۇن ئۈچۈن شۇنداق قىلىدىكەن. شۇغىنىسى، مېيىت ئۇزاتقۇچىلارنىڭ پۈتىدىكى شوپىننىڭ تېرىدىن ياكى كەندىردىن ئېشىلگەنلىكىنى بىلەلمىدىم دېسە.

جۇدۇنى تۇتقان ئەيزى زەردە بىلەن ئۇنىڭغا:

— ئۇ كولدۇرما كۆتۈرۈۋالغانلار ئۆلۈككە يول باشلاپ

ماڭغانلار، چۈنكى ئۇ ئۆلۈك ھايات ۋاقتىدا پەلسپەتەش گەپنى تولا قىلىپ خەق بىلەن گەپ تاللىشىدىغان كالۋا ئىدى، شۇڭا ئۇلار ئۆلۈكنى خۇش بولسۇن دەپ كولدۇرمىنى توختىماي چېلىپ ماڭىدۇ، — دەپتۇ.

پاڭا

«ئەيزى ئەبجەش ھېكايىلىرى»

ئەيزى دېڭىز سەپىرى قىلىپ كېچىسى بىر ئارالدا تۈنەپتۇ، كېچىسى ئۇنىڭغا سۇ ئاستىدىن يىغا ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ، يەنە ئادەم گەپلىشىۋاتقانداك زاھىر بوپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قۇلىقىنى دىڭ قىلىپ ئاڭلاپتۇ.

— تۈنۈگۈن ئەجدىھاشاھ پەرمان چۈشۈردى. سۇ ھايۋانلىرىنىڭ ئارىسىدا قۇيرۇقى بارلىكى ھايۋانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ كاللىسىنى ئالىدىكەن. مەن تىمساھ بولغاچقا بېشىمنىڭ كېتىشىدىن قورقۇپ يىغلاۋاتمەن. سىلەر پاقىلارنىڭ قۇيرۇقۇڭلار يوق تۇرۇپ نېمىشقا يىغلايدىغانسىلەر؟ — دەپتۇ. ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان پاڭا:

— تەلىمگە ھازىر قۇيرۇقۇم يوق، لېكىن قۇمچاق ۋاقتىمدىكى قۇيرۇقۇمنى سۈرۈشتە قىلىپ قالارمىكەن دەپ قورقۇپ يىغلاۋاتمەن، — دەپتۇ.

ئالا ئىنەكنىڭ بالىسى چار قۇيرۇق

«ئەيزى ئەبجەش ھېكايىلىرى»

چى بەگلىكىدە ناھايىتىمۇ باي بىر ئادەم بار ئىكەن. ئۇنىڭ كاللىسى ئىشلىمەيدىغان ئىككى ئوغلى بولسىمۇ، ئەزەلدىن بالىلىرىنىڭ تەربىيىسىگە ئەھمىيەت بەرمەيدىكەن.

بىر كۈنى، ئەيزى ئۇ بايغا:

— بالىلىرىڭ خېلى قاملاشقان بالىلار، ئەمما ئۇلارنىڭ تىرىكچىلىك يوللىرىدىن قىلچە خەۋىرى يوق. ئۇلار كەلگۈسىدە ئائىلىسىنى قانداقمۇ باقار؟ — دەپتىكەن، باينىڭ غۇزۇزىدە ئاچچىقى كېلىپ:

— بالىلىرىمنىڭ ئەقلى يەتكۈچە، ئۇنىڭ ئۈستىگە بەك ئىقتىدارلىق، تىرىكچىلىك يوللىرىدىن خەۋىرى يوق دېسىڭىز قاملاشماس، — دەپتۇ.

— باشقىنى قويۇپ تۇرۇپ، ئۇلاردىن يەۋاتقان گۈرۈچنىڭ قەيەردىن كېلىدىغانلىقىنى سوراپ كۆرەيلى. ناۋادا ئۇلار توغرا جاۋاب بېرەلسە، مەن قارىسىغا گەپ قىلغان بولاي، — دەپتۇ ئەيزى.

باي بالىسىنى چاقىرتىپ كىرىپ، گۈرۈچنىڭ قەيەردىن چىقىدىغانلىقىنى سورايتىكەن، بالىسى ھىجىيىپ تۇرۇپ:

— شۇنىمۇ بىلمەيدىغان كالۋامدۇق بىز، نەدىن چىقاتتى، گۈرۈچ خالتىسىدىن چىقىدۇ شۇ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

باينىڭ چىرايى تۈتۈلۈپ كېتىپتۇ، ئۇ ئاچچىقتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ:

— قانداق كالۋا نېمىسەن؟ گۈرۈچ دېگەن ئېتىزدىن چىقمادۇ؟ — دەپتىكەن، ئەيزى:

— ئالا ئىنەكنىڭ بالىسى چار قۇيرۇق دېگەن شۇ — دە! — دەپتۇ.

گۆشنى ئويۇپ گۆھەر يوشۇرۇش

سۆڭ لىيەن

دېڭىزدا جاۋاھىراتلار چېچىلىپ ياتقان بىر باغ بار ئىكەن. بىر كىشى ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى يوغان بىر گۆھەرگە ئىگە بولۇپ

ئۆيىگە قايتماقچى بولۇپ مېڭىپتىكەن، بىرەر يۈز چاقىرىم ماڭار - ماڭمايلا قارا بوران چىقىپ ئاسمان - پەلەك دولقۇنلار كېمىگە ئۇرۇلۇشقا باشلاپتۇ. سۇ ئەجدىھاسى گاه كۆرۈنۈپ، گاه يوقاپ، كېمىدىكىلەرنى قاتتىق ساراسمىگە ساپتۇ. كېمىچى ئۇ كىشىگە:

— سۇ ئەجدىھاسى گۆھەرگە شۇنداق قىلىۋاتىدۇ، ئۇنى دەرھال دېڭىزغا تاشلىۋەت، بولمىسا جېنىمىزدىن ئايرىلىپ قالمىز، — دەپتۇ.

ئۇ ئادەم يا گۆھەرنىڭ مېھرىدىن كېچەلمەي، يا شېرىن جېنىدىن كېچەلمەي تەڭقىسلىقتا قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئويلاپ بىر ئەقىل تېپىپتۇ. ئۇ يوتىسىنى ئويۇپ، ئويما يەرگە گۆھەرنى يوشۇرۇپ قويۇپتىكەن، دېڭىز دولقۇنى شۇ ھامان پەسلەپتۇ. ئەمما، ئۆيىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئۇ ئادەمنىڭ يوتىسى شەلۋەرەپ، گۆشى سېسىپ ئۆلۈپتۇ.

سۇ جەمەتنىڭ مۇشۇكلىرى

سۇڭ لىيەن

ۋېي بەگلىكىدە سۇ فامىلىلىك بىر كىشى ئۆتكەنمكەن. ئۇ بۇ دۇنيادىكى ھېچنېمىگە قىزىقمايدىكەن. پەقەت مۇشۇك بېقىشقا ھېرىس ئىكەن. ئۇ يۈزدىن ئوشۇق مۇشۇك بېقىپتۇ. ئۇ مۇشۇكلەر ئەتراپىدىكى چاشقانلارنى پاك - پاكىز يەۋىتىپتۇ. يېگۈدەك چاشقان قالمىغاندىن كېيىن قورساقنىڭ ئاچلىقىغا چىدىمىغان مۇشۇكلەر مياۋلاپ ئۆيىنى بېشىغا كىيىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن سۇ فامىلىلىك ئۇلارنى كۈندە گۆش ئېلىپ بېقىشقا مەجبۇر بوپتۇ.

ئۇ مۇشۇكلەر ئاسلانلاپتۇ، ئاسلانلىرى يەنە ئاسلانلاپتۇ. ئاسلانلار تەييار گۆشنى يەپ چوڭ بولۇۋېرىپتۇ، بېرىپ - بېرىپ

ئۇلار بۇ دۇنيادا چاشقان دەيدىغان بىر نېمىنىڭ بارلىقىنىمۇ بىلمەس ھالغا كەپتۇ. ئۇلار قورسىقى ئاچسا مياۋلايدىكەن، مياۋلىسىلا ئالدىغا گۆش كېلىدىكەن. قورسىقى تويىسىلا ئۇخلايدىكەن.

شەھەرنىڭ جەنۇبىدا بىر ئائىلىلىك ياشايدىكەن. ئۇنىڭ ئۆيىدە چاشقان شۇنچىلىك ئاۋۇپ كېتىپتۇكى، سۇ قويدىغان كۈپلىرىنىڭ ئىچىگىمۇ چۈشۈۋالدىكەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ كىشى دەرھال بېرىپ سۇ ئائىلىسىدىن مۈشۈك ئارىيەتكە ئەكەپتۇ. مۈشۈك قۇلاقلىرى دىڭ، كۆزلىرى قارا مارجان پاتۇرۇپ قويغاندەك پارقراق، قىزىل بۇرۇتلىرى دىڭگىيىپ تۇرغان، چىر - چىر قىرىشىدىغان غەلىتە مەخلۇقنى كۆرۈپ، بۇ نېمىدۇ؟ دەپ چاشقانلارغا ئەگىشىپ مېڭىپتۇ. ئۇلارنى تۇتۇش خىيالىغىمۇ كەلمەپتۇ.

ھېلىقى مۈشۈك ئارىيەت ئەكەلگەن ئادەمنىڭ چىشى قېرىشىپ، مۈشۈكنى چاشقانلار تەرەپكە ئىتتىرىپ بېقىپتۇكى، قورقۇپ كەتكەن مۈشۈك چاشقانغا قاراپ مياۋلاپلا تۇرۇپتۇ. مياۋلاشتىن باشقا كارامىتىنىڭ يوقلۇقىنى بىلىۋالغان چاشقانلار بېرىپ، ئۇنىڭ پەنجىلىرىنى غاجلاشقا باشلاپتۇ. نېمە قىلارنى بىلەلمىگەن مۈشۈك پەرتىدە قېچىپ كېتىپتۇ.

قاغا بىلەن سىچۈەن توخۇسى

سۇڭ ليەن

تۇنژې دېگەن جايدا بىر ئادەم بار ئىكەن، ئۇنىڭ پەيلىرى رەڭگارەڭ، بويىنىنىڭ يېيى قىپقىزىل، يوغان بىر توخۇسى بار ئىكەن. بىر توپ چۈجە ئۇ توخۇنىڭ ئەتراپىدا چۈرۈقلىشىپ دانلاپ يۈرىدىكەن.

توساتتىن بىر سار يوغان قاناتلىرىنى كېرىپ، چۈجە

ئالماقچى بولۇپ پەسلەپتۇ. مېكىيان دەرھال چۈجىلىرىنى قاننى ئاستىغا ئېلىۋاپتىكەن، سار بىر تال چۈجمۇ ئالالماستىن ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

بىردەمدىن كېيىن بىر قاغا ئۇچۇپ كەپتۇ - دە، چۈجىلەرنىڭ ئارىسىغا كىرىپ دانلاپتۇ. مېكىيان ئۇنى ئۆز قېرىندىشىمىز دەپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قاغا بىلەن ھەممە ئىشتا بىللە بولۇپ ئۇنىڭغا كۆنۈپلا قاپتۇ. ئويلىمىغان يەردىن، قاغا بىر چۈجىنى چىشلىگىنىچە ئۇچۇپ كېتىپتۇ. بىچارە مېكىيان قاغىنىڭ ئالدام خالىتىسىغا چۈشۈپ كەتكىنىگە ئۆكۈنۈپ ئاسمانغا قارىغىنىچە تۇرۇپ قاپتۇ.

ھاماقەتنىڭ ئوت ئۆچۈرۈشى

سۆڭ لىيەن

يۈ بەگلىكىدىكى چىڭ ياڭكەننىڭ ئۆيىگە ئوت كېتىپتىكەن، ئوتنى ئۆچۈرۈشكە شوتا تاپالماپتۇ. ئۇ ئوغلى چىڭ ياڭنۇنى بىن شۈيشىلارنىڭ ئۆيىدىن شوتا ئەكىلىشكە بۇيرۇپتۇ.

چىڭ ياڭنۇ ئۈستۈشلىرىنى بىرەر قۇر تۈزەشتۈرۈۋېتىپ لاغايلاپ ماڭغىنىچە بىن شۈيشىلارنىڭكىگە كەپتۇ. ئۇ بىن شۈيشىنى كۆرۈپ، ئېھتىرام بىلەن ئۈچ قېتىم قوش قوللاپ تەزىم قىپتۇ، ئاندىن مېھمانخانغا سالماق قەدەم بىلەن كىرىپ يېتىدىن چۈشمەي ئولتۇرۇپتۇ.

بىن شۈيشى خىزمەتكارلىرىغا دەرھال زىياپەت داستىخنى راسلاشنى بۇيرۇپتۇ. زىياپەت باشلىنىپتۇ. چىڭ ياڭنۇ قولغا قەدەمنى ئېلىپ ئورنىدىن تۇرۇپ شارابنى ئالدىرماي سۈمۈرۈپ ئىچىپتۇ، ئاندىن ساھىبخانغا قەدەھ تۇتۇپتۇ. شارابىلار ئىچىلىپ بولغاندىن كېيىن ساھىبخانا ئۇنىڭدىن:

— غېرىب كۈلبەمگە قەدەم تەشرىپ قىلغىنىڭىزدا بىرەر

مەقسەت - مۇددىئايىڭىز بارمىدى؟ - دەپ سوراپتىكەن، چىڭ ياڭنۇ تەۋازۇ بىلەن:

— تەڭرى بېشىمىزغا كۈلپەت - ئاپەت ياغدۇردى. ئۆيىمىزگە ئوت كېتىپ، يالقۇنى ئاسمان - پەلەك ئۆرلىدى. ئوتنى ئۆچۈرەيلى دېسەك ئېگىزگە چىقىش بەسى مۈشكۈل بولدى. تەڭرى بىزدىن بىر چۈپ قاناتنى ئاياپتىكەن. غېرىب خانىمىزدىكىلەرنىڭ ئوتقا قاراپ ئاھ ئۇرۇشتىن باشقا ئاغى - چارسى بولمىدى. ھۇزۇرىڭىزدا شوتتا باركەن دەپ ئاڭلىدۇق، مالال كۆرمەي بېرىپ تۇرارسىزمىكەن؟ - دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان بېن شۈيشى ئاچچىقىدىن يەرنى تېپىپ كېتىپتۇ:

— قانداق ھاماقەت نېمىسەن؟! تاغدا غىزاغا ئولتۇرغاندا يولۋاس كېلىپ قالسا ئاغزىڭغا سالغان لوقمىنى تۈكۈرۈۋېتىپ قېچىشنىڭ كېرەك! ئۆستەڭدە پۈتۈڭنى يۇيۇۋاتقاندا تىمساھ ئۇچراپ قالسا ئايىغىڭنى تاشلاپ قېچىشنىڭ كېرەك! ئۆيۈڭگە ئوت كەتسە، سەن بۇ يەردە قوش قوللاپ تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ، قەدەھ تۇتۇپ يۈرۈيسىنا!؟

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئالمان - تالمان شوتىنى كۆتۈرۈپ
ھاماقەتنىڭ كەينىدىن چېپىپتۇ، ئەمما ھاماقەتنىڭ ئۆيىگە
كەلگەندە ئۆي ئاللىقاچان كۈلكە ئايلىنىپ بوپتۇ.

چاشقاننى تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈش

سۆڭ لىيەن

چاشقان كېچىسى ئاشلىق ئوغرىلاپ يەيدىكەن. يۇ
بەگلىكىدىكى بىر ئادەم قەستەن دانلارنى داسقا سېلىپ قويۇپ
كارى بولماپتۇ. چاشقانلار بىر - بىرىنى باشلاپ كېلىپ، داسنىڭ
ئىچىگە كىرىپ تويغۇچە يەپ كېرىلىپ كېتىشىدىكەن. چاشقانلار
بۇ خىل جان بېقىشقا كۆنگەندىن كېيىن ئۇ كىشى داسنىڭ
ئىچىدىكى دانلارنى ئېلىۋېتىپ لىق سۇ توشقۇزۇپتۇ، ئاندىن
ئۈستىگە لەيلىتىپ شېكەر چېچىپ قويۇپتۇ.
بۇ قىلتاقتىن خەۋىرى يوق چاشقانلار يەنە كېچىسى ئولشىپ
كېلىپ دان يېمەكچى بولۇپ داسنىڭ ئىچىگە چۈشۈپتۇ، نەتىجىدە
ھەممىسى تۇنجۇقۇپ ئۆلۈپتۇ.

قىلتاقتا چۈشكەن ياۋا غازلار

سۆڭ لىيەن

تەيخۇ كۆلىنىڭ ئوت - چۆپلەر قويۇق ئۆسكەن يېرىدە ياۋا
غازلار تۇرىدىكەن. ئۇلار كېچىسى بىخەتەر جايىنى تاللاپ
تۇنەيدىكەن. شۇنداقتىمۇ ئادەملەردىن ھەزەر ئەيىلەپ بىر ياۋا
غازنى كۆزەتچىلىككە تۇرغۇزۇپ قويدىكەن. ئۇ ياۋا غاز ئەتراپىنى
چارلاپ، ئادەمنىڭ شەپسى كەلگەن ھامان غاقىلداپ خەۋەر
بېرىدىكەن. شۇڭا، ياۋا غازلار خاتىرجەم ئۇخلايدىكەن.
كۆلىنىڭ ئەتراپىدا تۇرىدىغان كىشىلەر ئۇلارنىڭ بۇ ئادىتىنى

بىلىۋاپتۇ - دە، كېچىسى ئوتقاشلارنى يورۇتۇپتۇ. ئوت يورۇقىنى كۆرگەن كۆزەتچى ياۋا غاز قاتتىق غاقلىداپتىكەن، ئۇخلاۋاتقان ياۋا غازلار ئويغىنىپ ھوشيارلىق بىلەن ئەتراپقا قارايتتۇ. ئۇنىڭغىچە ئادەملەر ئوتقاشلىرىنى سۇغا تىقىپ ئۆچۈرۈپ ئۆلگۈرۈپتۇ. ھېچقانداق خەتەرنى سەزمىگەن ياۋا غازلار قايتىدىن ئويقۇغا چۈشۈپتۇ.

ئادەملەر ئارقا - ئارقىدىن ئۈچ - تۆت قېتىم مۇشۇ ھۈنرىنى ئىشقا سايپتۇ. كۆزەتچى ياۋا غاز غاقلىداۋېرىپتۇ، ياۋا غازلار ئويغىنىۋېرىپتۇ. ھەر قېتىم ئويغىنىپ قارىسا ھېچ ئىش يوقمىش. بىزنى ئالداپ ئەخمەق قىلىپ ئويناپتۇ دەپ قالغان ياۋا غازلار كۆزەتچى غازنى چوقىلاپ راسا ئەدىپنى بېرىپتۇ. بىرپەستىن كېيىن ھېلىقى ئادەملەر يەنە ئوتقاشلىرىنى كۆتۈرۈپ كەپتۇ. قېرىنداشلىرىدىن ئەدىپنى يېگەن كۆزەتچى ياۋا غاز غاقلىداشتىن قورقۇپ بېشىنى ئىچىگە تىقىپ تۇرۇۋاپتۇ. ئادەملەر شېرىن ئويقۇدا ياتقان ياۋا غازلارنىڭ بىرىنىمۇ قويماي تۇتۇۋاپتۇ.

قاياق پۇل ئەمەس، باراڭ پۇل

ليۇ جى

گۇاڭ جىچياۋ ئەلا سۈپەتلىك شەمشاد ياغىچىغا ئىگە بولۇپ قاپتۇ. ئۇ شەمشاد ياغىچىدىن بىر دانە قالدۇن ياساپتۇ. ئۇنىڭغا تار سېلىپ چېلىپ بېقىپتىكەن، ئاۋازى كۆڭۈللەرنى لال قىپتۇ. ئۇ ئۆزىچە بۇ دۇنيادىكى ئەڭ ياخشى قالدۇن دەپ ئويلاپ، ئۇنى ئوردىدا سازەندىلەر باشلىقىغا تارتۇق قىپتۇ. سازەندىلەر باشلىقى ئۇ قالدۇننى ئەل ئىچىدىكى ئەڭ ئۈستى چالغۇ ياساش ماھىرىغا كۆرسىتىپتىكەن، چالغۇ ياساش ماھىرى ئۇنى ياراتماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن سازەندىلەر باشلىقى ئۇ قالدۇننى گۇاڭ جىچياۋغا

قايتۇرۇپ بېرىپتۇ.

گۈلگە جىچياۋ قالۇنى قايتۇرۇپ كېلىپ، سىرچى تەكلىپ قىلىپ قالۇننىڭ ئۈستىگە ھەر خىل سىزىقلارنى چىقىرىپ سىرلاپتۇ. ئۇ يەنە نەققاش تەكلىپ قىلىپ قالۇننىڭ ئۈستىگە قەدىمىي يېزىقنىڭ ئۇسلۇبىدا بىرنىمىلەرنى ئويدۇرۇپتۇ، ئاندىن ئۇنى ساندۇققا قاچىلاپ كۆمۈۋېتىپتۇ.

بىر يىلدىن كېيىن ئۇ قالۇننى ئېچىپ بازارغا ساپتۇ. بىر زەردار ئۇنى كۆرۈپ، يۈز جىڭ ئالتۇنغا سېتىۋاپتۇ - دە، قىممەتلىك نەرسە سۈپىتىدە ئوردىغا تەقدىم قىپتۇ. ئوردىدا چالغۇچىلىرى ئۇنى قولدىن قولغا ئېلىپ كۆرۈپ: — پاي، بۇ دۇنيادا ئاز ئۇچرايدىغان گۆھەر ئىكەنغۇ! — دەپ ماختاپ كېتىشىپتۇ.

يولۋاس شەكلىدە كۆرۈنۈش

ليۇ جى

چۈ بەگلىكىدىكى بىر ئادەم تۈلكىنىڭ دەردىنى تولا تارتىپتۇ، ھەر خىل ئاماللار بىلەن ئۇنى تۇتاي دەپمۇ تۇتالماپتۇ. بەزىلەر ئۇنىڭغا:

— يولۋاس دېگەن ئەڭ يىرتقۇچ ھايۋان، جىمى ھايۋان ئۇنى كۆرگەن ھامان قورققىنىدىن ماڭالماس، يەرگە چاپلىشىپ ئۆلۈمنى كۈتۈپ ياتىدۇ، — دەپتۇ.

بۇ گەپ بىلەن ئۇ كىشى يولۋاسنىڭ مودېلىنى ياسىتىپ، ئۈستىگە يولۋاس تېرىسىنى ئارتىپ، دېرىزىسىنىڭ ئالدىغا قويۇپ قويۇپتۇ. بىر چاغدا تۈلكە كەپتۇ. ئۇ ھۈرپىيىپ تۇرغان «يولۋاس»نى كۆرۈپ يىقىلىپ چۈشۈپتىكەن، ھېلىقى ئادەم ئۇنى تۇتۇۋاپتۇ.

بىر كۈنى، ياۋا چوشقا كېلىپ ئۇ كىشىنىڭ زىرائەتلىرىنى

پايخان قىلىۋېتىپتىكەن، ئۇ باشقىلارغا يولۋاسنىڭ مودېلىنى دەرەخلىككە بۆكتۈرمە قىلىپ قويۇشقا بۇيرۇپتۇ، ئوغلى يالماننى تۇتۇپ چوڭ يولدا ساقلاپ تۇرۇپتۇ.

بىر چاغدا، ئېتىزدىكىلەر ياۋا چوشقىغا قاراپ چۇقان كۆتۈرۈپتىكەن، ياۋا چوشقا ئۆزىنى دەرەخلىككە ئېتىپتۇ، ئېتىپتۇيۇ، ئۇ يەردىكى «يولۋاس»نى كۆرۈپ ئارقىسىغا يېنىپ بەدەر قېچىپتۇ، قېچىپ چوڭ يولغا چىقىپ قاپتىكەن، پايلاپ تۇرغانلار ئۇنى تۇتۇۋاپتۇ.

چۈ بەگلىكىلىك بۇ ئادەم بەكمۇ خۇشال بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭغا يولۋاسنىڭ مودېلى جىمى يىرتقۇچ ھايۋانلارنى بويسۇندۇرالايدىغاندەك تويۇلۇپتۇ. دەل شۇ چاغدا ئاتقا ئوخشاپراق كېتىدىغان بىر ھايۋان يولۋاسنىڭ مودېلى تەرەپكە قاراپ كەپتۇ. ئۇنى كۆرگەنلەر دەرھال ئۇنىڭغا:

— ئۇ دېگەن بەك ۋەھشىي، راست يولۋاسمۇ ئۇنىڭغا تەڭ كېلەلمىگەن، بارساڭ چوقۇم جېنىڭدىن ئايرىلسەن، — دەپ نەسەت قىپتۇ.

ئۇ كىشى نەسەتكە قۇلاق سالماي ئۇنىڭ قېشىغا بېرىپتىكەن، ئاتقا ئوخشايدىغان ئۇ ھايۋان بىرلا ھۆركىرەپ ئۇنى قىيما - قىيما قىلىۋېتىپتۇ.

يولۋاسنى قۇتۇلدۇرۇش

ليۇ جى

ساڭلياڭ تېغىدىكى نەچچە ئېقىن بىرلىشىپ دەرياغا قۇيۇلىدىكەن. بىر راھىب ئېقىنلارنىڭ بىرلىشىدىغان يېرىگە بىر ئىبادەتخانا ساپتۇ.

بىر كۈنى كېچىسى كەلكۈن كېلىپ ئۆيلەرنى، دەل - دەرەخلەرنى، مال - چارۋىلارنى ئېقىتىپ كېتىپتۇ. ئاپەتكە ئۇچرىغان خەلق دەرەخلەرگە، ئۆگزىلەرگە چىقىۋېلىپ: «قۇتقۇزۇڭلار!» دەپ سۈرەن ساپتۇ، يىغا - زار ھەممە ياقنى قاپلاپتۇ.

راھىب بىر چوڭ كېمىنى تەييارلاپ، سۇ ئۈزۈشنى بىلىدىغانلاردىن قۇتقۇزۇش ئەترىتى تەشكىللەپ ئۇزۇن خادا، ئارغامچىلارنى تەييارلاپ تۇرۇپتۇ. يۇقىرىدىن كەلكۈن ئېقىتىپ كەلگەنلەر كېلىشىگە ياغاچ، ئارغامچىلارنى تاشلاپ بېرىپ، ئۇلارنى تارتىپ چىقىرىپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇلار خېلى جىق ئادەمنى ئاپەتتىن قۇتۇلدۇرۇۋاپتۇ.

تاڭ ئېتىشقا يېقىن، دولقۇنلار بىر ھايۋاننى ئېقىتىپ كەپتۇ. ئۇنىڭ سۇدىن پەقەت بېشىلا چىققىلىق بولۇپ، مېنى كىم قۇتقۇزۇۋالار دېگەندەك قىلىپ ھەريان تەلمۈرۈپ قارايدىكەن. — ئۈمۈ بىر جان ئىگىسى، دەرھال قۇتقۇزۇۋېلىڭلار! — دەپتۇ راھىب.

كېمىدىكىلەر ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە بېرىپ ئۇ ھايۋاننى قۇتۇلدۇرۇپ كېمىگە ئاچىقىپ شۇنداق قارىسا يولۋاسمىش. يولۋاس دەسلىپدە خۇدىنى بىلىپ - بىلمەي تۈكىنى يالاپ ئولتۇرۇپتۇ. كېمە قىرغاققا چىققاندا ئۇ راھىبتىن كۆزىنى ئۈزمەي تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپتۇ، كېمىدىكىلەر بۇ نېمە ئىشتۇ

دەپ بولغۇچە يولۋاس راھىبقا بىراقلا ئېتىلىپتۇ، راھىب گۈپىدە يىقىلىپتۇ، ئۇنىڭغىچە كېمىدىكىلەر ئۇنى يولۋاسنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلدۇرۇپتۇ. راھىب ئۆلمىگىنى بىلەن ئېغىر زەخم يەپتۇ.

يىلان يېيش

ليۇ جى

جەنۇبىي دېڭىز ئارىلىدىكىلەر يىلان يېيشكە ئامراق ئىكەن. بىر كىشى شىمالغا سەپەر قىلماقچى بولۇپ نۇرغۇن يىلان گۆشىنى قاق قىلىۋاپتۇ.

ئۇ چى بەگلىكىگە بېرىپتۇ. چى بەگلىكىدىكى بىر ئادەم ئۇنى ناھايىتى ياخشى كۈتۈۋاپتۇ. ئۇ ساھىبخانغا رەھىمىتىنى بىلدۈرۈش يۈزىسىدىن قۇرۇتۇۋالغان چىپار يىلاننىڭ گۆشىنى ئۇنىڭغا تارتۇق قىپتۇ. بۇنى كۆرگەن ساھىبخانا كەينىگە بۇرۇلۇپلا قېچىپتۇ. ئۇ كىشى ساھىبخاننىڭ بۇ ئىشىدىن ھەيران قاپتۇ. ئۇ ساھىبخانا سوۋغىتىمنى ئاز كۆرگەن ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ قاپتۇ - دە، خىزمەتكاردىن چوڭ زەھەرلىك يىلاندىن بىرنى ساھىبخانغا ئەۋەتىپتۇ.

مايمۇن باققۇچىنىڭ ئاقىۋىتى

ليۇ جى

چۇ بەگلىكىدە مايمۇن بېقىپ كۈن ئۆتكۈزىدىغان بىر ئادەم بار ئىكەن. كىشىلەر ئۇنى «مايمۇن ھەزرەت» دەپ ئاتايدىكەن. ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگىنى ھويلىسىغا مايمۇنلارنى قاتار تۇرغۇزۇۋېلىپ ئۇلارغا ئىش تەقسىم قىلىپ بېرىدىكەن.

قېرى مايمۇن مايمۇنلارنى تاغقا باشلاپ چىقىپ مېۋە ئۈزۈپ

كېلىدىكەن. ئۇلار ئۈزۈپ كەلگەن مېۋىلەرنىڭ ئوندىن بىر
ئۈلۈشىنى «مايمۇن ھەزرەت» ئېلىپ، شۇنىڭ بىلەن جان
باقىدىكەن. ناۋادا بىرەر مايمۇن كەمرەك تاپشۇرۇپ قالسا
ئۆلگۈدەك قامچا يەيدىكەن. مايمۇنلار ئۇنىڭغا شۇنچىلىك ئۆچلۈك
قىلىدىكەن، قارشى چىقاي دېسە قامچا يېيىشتىن قورقىدىكەن.

بىر كۈنى بىر مايمۇنچاق ئۇلاردىن:

— تاغدىكى مېۋىلىك دەرەخلەرنى ئۇ تىككەنمۇ؟ — دەپ

سورايتۇ.

— ياق، ئۆزلۈكىدىن ئۈنۈپ قالغان، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ

مايمۇنلار.

— ئۇنداق بولسا، ئۇنىڭ رۇخسىتىسىزمۇ ئۈزسەك

بولدىغاندۇ؟ — يەنە سورايتۇ مايمۇنچاق.

— ئەلۋەتتە بولىدۇ، — دېيىشىپتۇ مايمۇنلار.

— ئەمىسە نېمىشقا ئۇنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئىش قىلىمىز؟

مايمۇنچاقنىڭ گېپى بىلەن تەڭ مايمۇنلار ئويغىنىپتۇ. شۇ

كۈنى كېچىسى ئۇلار «مايمۇن ھەزرەت» ئۇخلاپ قالغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قەپەسلىرىنى بۇزۇپ، قاشالارنى ئۆرۈپ، قېچىپ چىقىپ كېتىپتۇ. بۇمۇ ئاز كەلگەندەك «مايمۇن ھەزرەت» نىڭ يىغىپ قويغان ئېشىنچىلىرىدىن تارتىپ ئەپقېچىپتۇ.

ئۇلار شۇ كەتكەنچە قايتىپ كەلمەپتۇ. «مايمۇن ھەزرەت» جېنىنى جان ئېتەلمەي ئاچلىقتىن ئۆلۈپتۇ.

كۆز بويىماق

ليۇ جى

بىر كىشى شىرنىڭ تېرىسىنى يېپىنىۋېلىپ دەشت - بايانۋاندا كېتىۋاتسا يولۋاس ئۇچراپ قاپتۇ. شىرنى كۆرگەن يولۋاس بەدەر تىكىۋېتىپتۇ. يولۋاس مەندىن قورقۇپ قاچتى دەپ قالغان ئۇ كىشى ئۆزىچە كۆرەڭلەپ تېرىسىگە پاتماي قاپتۇ. ئەنسى، ئۇ تۈلكىنىڭ تېرىسىنى يېپىنىپ بېرىپتۇ. يولۋاس يەنە ئۇچراپتۇ. بۇ قېتىم يولۋاس ئۇنىڭدىن قېچىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئۇنىڭغا قاراپ ھۈرپەيگىنىچە تۇرۇپتۇ. يولۋاسنىڭ ئۆزىدىن قورقۇپ قاچمىغىنىغا قورسىقى كۆپكەن ئۇ ئادەم ئۇنى قورقۇتماقچى بولۇپ سۈرەن ساپتىكەن، ئۆزىنى ئاران تۇتۇپ تۇرغان يولۋاس ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنى يەۋېتىپتۇ.

ئاپەتنىڭ نېگىزى چاشقان

ليۇ جى

جاۋ بەگلىكىدىكى بىر ئادەم چاشقان ئاپىتى يۈز بېرىشتىن ئەنسىرەپ، جۇڭشەن بەگلىكىدىن بىر مۈشۈك ئەكەپتۇ. بۇ مۈشۈك چاشقان تۇتۇشقا ئۇستا بولۇپ قالماستىن، توخۇنىڭمۇ

ئەدىپىنى بېرىدىكەن.

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتكەندە، بۇ كىشىنىڭ ئۆيىدە چاشقان قالماپتۇ، شۇنىڭ بىلەن بىللە توخۇنىڭ تۇخۇمىمۇ قۇرۇپتۇ. بۇ ئىشتىن ئۇ كىشىنىڭ ئوغلى غەم يەپ:

— مۈشۈكنى كەلگەن جايغا ئاپىرىۋېتەمدۇقيا؟ — دەپتىكەن، دادىسى:

— جاھاننىڭ رەپتارىغا قاراپ ئىش كۆر، بالام. بىزگە ئاپەت توخۇدىن ئەمەس، چاشقاندىن كېلىدۇ. دېمەكچى بولغىنىم، چاشقانىنى يوقاتمىساق ئاشلىقىمىزنى ئوغرىلاپ يەيدۇ. كىيىم — كېچىكىمىزنى قىرقىپ قويدۇ، تاملىرىمىزنىڭ ئۇلىنى كولاپ تۈگەشتۈرۈۋېتىدۇ، قورال — سايمانلىرىمىزنى غاجىلاپ قويدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئاچ قېلىش، سوغۇقتا قېلىشتەك ئاقىۋەتكە قالمىز. بۇ توخۇسىز قالغىنىمىزدىن يامان ئەمەسمۇ؟ توخۇيىمىز بولمىسا ناھايىتى كەتسە توخۇ يېمەسمىز، بۇ ئاچ قېلىش، سوغۇقتا قېلىشتىن ياخشىراق. شۇنداق ئىكەن، مۈشۈكنى ئاپىرىۋېتىپ نېمە قىلىمىز؟ — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

چاڭ ياكىنىڭ ئوقيا ئېتىشىنى ئۆگىنىشى

ليۇ جى

چاڭ ياكى تۇلۇڭ زىجۇدىن ئوقيا ئېتىشىنى ئۆگەنمەكچى بوپتىكەن، تۇلۇڭ زىجۇ ئۇنىڭغا مۇنداق دەپتۇ:

— ساڭا ئالدى بىلەن ئوقيا ئېتىشتىكى ئەپنى دەپ بېرەيمۇ؟ بۇرۇنسىدا، چۇ بەگلىكىنىڭ بېگى يۈنمېڭزى دېگەن يەردە ئوۋ ئوۋلاپتۇ. شۇ يەرلىكلەرگە ئۆزىنىڭ ئوۋ ئوۋلىشى ئۈچۈن ھايۋانلارنىڭ ھەممىسىنى مۇشۇ يەرگە ھەيدەپ كېلىشكە پەرمان چۈشۈرۈپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئورمانلىقتىكى جىمى ھايۋانلار پىتىراپ

كېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئۈچىدىغانلىرى ئۈچۈپتۇ، قاچىدىغانلىرى قېچىپتۇ. ھېلى بىر مارال ئۇنىڭ سول يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىپتۇ. چۈبىڭى ئوقياسىنى بەتلەپ ئەمدى ئاتاي دەپ تۇرۇشىغا، بىر ئاق قۇ بېشىنىڭ ئۈستىدىنلا ئۈچۈپ ئۆتۈپتۇ. ئۇ ئوقياسىنى دەرھال ئاق قۇغا تەڭلەپتۇ، ئاق قۇنى ئەمدى ئاتاي دەپ تۇرسا يەنە قىرغاۋۇل ئۈچۈپ كەپتۇ. چۈبىڭى ئوقياسىنى ھېلى ئۇنىڭغا، ھېلى بۇنىڭغا چەنلەپ، ئۇ جاندارلارنىڭ قايسىسىنى ئېتىشىنى بىلەلمەي تۇرسا، ئۇنىڭ قېشىغا ياخشۇ ئىسىملىك بىر مەنسەپدار كېلىپ ئۇنىڭغا: «مەن ئوقيا ئاتقاندا بىر تال يوپۇرماقنى يۈز قەدەم نېرىسىغا قويۇپ چەنلەپ ئون قېتىم ئاتسام ئون قېتىم تەگكۈزۈمەن؛ ئوخشاش بىر يەرگە ئون تال يوپۇرماق قويۇپ ئاتسام، ئۇلارغا تەگكۈزۈش - تەگكۈزەلمەسلىكىمگە بىرىنچە دەپىلەيمەن» دەپتۇ.

ئارزۇ ئوغرىلاش

ليۇ جى

بۇرۇنلاردا لۇ بەگلىكىدىكىلەر ياخشىراق ھاراق ئېچىتالمايدىكەن. جۇڭشەن بەگلىكىدىكىلەرنىڭ «مىڭ كۈنلۈك ھاراق» ى داڭلىق ئىكەن. لۇ بەگلىكىدىكىلەر ئۇلارنىڭ ھاراق ئېچىتىشتىكى ئۇسۇلىنى ئۆگىنىۋېلىشنى ئارزۇ قىلىسىمۇ، بۇ ئارزۇسىغا يېتەلمەپتۇ.

لۇ بەگلىكىدىكى بىر كىشى جۇڭشەن بەگلىكىدە ئەمەل تۇتۇپ، ھاراق ئېچىتىدىغان بىرەيلەننىڭ ئۆيىدە يېتىپ، قويۇپتۇ. ئۇ ئۇ كىشىنىڭ ئۆيىدىن بىر ئاز ئارزۇ ئوغرىلاپ كېتىپ، لۇ بەگلىكىنىڭ ھارقىنى چىلاپ ئېچىتىپ كىشىلەرگە: — مانا بۇ ھەقىقىي جۇڭشەن بەگلىكىنىڭ ھارقى! — دەپ ماختىنىپتۇ.

لۇ بەگلىكىدىكىلەر بۇ ھاراقنى ئىچىپ ھەقىقىي جۇڭشەن ھارىقى ئىكەن دەپ قاپتۇ.

بىر كۈنى، ئۇ جۇڭشەندە تونۇشقان ھاراق ئېچىتىش ئۈستىسى لۇ بەگلىكىگە كېلىپ قاپتۇ. بۇ يەردە ياخشى ھاراق بار ئىكەن دەپ ئاڭلاپ، تېتىپ باققىلى كەپتۇ. ئۇ ھاراقنى ئاغزىغا ئالار - ئالماي تۈكۈرۈۋېتىپتۇ - دە:

— ھو! بۇنى قانداقمۇ جۇڭشەن ھارىقى دېگىلى بولسۇن؟ مېنىڭ ھارىقىمنىڭ شورپىسىنىڭ شورپىسىگە نغۇ! — دەپتۇ.

غار - غار ئۆردەكنىڭ تۇزاققا چۈشۈشى

گېڭ دىڭشياڭ

بىرەيلەننىڭ بېلىق كۆلچىكىگە بىر توپ غار - غار ئۆردەك ھە دەپسە كېلىپ ئارام بەرمەي بېلىقلارنى تۇتۇپ يەيدىكەن. كۆلچەك ئىگىسىنىڭ بېشى تازىمۇ قېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ غار - غار ئۆردەكلەرنى قورقىتىش ئۈچۈن بىر قارانچۇق ياساپ، ئۈستىگە چۆپتىن ياسالغان چاپان، بېشىغا چىغ قالىپ كىيىدۈرۈپتۇ، قولىغا بامبۇك تاياق تۇتقۇزۇپ، تاياقنىڭ بىر ئۈچىنى كۆلچەككە سانجىپ قويۇپتۇ.

دەسلىپدە ئۇ غار - غار ئۆردەكلەر قارانچۇقتىن ئۈركۈپ پەسكە چۈشەلمەي بوشلۇقتا ئەگپىلا يۈرۈپتۇ، بېرىپ - بېرىپ ئۇ قارانچۇقنىڭ سىرىنى بىلىۋاپتۇ - دە، غەم تارتماي كۆلچەككە چۈشۈپ، بېلىقنى تۇتۇپ يەۋېرىپتۇ. ۋاقىت ئۇزارغانسېرى تېخى ئۇلار قارانچۇقنىڭ بېشىغا، مۈرىلىرىگە قونۇپ ئارام ئاپتۇ.

بۇ ئىشلارغا دىققەت قىلىپ تۇرغان بىر ئادەم بىر كۈنى كېچىسى قارانچۇقنى ئېلىۋېتىپ، ئەتىسى ئۆزى ئۇنىڭ چىغ قالىپ، چۆپ چاپىنىنى كىيىپ جىم تۇرۇۋاپتۇ. غار - غار ئۆردەكلەر بېلىق تۇتۇپ يەپ قورسىقى تويغاندىن كېيىن ئادىتى

بويىچە ئۇنىڭ بېشىدا ئارام ئاپتۇ. ئۇ ئىككى قولىنى ئۈزۈپلا ئىككى غار - غار ئۆردەكنىڭ پايچىقىدىن تۇتۇۋاپتۇ. ئۆردەكلەر ھەرقانچە پالاقلاپمۇ ئۇنىڭ قولىدىن قېچىپ چىقىپ كېتەلمەپتۇ.

توزنىڭ قاننىنى ئايىشى

گېڭ دىڭشياڭ

ئەركەك توزنىڭ رەڭگارەڭ قاننى شۇنچىلىك گۈزەللىكى، ھەرقانچە ئۈستە رەسساممۇ ئۇنىڭ قاننىدىكى جۇلانى ئەينەن سۈرەتلەپ بېرەلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە توز تولىمۇ ھەسەتخور، رەڭدار كىيىم كىيگەن ئوغۇل - قىزلارنى كۆرۈپ قالىدىغان بولسا، ئىچى تارلىقىدىن «ھاي» دېگەنگە ئۇنىماي قوغلاپ بېرىپ چوقۇلايدۇ. تاغلاردا قونماقچى بولسا، ئاۋۋال چىرايلىق قاننىنى كۆڭۈلدىكىدەك جايلاشتۇرۇۋېلىپ ئاندىن ئارام ئالىدۇ. ھەتتا يامغۇر ياغقان كۈنلىرى ئوۋچىلار كېلىپ قالسا، قاننىنىڭ ھۆل بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ ئۇچۇپ كەتمەيدۇ، نەتىجىدە ئوۋچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالىدۇ.

ئادەم ئۆلتۈرۈشكە خۇمار بولۇش

ليۇ يۈەنچىڭ

گەپ تىڭشايدىغان بىر خىل يىلان بار ئىكەن، دائىم بوغما ھەرنىڭ ئۇۋىسىغا كىرىپ، ئۇ يەردىكى زەھەرنى شورايىدىكەن، ئاندىن يول بويىدىكى ئوت - چۆپلەرنىڭ ئارىسىدا ئادەملەرنى پايلاپ ياتىدىكەن. ئادەم ئۆتكەن ھامان ئېتىلىپلا چىقىۋالىدىكەن. ئۇ بۇنىڭ بىلەنلا قالماستىن ئادەمنىڭ كەينىگە چۈشۈپ ماڭىدىكەن، ئۆيىنىڭ ئەتراپىغا كەلگەندە دەرەخكە يامشىپ چىقىپ، ئۆي ئىچىدىكى ئاۋازنى تىڭشايدىكەن. ئۆي

ئىچىدىن يىغا - زار چىقسا ئۇ ئادەمنىڭ ئۆلگەنلىكىگە جەزم قىلىدىكەن - دە، كۆڭلى ئەمەن تېپىپ كېتىدىكەن. يىغا - زار چىقسا ئىچ - ئىچىدىن غەزەپلىنىپ يەنە ئادەم چاقىدىكەن.

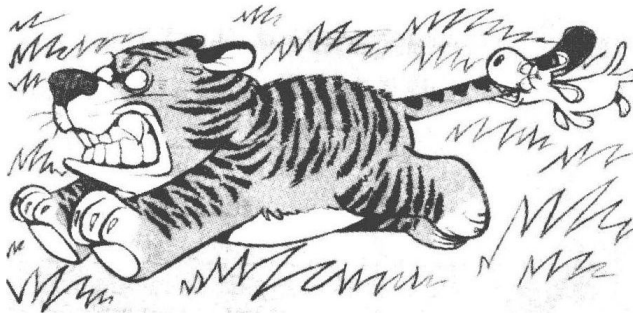
كۈچۈكنىڭ ئانىسىنى قۇتۇلدۇرۇشى

ليۇ يۈدەنچىڭ

گۈيشېڭ كەنتىدىكى جاۋ ۋۇ ئىسىملىك بىر ئادەمنىڭ قانجۇقى كۈچۈكلەپتۇ. كۈچۈك ئىككى ئايلىق بولغاندا، بىر كۈنى ئانىسىنىڭ كەينىدىن ئەگشىپ كېتىۋاتسا، بىر يولۋاس قانجۇقنى كاپىدە چىشلىگىنىچە ئەپقېچىپتۇ.

جاۋ ۋۇ قولۇم - قوشنىلىرىنى ياردەمگە چاقىرىپتۇ. ئۇلار قوللىرىغا نەيزە ئېلىپ يولۋاسنى قوغلاپتۇ، ئەمما يولۋاسنىڭ سۈرئىتى بەك تېز بولغاچقا يېتىشەلمەپتۇ. لېكىن، كۈچۈك قىلچە بوشاشماستىن قوغلاپ، يولۋاسنىڭ قۇيرۇقىنى چىڭ چىشلىۋېلىپ قويۇپ بەرمەپتۇ. يولۋاس قېچىۋېرىپتۇ، كۈچۈكمۇ ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى قويۇپ بەرمەپتۇ. كۈچۈكنىڭ بەدىنىنى خوخا - تىكەنلەر تىلىپ، تېرىسى ئېچىلىپ قالايلا دەپتۇ، ئەمما ئۇ قىلچە بوشاشماپتۇ.

يولۋاس قۇيرۇقىنى چىشلىۋالغان كۈچۈكنىڭ دەستىدىن

بۇرۇنقىدەك ئۇنداق تېز يۈگۈرەلمەپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى
قوغلاپ كېلىۋاتقانلارنىڭ قولىدا ئۆلۈپتۇ.

كېمە ھەيدەشنى ئۆگىنىش

ليۇ يۈەنچىڭ

چۇ بەگلىكىدە بىر ئادەم كېمە ھەيدەشنى ئۆگىنىپتۇ.
دەسلىپىدە ئۇ ئىتتىك ھەيدەش، ئاستا ھەيدەش، كېمىنىڭ
بېشىنى بۇراش، جىددىي بۇرۇلۇشلاردا ئۈستىسىنىڭ دېگىنى
بويىچە قىپتۇ.

بىر كۈنى، ئۇ كىچىك ئارالچاقلارنىڭ ئارىسىدا كېمە ھەيدەپ
ئۆزىنى سىناپ بېقىپتۇ. قارىسا ئۇ كېمىنى قانداقلا ھەيدىسە
ھېچ يەرگە تاقاشماي غىرىلداپ كېتىۋاتقۇدەك. بۇنىڭغا قاراپ ئۇ،
ھە، كېمە ھەيدەش تېخنىكىسىنى سۈدەك ئىچىۋاپتىمەن، دەپ
قايتۇ - دە، ئۈستىسىنى يولغا سېلىۋېتىپ ئۆزى كېمىسىنى
ئۇچقاندەك ھەيدەپ مېڭىپتۇ.

توساتتىن ئۇ جىددىي ئېقىن، خەتەرلىك دۈمبەلچەككە دۈچ
كەپتۇ. كېمىسىنى باشقۇرالمىي ئەلەڭلەپ تۆت ئەتراپىغا
تەلمۈرۈپتۇ. ئەمما، كېمىنى قانداق باشقۇرۇشنى بىلەلمەي
تەمتىرەپ كەتكەچكە، پالاق قولىدىن چۈشۈپ كېتىپتۇ. ئاخىر
كېمە بىلەن بىللە ھالاك بولپتۇ.

گۇمان ئىشەنچنى يوقىتار

ليۇ يۈەنچىڭ

بۇرۇن چۇ بەگلىكىلىك بىر كىشى دوستىنىڭكىدە قونۇپ
قايتۇ. ئەتىسى ئۇنىڭ خىزمەتكارى دوستىنىڭ كەشىنى ئوغرىلاپ
كېتىپتۇ. بۇ ئىشتىن خەۋىرى يوق چۇ بەگلىكىلىك كىشى

خىزمەتكارنى كەش سېتىۋېلىش ئۈچۈن بازارغا ئەۋەتىپتۇ. خىزمەتكار ئۇ بەرگەن پۇلنى يانچۇقىغا سېلىپ ھېلىقى ئوغرىلىۋالغان كەشنى ئۇنىڭغا بازاردىن ئەكەلدىم دەپ بېرىپتۇ. خوجايىنى ئۇقىمغاچقا ئۇ كەشنى كىيىپ يۈرۈپتۇ. ئارىدىن نەچچە كۈن ئۆتۈپ، دوستى ئۆزىنىڭ يىتۈپ كەتكەن كەشنى ئۆيىدە قونۇپ قالغان دوستىنىڭ پۇتىدا كۆرۈپ چۆچۈپ كېتىپتۇ. كۆڭلىدە بولسا: «مۇشۇنىڭدىن گۇمان قىلىپ يۈرۈۋىدىم، كەش ئوغرىسى راستلا مۇشۇ ئىكەن» دەپ ئويلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ چۇ بەگلىكىلىك دوستىدىن كېچىپ كېتىپتۇ. بىر يىلدىن كېيىن ئىش ئاشكارىلىنىپتۇ. كەشنى ئوغرىغا بەرگەن دوستى قاتتىق پۇشايمان يەپتۇ ۋە چۇ بەگلىكىلىك دوستىنىڭ ئىشىكىگە: «بۇرۇنقى دوستلۇقىمىزنى بۇزمىساق» دېگەن خەتنى يېزىپ قويۇپتۇ.

كۈلكىلىك نەنجىلىكلەر

ليۇ يۈەنچىڭ

سېچۈەننىڭ تاغ جىلغىسىغا جايلاشقان نەنجى دېگەن يەرنىڭ سۈيى تاتلىق بولسىمۇ، سۈپىتى ياخشى ئەمەس ئىكەن. بۇ سۈيى ئىچكەنلىكى ئادەم پوقاق بولماي قالمايدىكەن. شۇڭا، بۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسى پوقاق ئىكەن. ناۋادا بۇ يەرگە سىرتتىن بىرەر كىشى كېلىپ قالسا، ئۇنىڭ ئەتراپىغا بالىلار، ئاياللار ئولتۇرۇپتۇ:

— توۋا، بۇ كىشىنىڭ بويىنى ئىنچىكە، يىگىلەپ قالغاندەك تۇرىدىكىنا، بىزنىڭكىگە ئوخشىمايدىكەن دېسە، — دەپ كۈلۈشۈپ مازاق قىلىدىكەن.

سىرتتىن كەلگەن كىشى:

— بويىنىڭلاردىكى كۆپۈپ تۇرغان نەرسە پوقاق، ئۇ بىر خىل

كېسەللىك، مېنى زاڭلىق قىلغۇچە كېسەللىكلارغا ياخشىراق داۋا تاپساڭلار بولمامدۇ؟ — دېسە، ئۇلار:
— كەنتىمىزدىكىلەرنىڭ ھەممىسى مۇشۇنداق تۇرساق داۋالتمىپ نېمە قىلىمىز؟ — دەپ جاۋاب بېرىدىكەن.
قىسقىسى، ئۇلار تا ئۆلگۈچە پوقاقنىڭ بىر خىل كېسەللىك ھەم ئەيىب ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن.

ھىيلىگەر بالىنىڭ ئامۇت ئوغرىلىشى

ليۇ يۈەنچىڭ

بىر دېھقاننىڭ بېغىدىكى ئامۇتلار ئوخشاپ كېتىپتۇ. ئۇ ئامۇتلىرىغا ئوغرى تېگىشتىن قورقۇپ، بېغىنىڭ تېمىنى بويلاپ تۇزاق قۇرۇپتۇ، تۇزاقنىڭ ئىچىنى مەينەت نەرسىلەر بىلەن توشقۇزۇپتۇ.

بىر كەپسىز بالا دوستلىرى بىلەن ئامۇت ئوغرىلىغىلى بېرىپتۇ — دە، تامدىن ئارتىلىپلا تۇزاققا چۈشۈپ كېتىپتۇ. مەينەت نەرسىلەر ئۇنىڭ بويىنىغىچە كەپتۇ، ئەمما ئۇ دوستلىرىنى:

— كېلىڭلار، چاپسان كېلىڭلار، بۇ يەردە راسا ئوخشىغان

ئامۇت بار ئىكەن، — دەپ چاقىرىپتۇ.
ئۇنىڭ دوستلىرىدىن بىرى تامدىن ئارتىلىپ سەكرەپلا
تۇزاققا چۈشۈپتۇ. ئۇ باشقىلارغا كەلمەڭلار دەي دەپ ئاغزىنى
ئېچىشىغا، ھېلىقى ھېلىگەر بالا ئۇنىڭ ئاغزىنى تۇتۇۋېلىپ
تۇرۇپ يەنە بىر دوستىغا:

— بول، تېز بول! — دەپ ۋارقىراۋېرىپتۇ.
ھېلىقى دوستىمۇ تۇزاققا چۈشۈپتۇ. ئىككى دوستى ئۇنى
تىللاپتىكەن، ئۇ:
— ئىككىڭلاردىن بىرەرڭلار بۇ تۇزاققا چۈشمەي ئامان
قالساڭلار، مېنى ئۆلگۈچە مازاق قىلاتتىڭلار، — دەپتۇ.

ئورانگۇتاننىڭ مەي ئىچىشى

ليۇ يۈدەنچىڭ

ئورانگۇتان مەي ئىچىشكە بەكلا ئامراق ئىكەن. تاغ باغرىدا
ياشايدىغان كىشىلەر مەي قۇيۇلغان چەينەك بىلەن چوڭ -
كىچىك قەدەھلەرنى قويۇپ قويدىكەن. ئۇلار يەنە بىرمۇنچە پاخال
چورۇق توقۇپ، ئاندىن ئۇلارنى بىر - بىرىگە چېتىپ، يول
بويىغا قويۇپ قويدىكەن.

ئورانگۇتانلار بىر قاراپلا بۇ ئۆزلىرىنى قىلتاققا
دەسسىتىدىغان ھۈنەر ئىكەنلىكىنى، بۇ قىلتاقنى كىملەرنىڭ
قۇرغانلىقىنى بىلمۈالدىكەن - دە، قىلتاقچىلارنىڭ ئاتا -
بوۋىلىرىدىن تارتىپ ئۆزلىرىگىچە ئىسمىنى ئاتا پۇرۇپ
تىللايدىكەن. ئۇلار راسا تىللاپ پۇخادىن چىققاندىن كېيىن بەزى
ئورانگۇتانلار:

— نېمىشقا مەيدىن ئازراق تېتىپ باقمايمىز؟ تېتىپ باقساق
تېتىپ باقايلى، جىق ئىچىۋالمايلى جۇمۇ، — دېيىشىدىكەن.
شۇنىڭ بىلەن ئۇلار كىچىك قەدەھلەرگە قويۇپ ئىچىدىكەن،

ئاندىن كېيىن قىلتاقچىلارنى راسا تىللاپ بولۇپ قوللىرىدىكى قەدەھنى چۆرۈۋېتىدىكەن.

بىردەمدىن كېيىن ئۇلار ئۇنىڭدىن چوڭراق قەدەھتە ئىچىشكە باشلايدىكەن. ئىچىپ بولۇپ يەنە تىللىغىنىچە قەدەھنى چۆرۈۋېتىدىكەن.

مەي ئىچكەنسېرى تېتىپ كېتىدىكەن، تېتىپ كەتكەنسېرى مەي ئىچكەن قەدەھلىرى كىچىكىدىن چوڭغا ئالمىشۇپرىدىكەن، بېرىپ - بېرىپ ئەڭ چوڭ قەدەھتە ھەممىنى ئۇنتۇپ، مەست بولغۇچە ئىچىدىكەن. مەست بولغاندىن كېيىن بىر - بىرىگە چاقچاق قىلىپ، كۈلۈشۈپ، ئاخىر بېرىپ پاخال چورۇقلارنى كىيىشىۋالىدىكەن.

شۇ پەيتنى كۈتۈپ تۇرغان ئادەملەر ئۇلارنى قوغلايدىكەن، نەتىجىدە ئۇلار قاچىمەن دەپ بىر - بىرىنى دەسسەشىپ، يىقىلىشىپ، ئاخىر ھەممىسى قولغا چۈشىدىكەن. ئۇلاردىن كېيىن كەلگەن ئورانگۇتانلارمۇ ئوخشاش ئاقىۋەتكە دۇچار بولىدىكەن.

ئورانگۇتانلارنى ئەقىللىق دېيىشكە بولىدىكەن، نېمىشقا دېگەندە، ئۆزىگە قىلتاق قۇرغانلاردىن نەپرەتلىنىشىنى بىلىدىكەن، ئەمما يەنىلا شۇ نەپسانىيەتچىلىك، ئاچ كۆزلۈكنىڭ دەستىدىن ئۆلۈمدىن قۇتۇلالمايدىكەن.

جاھىلنىڭ دادىسىنى تونۇشى

ليۇ يۈەنچىڭ

شىجۇ ئايمىقىدىن سودىگەر جىق چىقىدىكەن. بۇ يەردە ئوقۇمۇشلۇق بىر ئادەم بار ئىكەن. ئۇنىڭ دادىسى ئوتتۇز يىل بۇرۇن سودا قىلغىلى چىقىپ كېتىپتىكەن. ئۆيدە ئۇنىڭ بىر پارچە سۈرىتىلا بار ئىكەن.

بىر كۈنى، ئۇنىڭ دادىسى قايتىپ كەپتۇ. ئۇ ئۇ كىشىنى دادىسىنىڭ سۈرىتىگە سېلىشتۇرۇپ بېقىپ ئوخشايدىغان ھېچ يېرىنى تاپالماپتۇ - دە، ئۇنى ئۆيگە كىرگۈزمەستىن:

— سۈرەتتىكى دادام ئاپئاق ھەم سېمىز ئىكەنتۇق، سىز دېگەن قارا ھەم ئورۇق ئىكەنسىز؛ دادامنىڭ ساقلى ئۈنچە جىق ئەمەس ئىكەنتۇق، سىزنىڭ ساقلىڭىز مەيدىڭىزنى بىر ئاپتۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە چاچ - ساقاللىرىڭىز چارلىشىپتۇ؛ كىيىم - كېچەكلىرىڭىزغۇ تېخىمۇ ئوخشىمايدىكەن، — دەپتۇ.

ئانىسى چىقىپمۇ:

— ۋاي راست، سۈرەتتىكىگە پەقەتلا ئوخشىمايۋاتىدۇ، — دەپتۇ.

دادىسى خوتۇنغا بۇرۇن ئۆتكەن نۇرغۇن ئىشلارنى ئەسلىتىپتۇ. ئۆزىنىڭ سۈرىتىنى سىزغان رەسسامنىڭ ئىسمىنى، سۈرەت سىزىش جەريانىدىكى ئىشلارنى دەپ بېرىپتىكەن، شۇنىڭدىلا خوتۇنى:

— ۋاي راست، مېنىڭ ئېرىم ئىكەن، — دەپتۇ، بالىسىمۇ دادىسىنى تونۇپ، تەزىم بەجا كەلتۈرۈپتۇ.

تالشش

ليۇ يۈەنچىڭ

بۇرۇن بىر ئادەم ئۇچۇپ كېتىۋاتقان ياۋا غازنى ئاتماقچى بولۇپ:

— خەپ، ئېتىۋالسام پىشۇرۇپ يېمىسەم، — دەپتسكەن،
ئىنىسى ئۇنىڭ گېپىگە قوشۇلماي:

— ئۆيدە باققان غازنى پىشۇرۇپ يېسە مەزىلىك بولىدۇ، ياۋا
غازنى كاۋاپ قىلسا مەزىلىك بولىدۇ، — دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

ئاكا — ئۇكا ئىككىلەن تالشار — تالشار، كىمنىڭ
گېپىنىڭ ئورۇنلۇق ئىكەنلىكىنى ئايرىش ئۈچۈن دوتەينىڭ
يېنىغا بېرىپتۇ. دوتەي ئۇلارغا، ياۋا غازنى ئوتتۇرىدىن ئىككىگە
بۆلۈپ، يېرىمنى پىشۇرۇپ يەڭلار، يېرىمنى كاۋاپ قىلىڭلار،
دەپتۇ. ئۇنىڭ گېپىگە قايىل بولغان ئاكا — ئۇكىلار ياۋا غازنى
ئاتماقچى بولۇپ قارىسا، ياۋا غازنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەپتۇ.

مۈشۈك

ليۇ يۈەنچىڭ

چياۋ يۈەن مۈشۈك بېقىپتۇ. مۈشۈكنى ئالاھىدە كۆرسىتىش ئۈچۈن مېھمانلارغا بۇ دېگەن «يولۋاس مۈشۈك» دەپ تونۇشتۇرۇپتۇ.

بىر مېھمان قويۇپ:

— يولۋاسقۇ باتۇر نېمە، لېكىن ئەجدىھادەك سۈر - ھەيۋەت ئەمەس، شۇڭا بۇ مۈشۈكنى «ئەجدىھا مۈشۈك» دەپ ئاتايلى، — دەپتۇ.

يەنە بىر مېھمان قويۇپ:

— ئەجدىھا ھەقىقەتەن يولۋاستىن سۈرلۈك، ئەمما ئۇ ئاسمانغا چىقسا بۇلۇتلارنىڭ ئۈستىدە تۇرىدۇ ئەمەسمۇ، ئەجدىھانى كۆتۈرۈپ تۇرالغاندىكىن بۇلۇت ئەجدىھانى بېسىپ چۈشمەمدۇ؟ شۇڭا بۇ مۈشۈكنى «بۇلۇت مۈشۈك» دەيلى، — دەپتۇ.

— بۇلۇت كۈننى توسۇۋالسا شامال كېلىپ ئۇنى تارقىتىۋېتىدۇ. مۇنداقچە ئېيتقاندا، بۇلۇت شامالغا تەڭ كېلەلمەيدۇ، شۇڭا بۇ مۈشۈكنى «شامال مۈشۈك» دەپ ئاتايلى، — دەپتۇ يەنە بىر مېھمان.

— شامالنىڭ كۈچلۈك دەيمىز، لېكىن تام ئۇنى توسۇۋالالايدۇ. شامال - بوران تامنى ھېچقانداق قىلالمايدۇ. شۇڭا، بۇ مۈشۈكنى «تام مۈشۈك» دەيلى، — دەپتۇ يەنە بىر مېھمان.

ئۇلارنىڭ گېپىگە قايىل بولمىغان بىر مېھمان:

— تام ھەقىقەتەن مۇستەھكەم نەرسە، لېكىن ئۇنىمۇ چاشقان تېشىپ ئۆتمىتۈشۈك قىلىۋېتىدۇغۇ، شۇڭا بۇ مۈشۈكنى «چاشقان مۈشۈك» دەپ ئاتايلى، — دەپتۇ.

دۇڭشياڭلىق بىر مويسىپىت ئۇنى زاڭلىق قىلىپ:
— ئەستا، چاشقانى تۇتىدىغان ئاشۇ مۇشۇكقۇ! مۇشۇك دېگەن
مۇشۇك، نېمىشقا ئۇنى مۇناسىپ بولمىغان ناملار بىلەن
ئاتايسىلەر؟ — دەپتۇ.

جايغا چۈشمىگەن تەكەللۇپ

ليۇ يۈەنچىڭ

يۈتەيزى دوستى بىلەن مەشنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپتۇ. دوستى
شەرەگە ئېڭىشىپ كىتاب ئوقۇۋاتقانكەن. پېشىگە ئوت تۇتىشىپ
كېتىپتۇ. بۇنى كۆرگەن يۈتەيزى ئورنىدىن تۇرۇپ قولىنى
جۈپلەپ تەزىم بەجا كەلتۈرگەندىن كېيىن:

— بىر ئىش بار ئىدى، سىزگە دېسەم تېخى، دېمىسەم تېخى.
دەي دېسەم، سەپرا مېجەزىڭىزنىڭ قوداڭشىپ كېتىشىدىن
قورقمەن، دېمەي دېسەم، دوستۇمغا بىۋاپالىق قىلغان بولۇپ
قالماي دەپ ئەنسىرەيمەن. كۆڭۈل — كۆكسىڭىزنى كەڭ تۇتۇپ،
غەزىپىڭىزنى ئىچىڭىزگە يۇتۇپ، جىمى خاپىلىقلارنىڭ
ئۇنتۇپ كەتسىڭىز، ئاندىن دەيمەن، — دەپتۇ.
ئۇنىڭ دوستى:

— نېمە گېپىڭىز بولسا دەۋىرىڭىز، چوقۇم دېگىنىڭىزدەك
قىلمەن، — دەپتىكەن، يۈتەيزى يەنە كىچىك پىئىللىق بىلەن
قايتا — قايتا تەكەللۇپ قىلغاندىن كېيىن:
— كىيىمىڭىزگە ئوت تۇتىشىپ كەتتىلەر، — دەپتۇ
ئالدىرىماي — تېنىمەي.

دوستى شاققىدە ئورنىدىن تۇرۇپ قارىسا، ئوت ئوبدانلا
تۇتاشقان، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەپتۇ — دە:
— مۇشۇ ئىشقا كەلگەندىمۇ تىلىڭنى چايناپ
ئولتۇرامسەن؟ — دەپ كايىپتۇ.

ئۇنىڭ قاتتىق چېچىلغىنىنى كۆرگەن يۈتەيزى:
— باشقىلار سىزنى سەپرا مەجەز دەۋاتاتتى. ھەقىقەتەن
شۇنداق ئىكەن، — دەپتۇ.

جىڭدىچى قۇشنىڭ دورامچىلىقى

جۈالڭ يۈدەنچەن

جىڭدىچى قۇش جەنۇبتىن چىقىدىكەن. جەنۇبلۇق بىرى ئۇنى
تورغا چۈشۈرۈپ تۇتقاندىن كېيىن ئەكېلىپ گەپ قىلىشنى
ئۆگىتىپتۇ. كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇ ئادەمنى دوراپ گەپ
قىلىدىغان بوپتۇ، ئەمما ئەتىدىن — كەچكىچە قىلىدىغىنى شۇ
بىرنەچچە ئېغىزلا گەپ ئىكەن.

ھويلىدا تومۇزغا سايراپتىكەن، جىڭدىچى قۇش ئۇنى مازاق
قىپتۇ. تومۇزغا ئۇنىڭغا:

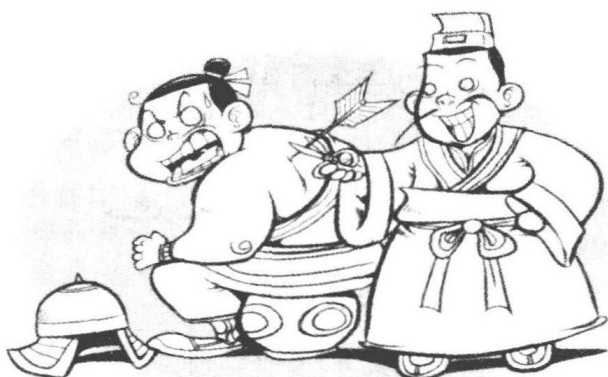
— ئادەملەرنى دوراپ نەچچە ئېغىز گەپ قىلالىغىنىڭ قالىتس
ئىش، لېكىن ئۇ گەپلىرىڭ گەپ قىلمىغانغا باراۋەر، ئۇنى
ھەرگىزمۇ مېنىڭ ئۆز مەقسىتىمنى ئۇقتۇرۇپ سايرىغىنىمغا
سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ، — دەپتۇ.

ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان جىڭدىچى قۇش خىجىللىق بىلەن
بېشىنى تۆۋەن ساپتۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ ئادەملەرنىڭ گەپ
قىلىشىنى دورماس بوپتۇ.

تاشقى كېسەللىكلەر دوختۇرى

جۈالڭ يۈدەنچەن

ئۆزىنى تاشقى كېسەللىكلەر دوختۇرى دەۋالغان بىر تېۋىپ
بار ئىكەن. بىر لەشكەر بېشىغا ئوقيا ئوقى تېگىپ يارىلىنىپتۇ.
ئوقنىڭ ئۇچى ئۇنىڭ بەدىنىگە چوڭقۇر كىرىپ كەتكەچكە، ئوقنى

چىقىرىش ئۈچۈن ئۇ تېۋېننىڭ قېشىغا بېرىپتۇ.
 تېۋېن بىگجۇ ئايمىقىدىن چىقىدىغان ئۆتكۈر قايچىنى
 ئېلىپ، ئوقنىڭ بەدەندىن چىقىپ تۇرغان قىسمىنىلا
 كېسىۋېتىپتۇ - دە، تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ ئىنئام كۈتۈپتۇ.
 لەشكەر بېشى ئۇنىڭغا:

— ئوقنىڭ بېشى بەدىنىدە قالدى، دەرھال ئېلىۋېتىڭ، —
 دەپتەكەن، ئۇ:

— مەن دېگەن تاشقى كېسەللىكلەر دوختۇرى، شۇڭا ئوقنىڭ
 بەدەننىڭ تېشىدىكى قىسمىغا مەسئۇل. بەدەننىڭ ئىچىدىكىسى
 ئىچكى كېسەللىكلەر دوختۇرىنىڭ ئىشى، ئۇنىمۇ مەن
 داۋالامدىمەن؟ — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

دوكنى داۋالاش

جياڭ يىڭكى

بۇرۇنقى زاماندا بىر تېۋېن ئۆتكەنمەن. ئۇ دائىم: «دوكنى
 داۋالاپ ئىلىپتەك تۈز قىلىۋېتىمەن. ئۇ مەيلى ئوقىيادەك ئېگىلىپ
 كەتكەن، راکتەك پۈكۈلۈپ كەتكەن، دوڭغاق سۆگەتتەك
 مۇكچىيىپ قالغان بولسىمۇ، قامچىنىڭ دەستىدەك رۇس

قىلىۋېتىمەن» دەپ پو ئېتىپ يۈرىدىكەن.
بىر ئادەم ئۇنىڭ پولىرىغا ئىشىنىپ قاپتۇ - دە، داۋالانغىلى
كەپتۇ.

ئۇ ئىككى تال تاختاينى تېپىپ كېلىپ، بىر تېلىنى ئۇ دوڭ
ئادەمنىڭ ئاستىغا، يەنە بىر تېلىنى ئۈستىگە قويۇپتۇ، ئاندىن
ئۆزى ئۈستىگە چىقىپ دەسسەشكە باشلاپتۇ.

دېگەندەك، دوڭنىڭ دوڭى تۈپتۈز بولۇپ كېتىپتۇ، ئەمما ئۆزى
نەپەستىن قاپتۇ. دوڭنىڭ ئوغلى ئۇنىڭ ئۈستىدىن يامۇلغا ئەرر
قىپتىكەن، ئۇ:

— مېنىڭ كەسىپىم دوڭ داۋالاش، شۇڭا دوڭ ئادەمنى
ئىلىپتەك تۈز قىلىۋېتىشنىلا بىلىمەن. ئۇنىڭ ئۆلۈش -
تىرىلىشى بىلەن نېمە كارىم؟ — دەپتۇ.

چاندۇرمايمەن دەپ چاندۇرۇپ قويۇش

جياڭ يىڭكى

ئۆمۈردە سۇ ياڭقىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ
باقمىغان شىماللىق بىر كىشى جەنۇبقا كېلىپ ئەمەل تۇتۇپتۇ.
ئۇنىڭ كېلىشىنى تەبرىكلەپ بېرىلگەن زىياپەت داستىخاندا، ئۇ
بىر تال سۇ ياڭقىنى ئېلىپ پوستى بىلەنلا ئاغزىغا ساپتۇ.
بىرەيلەن:

— تەقىسىر، سۇ ياڭقىنى پوستىنى سويۇۋېتىپ يەيدۇ، —
دەپتىكەن، ئۇ چاندۇرمايمەن دەپ:

— پوستىنى سويۇۋېتىپ يەيدىغاننى مەنمۇ بىلىمەن،
ئىسسىقىدا ئاغزىمغا سالاي دەيمىنا، — دەپتۇ.
ھېلىقى ئادەم يەنە:

— شىمالدىمۇ بۇ نەرسە بارمۇ؟ — دەپ سوراپتىكەن، ئۇ:
— بولمامدىغان، قايسى تاغقا قارىسىڭىز مېچىدە ئۈنۈپ
كەتكەن دەڭە، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

ئۆمۈچۈك بىلەن پىلە قۇرتى

جياڭ يىڭكى

ئۆمۈچۈك پىلە قۇرتىغا:

— سەن دائىم توق ياشايسەن، يېڭىنىڭنى ئالتۇندەك سېرىق ئاغزىڭدىن سارغۇچ پىلە چىقىرىپ ئۆزۈڭنى ئورايىسەن. پىلىچى قىز سېنى قايناق سۇغا سېلىپ ئۇزۇن - ئۇزۇن يىپەك يىپلارنى تارتىپ چىقىرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن سېنىڭ ھاياتىڭمۇ ئاخىرلىشىدۇ. سەن ئاشۇ ئاجايىپ ھۈنەرنىڭ بىلەن ئۆزۈڭنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىسەن، بۇ ئۆز - ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغانلىق بولماي نېمە؟ ھاياتنى مۇشۇنداق ئاخىرلاشتۇرۇش ئەخمەقلىققۇ، ئاخىر! — دەپتۇ.

پىلە قۇرتى ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ:

— مەن ھەقىقەتەنمۇ ئۆزۈمنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىمەن. لېكىن، ئاغزىمدىن چىققان نەرسىلەردىن تاۋار - دۇردۇن توقۇغىلى بولىدۇ. پادىشاھنىڭ شاھانە تونىدىن تارتىپ، بەگ - غوجىلارنىڭ ئۈستۈشلىرىغىچە قايسىبىرى مەن چىقارغان يىپەكتىن تىكىلمىگەن؟ سەن ھەقىقەتەنمۇ قورساق تويدۇرۇش ئۈچۈن ھەريان قاترايسەن، ئاغزىڭدىن چىققان نەرسە بىلەن تور توقۇپ ئىچىگە كىرىپ كۆزىتىپ ئولتۇرىسەن. پاشا، كۆكۈيۈن، ھەرە، كېپىنەك قاتارلىق ھاشاراتلار تورۇڭغا تېگىپلا كەتتىمۇ، بولدى. ئىلىنىپ قېلىپ ئۇنىڭدىن ھەرگىز قۇتۇلالمايدۇ، شۇنىڭ بىلەن سەن تەييار نېمەتلەر بىلەن قورسىقىڭنى تويدۇرىسەن. سېنىڭ ھۈنەرنىڭ مېنىڭكىدىنمۇ كارامەت، لېكىن بەك دەھشەت، بەك رەھىمسىز.

— ئۆزىڭگە نەپ يەتكۈزۈمەن دەپ ئاۋارە بولغۇچە ئۆزىگە نەپ يەتكۈزگەن تۈزۈك، — دەپتۇ ئۆمۈچۈك.

دېمىسىمۇ بۇ جاھاندا ئۆمۈچۈكتەك ياشماي پىلە قۇرتىدەك
ياشايدىغانلار بەكمۇ ئاز.

شەپەرەڭ

فېڭ مېڭلۇڭ

سۇمۇرغىنىڭ تۇغۇلغان كۈنىگە ئۇچار قاناتلارنىڭ ھەممىسى
قاتنىشىپ ئۇنى قۇتلۇقلاپتۇ، پەقەت شەپەرەڭلا كەلمەپتۇ.
سۇمۇرغ ئۇنىڭغا كايىپ:

— سەن مېنىڭ قول ئاستىدا تۇرۇپ، نېمەڭگە بۇنچە
يوغانچىلىق قىلىسەن؟ — دەپتىكەن، شەپەرەڭ:

— مېنىڭ پۈتۈم بار، شۇڭا ھايۋانلارغا كىرمىن، شۇنداق
ئىكەن، نېمىدەپ سېنى قۇتلۇقلىغۇدەكمەن؟ — دەپ جاۋاب
بېرىپتۇ.

يەنە بىر كۈنى چىلىن^① تۇغۇلغان كۈنىنى قۇتلۇقلاپتۇ.
شەپەرەڭ ئۇنىڭ تۇغۇلغان كۈنىگىمۇ بارماپتۇ. چىلىن ئۇنىڭغا
كايىپتىكەن، ئۇ:

— مېنىڭ قاننىم بار، شۇڭا ئۇچار قاناتلارغا تەۋە بولمەن.
شۇنداق تۇرۇپ سېنى نېمىدەپ قۇتلۇقلاپ بارغۇدەكمەن، — دەپ
جاۋاب بېرىپتۇ.

شۇ ئىشتىن كېيىن سۇمۇرغ بىلەن چىلىن ئۇچرىشىپ قېلىپ
شەپەرەڭنىڭ گېپىنى قىلىپ قاپتۇ — دە، ھەسرەت بىلەن:

— جاھان بۇزۇلۇپ كەتتى. شەپەرەڭگە ئوخشاش ئۇچار قانات
دېسە ئۇچار قانات ئەمەس، ھايۋانات دېسە ھايۋانات ئەمەس
بىرنېمىلەر پەيدا بولۇپ قالدى، ئۇنداقلارغا تاقابىل تۇرغۇدەك
ئامالمۇ تاپالمايدىكەنەن، — دېيىشىپتۇ.

---

① چىلىن — خەنزۇ رىۋايەتلىرىدە بۇغىغا ئوخشايدىغان، بەدىنى قاسراقلىق قىممەتلىك
ھايۋان. ئۇ قەدىمدە ياخشىلىققا سىمۋول قىلىناتتى.

تەرىقەت يولىدىن چىقىش

فېڭ مېڭلۇڭ

بىر ئوتۇنچى تاغقا ئوتۇن كەسكىلى چىقىپ قايتىشىدا بىر كەڭ ئېرىققا دۇچ كەپتۇ. قىيان كېلىپ ئېرىقتىكى سۇ ئاۋۇپ كەتكەچكە ئۇ ئۆتەلمەپتۇ.

ئېرىققا يېقىن يەردىلا بىر بۇتخانا بار ئىكەن. ئۇ بۇتخانغا كىرىپ ئىلاھىي بۇتنى ئاچىقىپتۇ - دە، ئېرىققا توغرىسىغا قويۇپلا ئىلاھىي بۇتنىڭ ئۈستىدىن دەسسەپ ئۆتۈپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭ كەينىدىن بىر ئادەم كەپتۇ. ئۇ ئىلاھىي بۇتنىڭ ئېرىققا كۆۋرۈك ئورنىدا قويۇلغىنىنى كۆرۈپ تەقۋادارلىق بىلەن ئۆھسىنىپ:

— ئىلاھقا بۇنداقمۇ بىھۆرمەتلىك قىلغان بارمۇ؟ — دەپتۇ - دە، ئىلاھىي بۇتنى يۆلەپ تۇرغۇزۇپ، ئۈستىدىكى سۇلارنى كىيىمى بىلەن ئېرتىپ، ئىززەت - ئىكرام بىلەن كۆتۈرۈپ ئاپىرىپ بۇتخانغا قويۇپ، نەچچە قېتىم باش ئۇرغاندىن كېيىن ئاندىن قايتىپ كېتىپتۇ.

بۇتخاندىكى شەيتان بۇنى كۆرۈپ:

— ھەزرەتلىرى بۇ يەرگە ئىلاھ بولۇپ كەنتتىكىلەرنىڭ نەزىر - چىرىغىنى قوبۇل قىلاتتىلە. ئەمدىلىكتە بىلىمسىز، نادان كىشىلەرنىڭ ئاياغ ئاستى قىلىشىغا ئۇچراۋاتىدىلا، نېمىشقا ئۇلارنىڭ بېشىغا بالا - قازا ياغدۇرمايلا؟ — دەپتۇ.

— بالا - قازا ياغدۇرساممۇ كەينىدىكى ھېلىقى ئادەمنىڭ بېشىغا ياغدۇرىمەن، — دەپتۇ ئىلاھ.

— باشتىكى ئادەم ئۆزلىرىنى كۆۋرۈك قىلىپ دەسسەپ چەيلىدى، سىلى ئۈچۈن بۇنىڭدىنمۇ ئۆتەر نومۇسلۇق ئىش بولماس. شۇنداق تۇرۇپ ئۇنىڭغا بالا - قازا بەرمەيمەن دەۋاتىدىلا،

كەينىدىكى ئادەم سىلىگە ئىخلاسمەنلىك بىلەن ئىززەت - ئىكرام ئەيلىدى، شۇنداق تۇرۇقلۇق بالا - قازانى شۇ تەقۋادار كىشىنىڭ بېشىغا ياغدۇرىمەن دەۋاتىدىلا، بۇ نېمە ئۈچۈن؟ — دەپتۇ ھەيران بولغان شەيتان.

— باشتىكى ئادەم تەرىقەت يولىدىن چىقىپ كەتكەن تۇرسا، ئۇنىڭ بېشىغا ئاپەت ياغدۇرۇپ ھەددىمۇ؟ — دەپتۇ ئىلاھ.

مۈشۈكنىڭ چاشقانغا ئۆمۈر تىلىشى

بىر چاشقان مۈشۈكتىن قېچىپ بوتۇلكىنىڭ ئىچىگە كىرىۋاپتۇ. مۈشۈك ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۇنى تۇتالماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇزۇن بۇرتىنى بوتۇلكىنىڭ ئىچىگە تىقىپ چاشقاننىڭ چىشىغا تېگىپ ئويناپتۇ. چاشقان بۇرۇتنىڭ غىدىقلىشى بىلەن چۈشكۈرۈۋېتىپتۇ. مۈشۈك ئۇنىڭغا: «ئۆمرىڭىز ئۇزۇن بولسۇن» دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن چاشقان:

— ھېچقاچان ماڭا ئۆمۈر تىلىمەيسەن! مەقسىتىڭ مېنى ئالداپ ئاچىقىپ يەۋېتىشقۇ سېنىڭ! — دەپتۇ.

ياۋا ئۆردەك بىلەن توشقان ئوۋلاش

فېڭ مېڭلۇڭ

بۇرۇنقى زاماندا بىر ئادەم ئوۋغا چىقماقچى بوپتۇ. ئۇ قارچىغا، قۇرغۇي، بۈركۈتكە ئوخشاش ئالارمەن قۇشلارنى بىلمەيدىكەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ياۋا ئۆردەكتىن بىرنى ئېلىپ ئوۋغا ئاتلىنىپتۇ.

بىر توشقان چاتقال ئارىسىدىن چىقىپ كەپتىكەن، ئۇ قولدىكى ياۋا ئۆردەكنى قويۇپ بېرىپتۇ، ئەمما ياۋا ئۆردەك ئۇچالماستىن پوككىدە يەرگە چۈشۈپتۇ. ئۇ ياۋا ئۆردەكنى ئاسمانغا قارىتىپ يەنە بىر قېتىم ئېتىپتۇ، بۇ قېتىم

ئوخشاشلا پوكلا قىلىپ يەرگە چۈشۈپتۇ، ئۇ كىشىنىڭ ئاچچىقى كېلىپ، ياۋا ئۆردەكنى تاشلىۋېتىپتۇ.
ياۋا ئۆردەك ئاقساق مېڭىپ، ئۇ ئادەمنىڭ ئالدىغا كەپتۇ -
دە، ئۆزىنى ئاقلاپ:

— مەن دېگەن ياۋا ئۆردەك. مېنىڭ قولۇمدىن باشقىلارغا يەم بولۇشتىن بۆلەك ئىش كەلمەيدىغان تۇرسا، توشقانىنى قوغلاپ تۇتۇشتەك تەس ئىشنى نېمىشقا مېنى قىلىشقا زورلايسىز؟ — ئۇ گەپ قىلغاچ پەنجىسىنى ئۇ كىشىگە كۆرسىتىپ دەپتۇ، — مانا قاراڭ، مۇشۇ پەنجەم بىلەن توشقان تۇتالايمەنمۇ؟

ياچۈەك بىلەن يىلان

پۇ سۇڭلىك

جاڭ فامىلىلىك بىر كىشى جىرادا كېتىۋاتسا ناھايىتى كۈچلۈك ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ. ئۇ ئاۋاز چىققان تەرەپكە بېرىپ قارىسا، چىنىنىڭ ئاغزىچىلىك توملۇقتىكى بىر يىلان دەرەخلىكتە ئۆزىنى ئۇيان تاشلاپ، بۇيان تاشلاپ، قۇيرۇقى بىلەن ئۈدۈل كەلگەن نەرسىنى ئۇرۇپ دومىلاپ يۈرگۈدەك. ئۇنىڭ قۇيرۇقىنىڭ زەربىسىدىن سۆڭەت دەرەخنىڭ خېلى چوڭ غوللىرىمۇ ئاجراپ چۈشۈۋاتقۇدەك. ئۇنىڭ دومىلاشلىرىغا قاراپ جاڭ فامىلىلىك بىرنەرسىنىڭ ئۇنىڭ ئارامىنى بۇزۇۋاتقانلىقىنى پەملەپتۇ - دە، يېقىنراق بېرىپ قاراپ بېقىپتۇ. قارىسا بىر ياچۈەك ئۇنىڭ بېشىغا ئورغاقتەك ئۆتكۈر تىرنىقىنى پاتۇرۇپ قىيناۋاتقۇدەك. يىلان ھەرقانچە كۈچەپمۇ ئۇنى بېشىدىن چۈشۈرۈۋېتەلمەپتۇ. تولا دومىلاپ، تولا ئۆزىنى ئۇرۇپ ھالىدىن كەتكەن يىلان بىر چاغدا ئۆلۈپ قاپتۇ.

جاڭ فامىلىلىك قارىسا يىلاننىڭ بېشىدىكى تېرىسى ئاللىقاچان يېرىلىپ گۆشلىرى تىتىلىپ كەتكەنمەن.

ئۆردەك ئوغرىسىنى تىلاش

پۇ سۆڭلىك

بەيجياچۈاڭ كەنتىدىكى بىر دېھقان قوشنىسىنىڭ ئۆردىكىنى ئوغرىلاپ پىشۇرۇپ يەۋاپتۇ. قورسىقىنى توقلاپ راسا شېرىن ئۇخلاۋاتسا بەدىنى قىچىشقاندەك بىلىنىپتۇ. ئەتىسى ئەتكەن قارىسا، بەدىنىنى ئۆردەك پىيى قاپلاپ كەتكەنمىش، يەنە كېلىپ ئۇلارغا تېگىپلا كەتسە ئاغرىپ كېتەرمىش. بۇنىڭدىن بەكلا قورقۇپ كەتكەن دېھقان ھېچقانداق قىلىپمۇ ئۇنىڭ داۋاسىنى تاپالماپتۇ.

ئۇ كېچىسى چۈش كۆرۈپتۇ. چۈشىدە بىر كىشى ئۇنىڭغا: «تەڭرى سېنى جازالاش ئۈچۈن ئۇشۇ كېسەللىككە گىرىپتار قىلدى. بۇ كېسەلنىڭ ئۆردەكنىڭ ئىگىسى سېنى ئۆلگۈدەك تىللىسا ئاندىن ساقىيدۇ» دەپتۇ.

شۇغىنىمى، ئۆردەكنىڭ ئىگىسى قورسىقى تولىمۇ كەڭ، مەرد بوۋاي ئىكەن. ئادەتتىمۇ بىرەر نەرسىسى يىتىپ كەتسە تېشىغا چىقارماي، چاندۇرماي يۈرىدىكەن. شۇڭا، ئۆردەك ئوغرىسى ئۆزىچە ئۈستاتلىق قىلىپ بوۋايغا:

— ئۆردىكىڭىزنى مەلۇم بىر ئادەم ئوغرىلاپتىكەن، ئۇ ئادەم تىللىشىڭىزدىن ئۆلگۈدەك قورقىدىكەن. ئۇنى تازا بىر تىللاپ باشقىلارغا ئىبرەت قىلماستىن، — دەپتىكەن، بوۋاي كۈلۈپ قويۇپ:

— ئۇنداق ئەسكىلەرنى تىللايمەن دەپ ئۆزۈمنى ئۇپرىتىپ نېمە قىلىمەن؟ — دەپتۇ.

ئۆردەك ئوغرىسى بەكلا تەڭقىسلىقتا قاپتۇ، ئاخىر بولماي ئەينەن ئەھۋالنى ئېيتىپتۇ. بوۋاي ئۇنىڭ قىيىن ئەھۋالدا قالغىنىنى كۆرۈپ ئۇنى راسا تىللاپتىكەن، ئۇنىڭ كېسىلى ساقىيىپ كېتىپتۇ.

ئىككى پادىچى

بۇ سۆڭىك

ئىككى پادىچىغا بىر بۆرە ئىنى ئۇچراپ قاپتۇ. بۆرە ئىنىنىڭ ئىچىدە ئىككى بۆرە كۈچۈكى بار ئىكەن. ئىككى پادىچى ئۇلارنى بىردىن تۇتۇپ، ئارىلىقى نەچچە ئون قەدەم كېلىدىغان ئىككى تۈپ دەرەخكە چىقىۋاپتۇ.

بىرپەستىن كېيىن ئانا بۆرە كېلىپ ئىنىغا كىرسە بالىلىرى يوقمىش. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەريان چېپىپ بالىلىرىنى ئىزدەپتۇ. دەل شۇ چاغدا بىر پادىچى قەستەن بۆرە كۈچۈكىنىڭ قولىقىنى تارتىپ، پۈتىنى قايرىپ ھۇۋلىتىپتۇ.

بالىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ئانا بۆرە بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپ بالىسىنى كۆرۈپتۇ — دە، ھۇۋلىغىنىچە ئۆزىنى دەرەخكە ئۇرۇپ، تاتىلاپ — تىرنىلاپ، دەرەخكە چىقماقچى بولۇپ كۈچەپ سەدىپارە بولۇپ كېتىپتۇ.

بۇ چاغدا يەنە بىر دەرەختىكى پادىچىمۇ بۆرە كۈچۈكىنى قىيناپ ھۇۋلىتىپتۇ. ھۇۋلىغان ئاۋازنى ئاڭلىغان ئانا بۆرە ئۆزىنى ئۇ دەرەخكە ئېتىپ، ھۇۋلىغىنىچە دەرەخنى تاتىلاپ،

دەرەخكە چىقماقچى بولۇپ كۈچەپ ئاۋارە بوپتۇ.
ئىككى پادىچى بۆرە كۈچۈكلىرىنى نوۋەت بىلەن
ھۆۋلىتىۋېرىپتۇ، ئانا بۆرە ئۆزىنى ھېلى ئۇ دەرەخكە، ھېلى بۇ
دەرەخكە ئېتىپ، دەرەخلەرنى تاتىلاپ، سەكرەپ - تاقلاپ ھالىدىن
كېتەيلا دەپ قايتۇ، بارا - بارا ئۇ باشتىكىدەك شىددەت بىلەن
ئېتىلىپ ئۇچقاندەك يۈگۈرۈشتىن قايتۇ، ئاۋازىمۇ ئاجىزلاپ
ئاران ئاڭلىنىدىغان بولۇپ قالغانىكەن.

ئاشۇنداق يىگىرمە، ئوتتۇز قېتىم ئۇيان - بۇيان
قاتراشلاردىن كېيىن ئۇ ئاخىر دەرەخنىڭ ئاستىدا ئاران - ئاران
نەپەس ئېلىپ سوزۇلۇپ يېتىپ قايتۇ، ئارىدىن خېلى ۋاقىت
ئۆتكەندىن كېيىن مىدىر - سىدىر قىلماپتۇ.
ئىككى پادىچى دەرەختىن چۈشۈپ قارىسا، ئانا بۆرە ئاللىقاچان
نەپەستىن قايتۇ.

فۇ شيەن

جى يۈن

فۇ شيەن كىتابخۇمار ھەم قولىدىن ئانچە - مۇنچە يېزىشمۇ
كېلىدىغان، تېبابەتتىنمۇ ئازراق خەۋىرى بار ئادەم ئىكەن.
ئەمما، ئۇ تولىمۇ رەسمىيەتچى، كالىسى قاششاق، قاتمال بىر
ئادەم ئىكەن.

بىر كۈنى، ئۇ سالماق قەدەملەر بىلەن بازارغا كەپتۇ - دە،
ئۇچرىغانلا ئادەمدىن: «ۋېي ئاكىنى كۆردۈڭلارمۇ؟» دەپ سوراپتۇ.
كىشىلەر ئۇنى ئاۋۇ تەرەپتە كۆردۈك دېسە، ئۇ شۇ تەرەپكە يەنە
سالماق قەدەملەر بىلەن يول ئاپتۇ. ئۇنىڭ يېنىغا بارغاندا
نەپىسىنى رۇسلاپ خېلىغىچە ئېغىز ئاچماپتۇ. ۋېي ئاكا ئۇنىڭدىن
نېمە ئىش بىلەن كەلگىنىنى سوراپتىكەن، ئۇ:

— بايا مەن سۈيى ئاچچىق قۇدۇق بېشىدىكى دەرەخ تۈۋىدە
مەزلۈمىڭىزنىڭ يىڭنە ئىشى قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ھېرىپ

كەتتىمكىن مۈگدەپ قايتۇ. كىچىك ئوغلىڭىز قۇدۇقتىن سەللا نېرىدا ئويناۋېتىپتۇ، خاۋاتىرلىنىپ قالدىم. نامەھرەم بولمىسۇن دەپ مەزلۈمىڭىزنى ئويغاتىمدىم، شۇنىڭ بىلەن سىزنى ئىزدەپ كېلىشىم، — دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ۋېي ئاكا كەشىنىڭ چۈشۈپ قالغىنىغا قارىماي چېپىپ قۇدۇق بېشىغا بارسا، ۋېي ئاكىنىڭ ئايالى قۇدۇقنىڭ ئاغزىغا دۈم يېتىۋېلىپ، ۋاي بالام، دەپ يىغلاۋېتىپتۇ.

چوڭ چاشقان

بۇ سۆڭلىك

ۋەنلى يىللىرى ئوردىدا چاشقان ئاپتى يۈز بېرىپتۇ. ئۇ چاغدىكى چاشقانلار يوغىناپ مۈشۈكچە بولۇپ كېتىپتۇ، سالغان زىيىنىنى مۆلچەرلىمەك قىيىن بوپتۇ. ئوردىدىكىلەر ئەل ئارىسىنى كېزىپ، ياراملىق مۈشۈكلەرنى تېپىپ كەلگەن بولسىمۇ، مۈشۈكلەر چاشقانى ئەمەس، چاشقانلار مۈشۈكنى يەپ كېتىپتۇ.

خۇددى بىلگەندەك، دەل شۇ چاغدا چەت ئەلدىن ئوردىغا شىرغا ئوخشاپ كېتىدىغان يۇڭلۇق مۈشۈك سوۋغا قىلىنىپتۇ. ئوردىدىكىلەر بۇ مۈشۈكنى چاشقان بار ئۆيگە سولاپ، ئىشىكىنى ھىم ئېتىپتۇ — دە، سىرتتا كۆزىتىپ تۇرۇپتۇ. مۈشۈك زوڭزىيىپ خېلى ئۇزاق ئولتۇرۇپتۇ. چاشقانمۇ كامپىرىدىن خېلىدىن كېيىن چىقىپتۇ، ئۇ مۈشۈكنى كۆرگەن ھامان غەزەپ بىلەن ئېتىلىپتۇ.

مۈشۈك پاكىرراق شىرەنىڭ ئۈستىگە سەكرىۋاپتىكەن، چاشقانمۇ بوش كەلمەي شىرەنىڭ ئۈستىگە سەكرەپ چىقىپتۇ؛ مۈشۈك چاشقانىنىڭ چىقىشى بىلەن تەڭ پەسكە سەكرىۋاپتۇ، چاشقان پەسكە سەكرىسە ئۈستىگە چىقىۋاپتۇ؛ مۈشۈك ئاشۇنداق ھەرىكەتنى بىرەر يۈز قېتىمچە تەكرارلاپتۇ.

ئۇنىڭ بۇ ھەرىكەتلىرىنى كۆرگەنلەر، بۇ مۈشۈكمۇ تايىنلىقكەن، چاشقاندىن قورقتى دەپ ئۈمىدسىزلىنىپتۇ. بىراق، چاشقاننىڭ سەكرەپ، تاقلاشلىرى بارغانسېرى ئاستىلاپ، يەرگە چۈشكەندە ئانچە - مۇنچە دەپمىنى ئېلىۋالدىغان بولۇپ قاپتۇ. شۇ ئەسنادا، مۈشۈك شىددەت بىلەن ئېتىلىپ چاشقاننىڭ مېڭىسىنى قاماللاپ تۇتۇۋاپتۇ - دە، بېشىنى چىشلەشكە باشلاپتۇ. چاشقان بىلەن مۈشۈك پوملاقلىشىپ كېتىپتۇ. مۈشۈك غەزەپ بىلەن مياۋلىسا، جان قايغۇسىدا قالغان چاشقان «چىر، چىر» قىلىپ چىرقىراشقا باشلاپتۇ.

سىرتتا تۇرغانلار دەرھال كىرىپ قارىسا، چاشقاننىڭ بېشىنى مۈشۈك قىيما - چىيما قىلىۋېتىپتىمىش. ئەسلىدە مۈشۈكنىڭ باشتا چاشقاندىن ئۆزىنى قاچۇرۇشتىكى مەقسىتى، ئۇنى ئاشۇنداق دەي - دەيگە سېلىش ئارقىلىق ھالىدىن كەتكۈزۈپ، ئاندىن چاڭگال سېلىش ئىكەن.

دۇنيادا ياخشى مۈشۈك يوق

لى جۈن

بىر كىشى چاشقاننى بەكلا يامان كۆرىدىكەن، شۇڭا ئۇ نۇرغۇن ئۆيگە كىرىپ يۈرۈپ ئاخىر ياخشى مۈشۈكتىن بىرنى تېپىپتۇ، ئاندىن ئۇ مۈشۈكنى يېڭى يېلىق گۆشى بىلەن بېقىپتۇ، تۆشەكنىڭ ئۈستىدە ياتقۇزۇپتۇ. يۇمشاق يەپ، يۇمشاق يېتىۋاتقان مۈشۈكنىڭ ئۆزىنى ئاۋارە قىلىپ چاشقان تۇتقۇسى كەلمەستىن، چاشقان بىلەن ئويىنايدىغان بولۇۋاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن چاشقانلار تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپتۇ.

مۈشۈك باققۇچىنىڭ بەكلا جۇدۇنى تۇتۇپتۇ - دە، جاھاندا ياخشى مۈشۈك يوق ئىكەن دەپ ئويلاپ، ئىككىنچى مۈشۈك باقماپتۇ.